

BEATI RABANI MAURI

ABBATIS FULDENSIS ET MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI

EXPOSITIO IN PROVERBIA SALOMONIS.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Parabolæ Salomonis filii David regis Israel. Parabolæ Græcè, Latine dicuntur similitudines. Quod huic libro vocabulum Salomon ob id imposuit, ut sciremus aliis et non juxta litteram intelligere quæ dicit: in quo Dominum significat per parabolas turbis fuisse locuturum, sicut etiam nomine proprio et pacifico regni sui statu regnum Christi et Ecclesiæ perenne denuntiat, de quo scriptum est: *Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis super solum David et super regnum ejus (Isa. ix)*, sicut templi constructione ac dedicatione, ædificationem significare Ecclesiæ, quæ tempore resurrectionis in æternum dedicabitur insinuat. Nam et ipse filius esse David rex spiritalis Israel etiam turbarum testimonio, quæ ei in Jerosolymam venienti cum palmarum ramis et laudibus occurrerent, declaratur. Notandum autem quod vulgata editio pro *Parabolis*, quæ Hebraice *Mas Loth* vocantur, *Parhoemias*, id est Proverbia, dicit; sed nec ipsum nomen abhorret a vero. Quæ enim parabolæ recte nuncupantur, quia tam occulta sunt, possunt non incongrue etiam proverbia vocari, quia talia sunt quæ merito sapius in ore colloquentium versari ac memoria debeant retineri. Nam et proverbia plerumque tam obscure dicuntur, ut merito eadem possint etiam parabolarum nomine notari, Domino attestante, qui ait: *Hæc in proverbii locutus sum vobis, venit hora cum jam non in proverbii loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis (Joan. xvi)*. Quid autem utilitatis parabolæ Salomonis conferant, Prov. 1, succremento tituli monstratur cum subditur:

Ad sciendam sapientiam et disciplinam. Sapientiam autem et disciplinam scire est, quomodo recte credere, qualiterque vivere oporteat, quemque veraciter didicisse. Quo intentionem cordis dirigere, quid operando gerere conveniat nosse. Quod autem adjungit:

Ad intelligenda verba sapientiæ, et suscipiendam eruditionem doctrinæ. Monet eos quos imbuat, ut non solum sapientiam quam semetipsi perceperunt, amplecti, et disciplinæ virtutum quam cognoverunt sciunt inservire; sed etiam verbis prudentium, quibus ad perfectiora proficiant libenter auscultare, et hoc solerter intelligere curent

A *Justitiam et judicium et æquitatem.* Justitia est in eis, quæ secundum regulam veritatis bene operamur. Judicium in illis, quæ recta discretionem cum proximis agimus, æquitas in eo, cum sincera intentione Deo soli in his quæ recte gerimus et judicamus, placere contendimus.

Ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia et intellectus. Parvulos dicit eos qui nuper sapientiæ aurem accommodare cœperant, adolescentem qui aliquantum jam in ejus auditione profecit. Et ideo fortasse parvulos plurali numero, adolescentem appellat singulari. Quia doctrina sapientiæ quos diversis animi motibus, diversis vivendi moribus deditos suscipit, in unam virtutis perfectionem erudiendo provehit, de quibus jure dicitur: *Multitudinis crederentium erat cor et anima una. Ut detur, inquit, parvulis astutia.* Hæc etenim rudibus est et insipientibus necessaria, per quam sophismatum dignoscere, et cavere versutiam possint, ne falsorum fraudibus argumentorum abducantur a simplicitate veræ sapientiæ, quæ ducit ad vitam. *Adolescenti scientia et intellectus.* Quia qui prudenter declinat falsa, consequenter scita veritatis percipit. Hactenus prætitulatio. Hinc jam ipse textus parabolarum incipit.

Audiens sapiens sapientior erit. Quia sapientiæ amator extitit Salomon, quia optione sibi data, sapientiam petiit et accepit, pulchre initium parabolarum suarum a sapientia sumit. Quod autem ait sapientem cum audierit verbum sapientiorum effici, ostendit neminem in hac vita ita sapientem fieri posse, cujus sapientia nequeat augeri, semperque moris esse sapientium, ut dictis majorum et aliquando etiam minorum auscultent, et quidquid in illis utilitatis audierint, ad se replicent, suoque in corde recondant. Denique audivit sapiens minor majorem, regina Saba Salomonem, et sapientior rediit, audivit Moses socerum, multo inferiorem, sibilior, et sapientior redditus est. Audierunt discipuli Christum et spiritum Sapientiæ percipere meruerunt. Audivit Nicodemus, audivit Gamaliel, audivit discipulus ejus, tunc Saulus, nunc apostolus Paulus, sapientes utique verbum Evangelii, et sapientiores sunt facti. Qui etiam Paulus cum ad tertium caelum raptus audisset ea, quæ non licet hominibus verba loqui, nihilominus ad terram reversus aiebat: *Quia ex parte cognovimus, et ex parte prophetavimus,*

rum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur **A** *legem matris tue*. Hactenus proverbialiter de utraque parte disputat, hinc jam sedulus incipit admonere quemque fidelem, ut disciplinam legis divinæ blanditiis postponat reproborum. Quia nimirum hujus custodiam corona, illorum facinora mors sequatur æterna, unde et recte filium vocat, quem paterna sollicitudine curat instituire, potest et ex Dei Patris persona dictum accipi; in nomine autem matris Ecclesiæ, quæ tunc Synagoga vocabatur intelligi. Et notandum, quod ita nos disciplinam patris amare præcipit, ut legem quoque matris nulla ratione dimittamus. Quia non sufficit, ut quis se Deum diligere, et ejus præceptis obtemperare dicat, si unitatem Ecclesiæ fraterna charitas non sequatur. Nec vetat aliquid, matrem ipsam Dei gratiam qua salvamur accipere. Nam et apud Hebræos spiritus qui gratiam præstat genere feminino nuncupatur.

Et intelligens, gubernacula possidebit. Nemo se de sua jactet scientia. Quia qui sapientium verba creber audire et intelligere negligit, vitam suam rite gubernare non novit, quanto magis alieno regimini perfici æquit, qui seipsum ad patrum disciplinam subicere contempsit. Quod ergo ait: *Audiens sapientior erit*, ad cognitionem rerum quæ per sapientiam noscuntur respicit; quod vero addidit: *Et intelligens gubernacula possidebit*, ad rectitudinem vitæ quæ per eandem sapientiam discitur et docetur, pertinet. Et polchre principium Parabolæ principio congruit tituli, quod ita se habet: *Parabolæ Salomonis filii David regis Israel, ad sciendam sapientiam et disciplinam.* Animadvertite parabolam et interpretationem, verba sapientium et ænigmata eorum. Hoc discipulis se humiliter audientibus, ipsa quæ eos in carne apprens erudiebat sapientia donavit, ut et suas parabolæ, quæ turbæ nequibant, intelligerent, et prophetarum ac legis ænigmata, id est, obscura dicta spiritualiter animadvertere, ac suis auditoribus dilucidare valerent. Sed et sequentibus Ecclesiæ magistris eadem intelligentiæ spiritualis arcana, ple querentibus ac pulsantibus, reservavit.

Timor Domini principium sapientiæ. Duo sunt timores Domini, primus servilis, qui principium scientiæ et sapientiæ vocatur; secundus amicalis, qui perfectionem sapientiæ comitatur. Timor servilis principium est sapientiæ, quia quisquis post errorem delictorum sapere incipit primo timore divino corripitur, ne ad tormenta ducatur, sed hunc timorem perfecta dilectio foras mittit. Succedit autem timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi; quem non excludit, sed auget charitas, ipse est quo timet filius bonus, ne et in modico oculos amantissimi patris offendat. Nam inchoativo timore servilis adhuc animus metuit, ne ab irato Domino pœnis subigatur, uterque autem timor in futura vita cessabit, charitas vero nunquam excidit, sed in plenitudine sapientiæ perpetua manebit; quod est cognoscere verum et unum Deum, et quem misit Jesum Christum.

Sapientiam atque disciplinam stulti despiciunt. Dixerat de sapiente, quod audito sermone, sapientior fieret, et intelligens rite suos gubernare disceret actus. Dicit e contrario de stultis, quia sapientiam recti dogmatis et disciplinam puræ conversationis non modo non assequantur, sed et nosse contemnunt. Denique prædicante in carne ipsa sapientia sapientes quique gaudentes accurrebant; at Pharisei et Principes Sacerdotum salutaria ejus dicta simul et facta spernebant. Et notandum quod sapientem singulari numero, stultos describit plurali, quia et plures sunt sapientibus stulti, et sapientium cætus omnis uniformem tenet callem pietatis. Porro errantium dissimile dogma, dissimilis est ordo vivendi.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas

PATROI. CXI.

legem matris tue. Hactenus proverbialiter de utraque parte disputat, hinc jam sedulus incipit admonere quemque fidelem, ut disciplinam legis divinæ blanditiis postponat reproborum. Quia nimirum hujus custodiam corona, illorum facinora mors sequatur æterna, unde et recte filium vocat, quem paterna sollicitudine curat instituire, potest et ex Dei Patris persona dictum accipi; in nomine autem matris Ecclesiæ, quæ tunc Synagoga vocabatur intelligi. Et notandum, quod ita nos disciplinam patris amare præcipit, ut legem quoque matris nulla ratione dimittamus. Quia non sufficit, ut quis se Deum diligere, et ejus præceptis obtemperare dicat, si unitatem Ecclesiæ fraterna charitas non sequatur. Nec vetat aliquid, matrem ipsam Dei gratiam qua salvamur accipere. Nam et apud Hebræos spiritus qui gratiam præstat genere feminino nuncupatur.

Ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo.

Mos apud veteres fuit, ut legitime certantes, coronam in capite, torquem in collo acciperent. Et nobis ergo si disciplinam conditoris nostri, si gratiæ matris scita custodimus, major in dies spiritualium virtutum claritas augetur. Additur quippe gratia capiti, cum charitas principale mentis ornamentum ardentius inflammatur. Additur et collo torques, cum fulgore perfectæ operationis sermo prædicationis, qui per collum procedit, confirmatur. Ac ne contenti ab auditoribus debeat indeficienti virtutum connexionem docetur. Sed et his quæ Mosaicæ legis decreta Domino veniente servabant, addita est gratia **C** Novi Testamenti, cum spe regni cœlestis, cujus splendor eximius ad exemplum coronæ et torquis nullo unquam sine claudetur. Nobis quoque cum pro bonis actibus, quos divina gratia prærogavit, lux æterna tribuitur, gratia profecto capiti et collo torques additur, juxta illud Evangelii: *Quia de plenitudine ejus nos omnes accipimus gratiam pro gratia* (Joan. 1), gratiam scilicet beatæ retributionis, pro gratia rectæ operationis.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas. Duobus modis lactant peccatores, quos decipiunt. Qui aut ad facienda scelera blandimentis illiciunt, aut facta jam favoribus, quasi laudabiliter acta sustollunt. In utroque autem sapientia suos auditores ne talibus acquiescant hortatur.

Si dixerint: Veni nobiscum, insidiamur sanguini **D** Potest hic locus generaliter de latronibus, qui innocentibus insidias et mortes et damna inferunt; potest de illis specialiter intelligi, qui ipsum vitæ auctorem neci tradiderunt.

Abscondamus tendiculas contra insonem frustra. Hoc fecere cum dicebant: *Licet dare tributum Cæsari an non?* (Marc. xii) et innumera hujusmodi. Vere etenim erat insons, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Petr. ii). Vere frustra illi tendebant insidias, a quo in nullo læsi, imo cujus plurima erant beneficia experti.

Deglutiamus eum sicut infernus viventem, et integram quasi descendemus in lacum. Ita Dominum

impii desiderabant extinguere, ut omnis memoria virtutum et doctrinæ illius tolleretur, sed et hoc ipsum quod nunquam talis inter eos vixerit oblivioni daretur.

Omnes pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis. De hominibus dicebant, quos Christo adhærere cernebant; putabant enim, quia si eum occiderent, omnes qui crederant, ab eius possente amore et consecratu secernere, talibus animarum spoliis suarum conventicula replere domorum, cui simile est illud Dominicæ parabolæ, quia veniente ad se regis filio dixerunt: *Hic est hæres: venite, occidamus eum, et nostra erit hæreditas* (Matth. xxi).

Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Marsupium est sacculus nummorum, patet autem de latronibus, quia ut plures scelerum socios conquirant, communionem eis prædæ, quam rapuerunt, spondent. Sed et persecutores nostri Redemptoris, quoscumque potuere sibi adjungebant; at quos illum sequi videbant, hos de Synagoga propulsantes sua communione privabant.

Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum. Prohibet credentes Christo de Judæis, communicare persequentibus Christum Judæis. Denique omnes qui credebant erant pariter, et Petrus ipsædem loquitur. *Salvamini a generatione ista prava.*

Pedes enim illorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem. Non solum ad malum quod temporaliter operentur, sed etiam ad malum quod perpetuo passuri sunt, impii properant, quoties ad patrandum homicidium, et aliud quid sceleris agendum festinant: nam quantum videntes ad facinus implendum ducuntur, tantum non videntes ad tolerandam pro facinore pœnam propinquant. Hæc de insidiatioribus nostri Salvatoris valent specialiter intelligi, sequens autem versiculus de fidelibus ejus æque pravorum malitiam sustinentibus generaliter inseritur.

Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum. Frustra enim laqueus persecutionis aut mortis tenditur clectis, qui pennas habent spei et charitatis, cæterarumque virtutum quibus et cœlestia dum vivunt desiderant, et ad hoc post mortem mereantur pertingere. Habent et oculos mentis, per quos et mala, quæ ab impiis sustinent, oculus transitura, et bona quæ sustinendo meruerunt, æternum mansura videant. Quibus simul oculis et reproborum superbiam cito consummandam, et tormenta sequentia semper mansura prospiciunt. Potest et ita accipi, quod rete dicat perniciosam malorum doctrinam, quam ab eo loco contextunt, ubi ait: *Si te tractaverint peccatores, ne acquiescas, frustra que tale jaciatur rete ante eos, qui mundis oculis cordis superna contemplantur, qui dicere norint cum Propheta: Anima nostra sicut passer crepta est de laqueo venantium* (Psal. cxv). Facile enim laqueos, qui in terrâ tenduntur, cavet, qui conversationem habet in cœlis.

Utrumque ergo rete frustra bonis parant reprobi, quia etsi suadent iniqua, superantur justorum sapientiâ, etsi inferunt adversa, contemnuntur patientia. Insuper et ipsi tentatores suis se perdunt insidiis, unde recte sublitur:

Ipsique contra sanguinem suum insidiantur, et moluntur fraudes contra animas suas. Contra sanguinem, ut temporali morte plectantur; contra animas autem dicit, ut æteraa quoque animarum perditione damnentur. Quod cum ad omnes qui sanguini insidiantur, et fraude sibi vivendum æstimant pertineat, specialiter tamen Judæis congruit, qui insonti Domino tendiculas absconderunt, ejusque Apostolos virtutum pennis fultos dolis circumvenire satagebant, contra suum namque sanguinem B suasque animas agebant, qui timentes, ne terrestre regnum perderent, cœli terraque Regem occiderunt, cœli cives persequabantur in terra, ideoque et quod in terris habebant, et quod in cœlis acquirere poterant, regnum perdiderunt. Generaliter autem dicendum, quia quicumque oculos fidei habet apertos, accipitque a Domino pennas ut columbæ, quibus æternam volet ad requiem, frustra tali irretiat laqueos mali, seque ipsos potius hoc præsumendo perimunt.

Sic semitæ omnis avari animas possidentium rapiunt. Semitæ avari dicit subtile ejus cogitationes, quibus sedulus inquirat, qualiter pecunias auget, talesque semitæ rapiunt ad interitum animas possidentium, id est eorum qui possessionibus pecuniarum ultra rationem incumbunt. Non solum ergo, inquit, hi qui ob philargyriam rapinis innocentium et cædibus invigilant, semet hoc agentes perdunt; verum eodem ordine, tametsi minore reatu omnes avari meditationes quæ aurum Deo præferunt, hunc ad interitum trahunt. Aliter, sic semitæ omnis avari animas possidentium rapiunt, tali fine, ut præfatus suum, avarus quisque perimit, et nudat eos qui possessionibus abundant, ut ipse potius hoc agendo pereat. Pauperes namque quos nil possidere cernit, cur occidat, quo spolia non invenit. Huc usque persecutiones quas Judæi Christo intulere describuntur. huc referuntur ea quæ ipse post passionem eisdem suis persecutoribus per apostolos loquitur.

Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat. Sapientia quippe Dei, Christus est, qui in mundo conversatus paucis suæ mysteria divinitatis patefecit, ipsisque præcepit ne ante passionem et resurrectionem suam, quia ipse esset Jesus Christus prædicarent, ne gloriam ejus quam in monte conspexerant, cuiquam dicerent, magisque tunc suæ potentiam majestatis, operibus quam verbis ostendebat, impleta prophetia quæ dixit: *Neque audiet aliquis in plateis vocem ejus* (Matth. xii), at post resurrectionem sapientia foris prædicabat, quia misso desuper Spiritu per apostolos aperte se ipsam mundo declarabat. In plateis dabat vocem suam quia in latitudine plebium, manifeste quam antea paucos docuerat replicabat. un-

pleto verbo quod eisdem suis præconibus ait : *Quæ A dico vobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure auditis, prædicate super tecta (Matth. x).* In capite turbarum clamitabat, quia etiam principibus qui sibi ei prævaluisse ut crucifigeretur videbantur, reatum homicidii quod perpetrarant, palam reducebat ad memoriam, eosque ad patientiæ remedium vocabat.

In foribus, inquit, portarum urbis profert verba sua. Urbs Domini Ecclesia est, ex utroque populo Judæorum videlicet et Gentium adunata, cujus portarum fores sunt doctores, qui verbum prædicando credentes in eam introducunt. Et in foribus portarum ejus verba sua sapientia proferebat, cum in apostolis suis loquebatur, e quibus unus aiebat : *An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus? (II Cor. xiii.)* Possunt fores portarum urbis etiam synagogæ majores intelligi, in quibus sapientia disputabat, cum etiam legisperitos Phariseos et sacerdotes, per apostolos loquens suam revocabat ad gratiam, ita ut sicut Lucas ait : *Multa etiam turba sacerdotum obediret fidei.* Quid autem eadem sapientia clamitaret adjungit :

Usquequo parvuli diligitis infantiam? Usquequo parvuli sensu veteris Instrumenti ceremonias novo clarescente diligitis? Usquequo Moysen Christo, Evangelio legem præfertis? Quousque decreta quæ rudibus adhuc populis per servum data sunt, præponitis eis quæ Filius ipse veniens perfecto sensu contulit? Quandiu inquit hæc agitis? Jam vidistis Christum in carne, jam miracula facientem et docentem, non tantum sprevistis, sed et occidistis, saltem modo resuscitatum a mortuis et præsdentem cælo diligitis, et dimittet vobis scelus quod commisistis

Et stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, et imprudentes odibunt scientiam. Præponendum est a superiori usquequo, id est, usquequo cupient, usquequo odibunt, capiebant autem noxia et odibant scientiam, qui litteræ legalis superficiem sequebantur, et sacramenta Evangelii, quæ ipsa littera signabantur, accipere detrectabant.

Convertimini ad correctionem meam. Corripuit per apostolorum ora Judæos, quia credere nolissent, et vel tunc eos postquam resurrexerit et ascendit, monuit converti.

En proferam vobis spiritum meum, et ostendam verba mea. Si adhuc, inquit, converti negligitis, proferam vobis vindictam quam meruistis, et verba quæ de vestra perditione prædixi ostendam esse veracia. Spiritum quippe suum potentiam ultionis nominat, de quo Moyses ait : *Misisti spiritum tuum et cooperavit eos mare, et in libro beati Job dictum est, iniquos flante Deo perisse, et spiritu iræ ejus esse consumptos.*

Quia vocavi et renuistis. Dicens : *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. xi).*

Extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret. Primo bene faciendo et sanando omnes oppressos a Diabolo, postmodum in cruce patiendo.

Desperastis omne consilium meum. Dicens : *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum (Matth. iii).*

Et increpationes meas neglexistis. Dicens : *Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ, quia tulistis clavem scientiæ; ipsi non introistis, et eos qui introibant prohibuistis (Luc. xi).* Et generaliter, qui non credit jam judicatus est (Joan. iii).

Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo. Tale est in psalmo de eisdem, qui habitat in cælis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos (Psal. ii), non quia buccis Dominus irrideat, aut naso subsannet, sed ea vis designata est tali verbo, quam dedit apostolis ut præviderent, nil prorsus impios contra eum supra quam ipse permetteret insidii esse acturos, quin potius illorum cæpta omnia evacuanda, ejus vero gloriam post passionem per orbem terrarum esse dilatandam prænoscerent, ideoque superbiam eorum, etiam cum maxime valere conspicerent, pro nihilo contemnerent.

Cum vobis quod timebatis advenit. Conferentes ad invicem, si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani et tollent nostrum locum et gentem (Joan. xi).

Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit. Obsidionem Hierosolymorum subditam et expugnationem totius provinciæ, quæ a Romanis facta est dicit, quam et ipse Dominus in Evangelio videns civitatem, fensusque super eam prædixit.

Quando venerit super vos tribulatio et angustia, tunc invocabunt me et non exaudiam. Non leguntur Judæi in ulla obsidione Dominum invocasse, sed tantum armis esse confisi, quamvis desolationem patriæ, ruinamque templi amarissima mente conspexerint. Si qui tamen tunc eum invocabant, quia hi qui culpam, pro qua sunt puniti intelligere, ut vere peniterent, nolebant, frustra ad eum quem contempserunt clamabant. Unde recte dicuntur tribulationem cum angustia fuisse perpassi. Tribulatio namque erat in eis quibus foris deprimebantur. Angustia in eo, quod intus a Deo nil consolationis invenerant. At contra sancti cum exterius opprimuntur adversis, sperata salutis in corde dilatantur, scientes se ab illo exaudiri clamantes, cujus se verba jubentis audire meminerunt. Hinc etenim Propheta ait : *Cum invocarem te, exaudisti me, Deus justitiæ meæ, in tribulationibus dilatasti me (Psal. iv).* Potest autem tota hæc correctio sapientiæ de universis generaliter reprobis accipi, quia in die judicii clament ad iudicem districtum, aperiri sibi januam regni postulantes, nec mereantur exaudiri, nam et hoc quod sequitur,

Mane consurgent et non invenient me, ipsum tempus extremi examinis, quo alii in vitam æternam, alii in opprobrium resurgunt sempiternum, aperte designat.

Eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint. Merito salute privantur, qui principium sapientiæ timorem Domini et disciplinam

non modo non habent, sed et odiis insequuntur, at salutis filius, *iniquos, inquit, odio habui et legem quam dilexi* (Psal. cxviii).

Comedent igitur fructus viæ suæ. Viam eorum dicit de qua supra dixerat, *pedes enim illorum ad malum currunt.* Quia, inquit, vias meas ingredi noluerunt ut viverent, recipient mercedem viarum suarum, ut in æternum pereant; at contra de his qui timent Dominum, qui ambulat in viis ejus, dicitur: *Labores fructuum tuorum manducabo, beatus es et bene tibi erit* (Psal. cxvii).

Suisque consiliis saturabuntur. Quia meo consilio, quo illos salvare decreveram, aequiescere reuebant, saturabuntur suis quibus aiebant: *Abcondamus tenebriculus contra insontem frustra* (Prov. 1). Quibus pro Salvatore latronem sibi eligebant, ut videlicet vastentur a latronibus et inter latrones damnentur, quod etiam de omnibus verbi Dei contemptoribus sicut et cæteris potest accipi.

Eversio parvulorum interficiet eos. Parvulos non ætate sed sensu dicit, quibus supra dictum est: *Usquequo parvuli diligitis infantiam?* Qui non parvuli, sed perfecti sensibus esse potuissent, si non a consilio sapientiæ auditum averterent. Quo autem averterant, eo sese æternæ morti destinabant.

Et prosperitas stultorum perdet illos. Cum nullis retardantibus adversis perfecerint actu, quod meditantibus aiunt, *omnem pretiosam substantiam reperiemus.* Item, *aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet eos.* Quia sæpe aversus a timore conditoris animus, jam de ira ejusdem justic conditoris patitur, ut in his quæ peccat nil sustinere videatur adversi; sed ut beatus Job ait: *Ducat in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendat* (Job. xxi).

Qui autem me audierit, absque terrore quiescet. Potest et in hac vita et in futura intelligi, quia qui Domino perfecte servit nullis terretur adversis, imo gaudet in adversis, et in ipsa morte quasi de ingressu vitæ lactatur, quietumque semper a supervacuis cogitationibus ac tumultibus tentationum pectus, juvante sancti Spiritus gratia, gerit. Quod requies septimi diei in lege mystice designabat, sed et cum transierit e sæculo, non solum absque timore malorum, sed et in magno gaudio speratæ resurrectionis quiescet, ut Lazarus in sinu Abraham.

Et abundantia perfruetur, malorum timore sublato. Nunc abundantia bonorum operum ablato timore etiam eorum qui occidunt corpus, tunc abundantia gaudiorum in gremio. Quanta enim ibi abundantia bonorum omnium, ubi gloria est, a quo sunt omnia bona licet intueri, ablato prorsus timore omnium, quæ aliquid adversi ulterius afferant.

CAPUT II.

Fili mi, si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te. Abscondit mandata Dei penes se, qui hæc audiens sollicitè in corde recondit, juxta illum qui ait: *In corde meo abscondi eloquia*

tuæ ut non peccem tibi. Est enim summopere curandum ne nobis hoc juxta parabolam Evangelii, dæmonia quasi semen secus viam jactum volucres tollant.

Ut audiat, inquit, sapientiam auris tuæ. Ille enim sapientiam aure non audire probatur, qui verba Dei auditu tantum corporis percipiens, memoria retinere et opere dissimulat; si ergo mandata Dei fixo amore, discendi et custodiendi susceperis, primo humilitatis viam tene, hoc est enim quod subsequenter additur:

Inclina cor tuum ad noscendam prudentiam. Inclinare quippe est cor ad noscendam prudentiam humiliare, et emundare cor, quo dignum fiat ad percipienda mysteria veritatis, unde eadem sapientia Patri loquens ait: *Abcondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis* (Luc. x), id est, abscondisti a superbis et revelasti humilibus.

Si enim sapientiam invocaveris et inclinaveris cor tuum prudentiæ. Nullum invocare, id est, in nos orando vocare, nisi Deum debemus; cum ergo sapientiam esse invocandam docet, ostendit se procul dubio non quamlibet sapientiam, id est, notitiam rerum cælestium sive terrestrium, sed ipsam Deitatis cognitionem nobis ad sequendam proponere, in hujus namque perceptione sapientiæ, summæ est perceptio beatitudinis, ipsa attestante, quæ Patri pro nobis supplicans ait: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum et verum Deum et quem misisti Jesum Christum* (Joan. xvii). Notandum autem quod et sapientiam invocare, et nosmetipsos ad noscendam prudentiam cor inclinare suadet, quia mirum necesse est, ut et divinum in cunctis flagitemus auxilium, et ipsi, Domino adjuvante, bona quæ valemus agamus: neque enim sine ipso quidquam facere possumus, nec rursus sine nostro conamine quantulumcumque habere valemus, nos ab ipso salvandos esse credamus.

Si quæsieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis eam. Si tanta cura sapientiam, quanta cupidi quæerunt pecuniam, vel certe si tam sollicitè quæsieris sapientiam, quasi infinitas per hanc et ineffabiles divitias sis acquisiturus, percipies præmia quæ subsequenter exponuntur. Qui vero thesauros effodit, eicit rudus terrestre, facit in altum foveam, sedulus insistit labori, donec ad thesauros quos quærit attingat. Et qui thesauros sapientiæ invenire desiderat, quidquid sibi terrenum inesse deprehenderit expurget, carnales illecebras abscindat, fossam in se humilitatis faciat, nec quiescat ab agendo priusquam se venam veritatis invenisse cognoverit.

Tunc intelliges timorem Domini et scientiam Dei invenies. Si sollicitè corde quæsieris, pervenies ad experientiam amabilis Domini timoris, qui non initium, sed perfectio est sapientiæ cælestis, in hac duntaxat vita, ideoque non eum perfecta dilectio foras mittit, sed facit permanere in sæculum sæculi. Sed et scientiam ipsius divinitatis quæ perpetuo beatum facit invenies.

Quia Dominus dat sapientiam. Perspicit hic versiculus ad hoc quod supra dixit, *si enim sapientiam invocaveris*, etc., usque dum ait, *et scientiam Dei invenies*. Ideo namque sapientia, id est, Dominus est invocandus ad accipiendam sapientiam, quia sapientia non a nobis ipsis haberi potest, sed a Domino datur. Taceat Pelagius, redarguitur et ab Apostolo, qui ait: *Quid vero habes quod non accepisti?* (1 Cor. iv.) Et apostolus Jacobus: *Si quis autem vestrum, inquit, indiget sapientia, postulet a Domino* (Jac. i).

Et ex ore ejus scientia et prudentia. Potest in hoc versiculo ipsa ineffabilis et coeterna, Deo Patri sapientiae nativitas intelligi, de qua alibi dicit ipsa sapientia: *Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita* (Eccle. iv.). Potest os Domini etiam in sanctis ejus accipi, unde dici solet in prophetis, quia os Domini locutum est, et ex ore ejus scientia nascitur et prudentia, quia nisi ipse os humanum sanctificet, nisi hoc suum ipse dignanter efficiat, perfectam loqui sapientiam nullatenus valet.

Custodiet rectorum salutem et proteget gradientes simpliciter. Cognatae sibi sunt virtutes rectitudo et simplicitas, neque ab invicem queunt separari, unde et sapientia unam earum sine altera non quaerit, sed in quibuscunque ambae conveniunt, hos custodit et protegit. Denique de beato Job dicitur, *quia erat vir ille simplex et rectus* (Job. i), simplex videlicet per innocentiam mansuetudinis, rectus per cautelam discretionis. Simplex quia nullum laedere, imo cunctis prodesse desiderabat. Rectus quia se a nullo corrumpi permittebat.

Servans semitas justitiae et vias sanctorum custodiens. Vias sanctorum generalia Dei mandata, semitis justitiae arctiora vitae coelestis instituta, quae perfectis solum accessibilia sunt, dicunt. Utrasque autem sapientia servat, ut in quocumque virtutum gradu rectos juvet ac simplices.

Consilium custodiet te et prudentia servabit te, ut eruaris de via mala ab homine qui perversa loquitur. Viam malam, opera iniqua, hominem perversa loquentem, doctores dicit iniquae operationis. Viam malam iniquam vocant qui dicunt, *veni nobiscum, insidiemur sanguini*, perversa loquentem eum qui hujus auctor est suasionis.

Qui relinquunt iter rectum et ambulant per vias tenebrosas. Pulchre itineri recto vias tenebrosas opposuit, quia nimirum iter rectae actionis in luce peragitur, atque ad lucis supernae gaudia ducit. At, sicut ait Dominus, *omnis qui mala agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur ejus opera* (Joan. iii), et talis finem exterioribus sortietur in tenebris.

Qui laetantur cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis. Ideo mala facientes exultant, quia per vias tenebrosas ambulant, et nesciunt quo eant. Si enim, quia ad poenam tendunt, aspicerent, gressum utique cohiberent noxiamque laetitiam salubri fletu castigarent.

Ut eruaris a muliere aliena et ab extranea quae

mollis sermones suas. Pendet hic versus a superioribus ubi dictum fuerat, *prudentia servabit te*. Ea est sensus: Prudentia servabit te ut eruaris a muliere aliena, quia ergo prius Salomon auditorem suum quem sapientiam docere satagit, admonuit, ne latronibus jungeretur, ne si videret furem, simul curreret cum eo, sed recte ac simpliciter incederet; nunc admonet ne cum adulteris portionem suam ponat, de quibus et hoc quod supra dicitur, *ut eruaris de via mala ab homine qui perversa loquitur*, potest specialiter intelligi. Quae enim perversior locutio, quam ad stupra suaderi, quod capitulum incipit a loco ubi ait: *Fili mi, si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te*. Potest autem per mulierem extraneam haereticorum pravitas intelligi a Christi et Ecclesiae membris aliena, quae mollitiae disertitudinis et linguae blandimentis corda decipere innocentium solet. Unde Psalmista: *Mollierum sermones suos super oleum, et ipsi sunt jacula* (Psal. lrv).

Et reliquit ducem puertatis suae et pacti sui oblitus est. Patet de adultera, quia virum primum reliquit et pacti Dei obliviscitur, ejus nimirum quod cum viri suo, Domino teste, tempore nuptiarum pepigit, quia fidem sibi castitatis alterutrum servarent. Patet et de mente haeretica, quia reliquit doctorem, a quo fidem Ecclesiae didicerat, et oblita est pacti Dei sui, hoc est, fidei ipsius dominicae, quae in Symbolo continetur, quam se die baptismatis servaturam esse promiserat.

Inclinata est enim ad mortem domus ejus et ad impios semitae ipsius. Omnis conversatio adulterae ad interitum ducit, et quamvis blanda videtur ac mansueta, non minorem sentiet in fine vindictam, quam qui latrocinando aperte impietati famulantur. Potest domus adulterae ipsa ejus caro in qua turpitudini ac luxuriae substernitur, accipi, quae novissimi tempore judicii non ad vitam, sed perpetuam resurget ad mortem. Sed et haereticorum domus quia super arenam construitur, etiam cum stare videtur, vergit in casum, suisque crementis quasi quibusdam semitis ad impiorum consortia, id est, ad spirituum tendit tormenta malignorum.

Omnes qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitae. Ad eam ad mortem dicit, non ad mulierem, potest enim qui adulterae mixtus est, Domino juvante, reverti ac vitam poenitendo mereri: potest qui haeresi pollutus est resipiscendo redire ad salutem. At qui semel aeterna morte raptus est, nunquam rediet ad viam quae vitam petat beatorum. Quod contra Origenianos proprie dictum est, qui haereticis meretricibus cunctisque flagitiorum turbis, et insuper ipsi diabolo atque angelis ejus post innumera licet expleret universalis judicii tempora, remissionem scelerum, vitamque ac regnum promittunt in caelis. Male intelligentes illud Isaiae: *Et claudentur impii in carcere, et post dies multos visitabuntur* (Isa. xxiv), quasi post multa tempora terminati judicii salvandos dixerit impios, cum ille e contra nullam eis salutem tribuat, sed eos qui

hoc tempore mortis per enormitatem flagitiorum, claudi merentur in carcere pœnarum, tempore resurrectionis ad modicum visitandos significet, tantum ut receptis corporibus in iudicio gravius damnentur, et continuo post iudicium atrocioribus perpetuo recludentur in pœnis. Quamvis etiam ita recte potest accipi, omnes qui ingrediuntur ad eam, id est, ad meretricem, sive ad domum ejus, non revertentur, quia quantum attinet ad naturam, iniqua sua voluntate depravatam recursum per semetipsam non habet, sed per Dei gratiam qua adjuvatur et instauratur ut semitas vitæ apprehendat. Designatum est enim hoc dicto pondus iniquitatis, ut cum revertitur quis non sibi tribuat, sed gratiæ Dei, non ex operibus, ne forte glorietur.

Ut ambules in via bona et calles justorum custodias. Viam bonam unitatem dicit rectæ fidei, de qua Dominus ait: *Ego sum via* (Joan. vi), et alibi: *Nemo potest venire ad Patrem nisi per me* (Ibid.). Calles autem justorum multifaria sanctorum exempla nominat. Pendet hic versus ex eo quod supra dictum est, *prudencia servabit te*, sicut et illud, *ut eruaris a muliere aliena*.

Qui enim recti sunt habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea. Et hic rectis junguntur simplices sicut et supra, cum diceret: *Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter*; quia nimirum simplicitas sine rectitudine dissoluta est et stulta. Rectitudo autem sine simplicitate austera nimium existit et dura. Verum utraque virtus conjuncta perfectum reddit hominem, sed hoc inter utrumque versum distat, quod in illo Dominus quia justos in præsentem certantes adjuvet, in isto quia victores in futuro coronet, ut dicatur. Terræ quippe nomine Ecclesia designatur, quæ spiritalem Deo fructum germinare consuevit, in qua justus habitant et permanent, quia a consortio ejus nec morte separantur. Sed terminata hæc vita, ad illam ejus partem quæ cum Christo in cœlis regnat perveniunt.

Impii vero de terra perdentur, at qui inique agunt auferentur ex ea. Possunt hæc non de cunctis generaliter reprobis dicta accipi, sed de illis specialiter qui ad terram Domini, id est, Ecclesiam pertinere videbantur, et tamen exigentibus meritis auferuntur ab ea, quidam quidem aperto ipsius Ecclesiæ iudicio, ut Simon, Arius et Porphyrius: quidam vero in secreto invisibilis iudicis, ut innumeri etiam eorum, qui hominibus boni videntur, impios enim apertos apostatas dicit, at inique agentes omnes qui, perceptis fidei sacramentis, ab ejus castitate aliquo modo degenerant. Utrique autem in futura retributione de viventium terra perdentur, *quia non habitabunt iuxta Dominum malignus, neque permanent iniusti ante oculos ejus* (Psal. v). Et recte, quia de malorum bonorumque viis multa prædixit, de utriusque sine inclusione [Forte, in conclusione] subjunxit, quomodo et in præcedente parabola, quæ latronum consortia vetabat, fecerat dicens de fine malorum, et *prosperitas stultorum perdet illos*, dicens de bonorum,

A qui autem me audierit absque terrore quiescet. Possunt versus de quibus novissime disputavimus, de antiquo Dei populo ita intelligi, quia cum recte viveret, in terra sua feliciter maneret, at cum peccaret exterminaretur ab hostibus.

CAPUT III.

Fili mi, ne obliviscaris legis meæ et præcepta mea custodiat cor tuum. Hinc docet misericordiæ operibus insistendum, neque nostris fidendum viribus, sed a Deo auxilium esse flagitandum, et congruo satis ordine postquam coercuit a crudelitate, postquam a luxuria castigavit, ornat actibus bonis quem instruit.

Longitudinem enim dierum, et annos vitæ, et pacem apponent tibi. Ne imposita præceptorum custodia turbaret audientem præmisit præmia certa, et sic enumeravit præcepta, longitudine enim dierum lucem sempiternam, annis vitæ transcensum mortalitatis hujus, augmento pacis ipsum nactæ beatitudinis statum designat. De qua dicit Isaias: *Multiplavit ejus imperium, et pacis non erit finis* (Isa. ix); sed et priori Dei populo etiam in præsentem datum est, ut cum legi Dei obediret, longo tempore in pacis quieto viveret.

Misericordia et veritas non te deserant. Nam quia ab ore tuo veritas est dicenda, non ideo ab opere misericordiæ quæ proximo sit impendenda recedat, sic enim fit, ut et te Dei semper misericordia prosequatur et veritas, misericordia videlicet quæ delet peccata tua, veritas vero quæ compleat promissa sua.

Circunda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui. In gutture organum vocis, in tabulis cordis latitudinem insinuat cogitationis. Sic ergo virtus misericordiæ et veritatis radici infixæ mentis promat et voce loquentis, ut et in occulto pectori arcana placeant intentionis, et proximos juvent officia locutionis. Bene autem virtutes circumdari docet gutturi, cum vox loquentis potius intus in gutture fieri solent, quia videlicet prædicationis vox de internis promanat, sed extra circumdat. Nam quo alios ad bene vivendum suscitavit, eo ad bene agendum et opera prædicantis ligat. Nec extra sermonem actio trans-eat, ne voci vita contradicat.

Et invenies gratiam et disciplinam bonam coram Deo et hominibus. Coram Deo invenit gratiam et disciplinam bonam, qui usu virtutum jugi promeretur a Domino, ut per dies seipso perfectior efficiatur et melior: sed et coram hominibus gratiam invenit, et disciplinam bonam, cujus opera sunt talia, in quibus jure laudetur, quibusque exemplum vivendi proximi exhibeatur.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitare prudentiæ tuæ, in omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos. Ne te metuas ob imbecillitatem propriam divina non posse servare mandata, nec te rursus autumes hæc tuis implere virtutibus posse, tua et naturali scientia nosse, si non per illum legem instruaris; sed potius et in discendo, et in

agendo ejus quære creber auxilium, et ipse quæ justitiam, propitius ut implere valeas donabit.

Ne sis sapiens apud teipsum. Videtur forte alicui hoc idem esse mandatum quod præmissum est, et ne inimitaris prudentiæ tuæ. Sed multum distat, inimitatur enim suæ prudentiæ, qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur patrum decretis præponit, sapiens vero est apud senectipsum etiam is qui in illis quæ ex patrum magisterio potuit recte cognoscere, sese præ cæteris quasi doctior extollit. Quæ sit autem vera hominis sapientia subsequenter ostendit.

Time Dominum et recede a malo. Quale est in Job : *Ecce timor Domini ipsa est sapientia, et recedere a malo imbecillitas (Job. xxviii).* Perfecti etenim quique ita se debent ab omnibus continere malis, ut divinæ præsentiam majestatis cum metu semper recogitent. Et notandum quod supra fiduciam habere in Domino, nunc autem Deum timere admonet, ibi enim fragilium animos, ne desperent, promisso Dei auxilio roborat; hic fortiores, ne de se præsumant, divini timoris memoria coercet.

Sanitas quippe erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum. In ossibus solida virtutum opera, in umbilico, qui inferiori corporis parte medius est, infirma adhuc et imperfecta bonorum actio designatur. Si ergo Deum timeris, et non tuis viribus, sed superna protectione confisus a malis abstinere studueris, sanitas erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum, quia et infirmitas operis per hæc ad statum perfectionis convalescet, et fortia quæque tua acta sunt unde ut amplius roborentur accipiunt.

Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis frugum omnium tuarum. Multi multa pauperibus, sed de aliena substantia ac frugibus, quas vi et fraude rapuerunt tribuunt; multi largiuntur de suo, sed largiendo Dominum non honorant, quia favoris humani, et non amore superni inspectoris faciunt. Qui ergo proficuum sibi elemosynæ fructum fore desiderat, et de suis propriis, et in conditoris honorem tribuat, ut scilicet homines, qui ejus plasma, qui ad ejus imaginem sunt facti recreentur. Non solum autem de substantia pecuniæ, quam pauperi porrigimus, sed et de cunctæ bonæ operationis, quam agimus, de universæ cœlestis gratiæ, quam percipimus substantia et frugibus Dominum honorare jubemur. Hoc est ejus in omnibus, et non nostram quærendam laudem. Sed et ille Dominum de sua substantia suarumque frugum primitiis honorat, qui omne quidquid boni operatur, non hoc suis viribus ac meritis, sed supernæ gratiæ tribuit. Memor illius verbi, *quia sine me nihil potestis facere.*

Et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia redundabunt. Ait in Evangelio Dominus : *Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo (Matth. vi).* Si ergo thesaurus in cælo possunt habere justii, quia veras ibi divitias inveniunt, possunt utique et horrea et torcularia, quia non esurient neque sitient amplius : *Et implebuntur horrea tua saturitate, quia satiabor, inquit, dum manifestabitur gloria tua (Psal.*

xvi). *Redundabunt torcularia vino,* quia interna suavitas æternorum corda cunctorum fidelium in laude sui conditoris accendit; hinc etenim dicit, *ut edatis et bibatis super mensam meam in regno (Luc. xxii),* sed et in præsentii nonnunquam doctori, qui panem verbi, qui poculum gratiæ spiritualis indigenti ministrat, majora ministrandi dona Dominus pro mercede condonat. Qui terrena subsidia largitur inopibus ditior dando cœlesti remuneratione redditur.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, et nec deficias cum ab eo corripieris. Sunt qui in prosperis Domino serviunt, at in adversis excedunt, unde sapientia quem in prosperis bene vivere docuit, etiam in correptione ne deficiat hortatur, ne accedente infirmitate, et paupertate, et persecutione humana, pietatem quam servare in tranquillitate videbatur, amittat.

Quem enim diligit Dominus corripit, et quasi pater in filio complacet sibi. Tanto ergo minus de flagello, quo castigamur murmurare debemus, quanto certius in eo paternæ dilectionis pignus tenemus, unde et ipse dicit : *Ego quos amo, arguo et castigo (Apoc. iii).* Notandum autem quod pro hoc verbo Septuaginta Interpretes dixerunt, *flagellat autem omnem filium quem recipit.* Quod mirandum cur Apostolus ad Hebræos Hebraice scribens magis sequi voluerit.

Beatus homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia. Quia positos sub disciplina et correptione solabatur, addit quod cœperat, insinuans quia beatitudo est vera hominis non adversis carere in præsentii, sed æternæ sapientiæ perceptione lætari. Quod est in hac vita Domini voluntatem cognoscere, et in futuro ejus visione perfrui. Et bene cum diceret, *Beatus homo qui invenit sapientiam,* mox addidit, *Et qui affluit prudentia.* Sunt enim qui inveniunt sapientiam, doctrinam veritatis aure percipiendo; sed affluere prudentia negligunt, nolendo cordis sui sinum ad percipiendam ejus amplitudinem laxare.

Melior est acquisitio ejus negotiatione argenti et auri. Non metuat de correptione inopiæ, quisquis opes acquisivit sapientiæ, quia thesauris terrestribus incomparabiliter munus cœlestis præcellit.

Primi et purissimi fructus ejus. Si juxta Ecclesiasticum, radix sapientiæ est timere Deum, fructus sapientiæ, qui sunt, nisi videre Deum? Et hi sunt primi ac purissimi, sive quia Deus, qui videtur, ab initio est, et nihil inquinatum in ejus visione incurrit, sive quia primo ad hanc contemplandam homo creatus est. Unde et adolescentior filius ubi ad Patrem pœnitens rediit, primam stolam recepisse memoratur; sive quia primum et rude aurum solet esse purissimum; et prima stola nostra vere est beatitudo credenda, quæ nobis in resurrectione perfectius a Domino promittitur esse reddenda.

Pretiosior est cunctis opibus, et omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Non modo terrenis, verum etiam cœlestibus divitiis, imo et ipsis angelorum conspectibus, hujus sapientiæ claritas ar-

tefertur, unde et propheta (Psal. lxxii). *Quid enim mihi restat in cælo, et a te quid volui super terram, etc.*, usque ad finem psalmi.

Longitudo dierum in dextera ejus, in sinistra illius divitiæ et gloria. Visione suæ divinitatis electos in perpetua luce condonat, et eosdem in præsentī vita incarnationis suæ sacramentis et charismatibus illustrat ac roborat. Dat eis, qui ob se comparandam suā omnia vendunt, centuplum in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam æternam. Sequitur in hoc loco juxta antiquam translationem, quod nostri codices non habent.

Ab ore ejus proficiscitur justitia, legem autem et misericordiam in lingua portat. Quod ideo annotandum credidi, quia versiculi illi in opusculis Patrum sæpe positi veniuntur.

Via ejus via pulchræ et omnes semitæ illius pacificæ. Actiones ejus et doctrinæ quæ in Evangelii continentur, pulchræ sunt, quia divinæ ac puri hominis modum longe transgressæ, et omnia jussa ejus ad pacem ducunt æternam. Omnia quæ in ea re gessit ad reconciliandos Deo mortales, ad pacificandum cum angelis genus humanum, ad demonstranda suis servandæ ad invicem pacis et dilectionis exempla pertinent.

Lignum vitæ est his qui apprehenderunt eam, et qui tenuerit eam beatus. Sicut in medio paradisi lignum vitæ positum Moyses esse testatur, ita per sapientiam Dei videlicet Christum vivificatur Ecclesia, cujus et nunc sacramentis carnis ac sanguinis, pi-
gnus vitæ accipit, et in futuro præsentī beatificatur aspectu.

Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit cælos prudentia. Deus Pater per Filium omnia condidit. Typice autem fundavit terram sapientia, cum per ipsum sanctam Ecclesiam in fidei soliditate locavit. Stabilivit cælos prudentia, cum per eundem sublimia prædicatorum corda illustravit.

Sapientia illius eruperunt abyssi. Quando in diebus Noë rapti sunt omnes fontes abyssi magnæ et cum quotidiano procursu fontes et flumina de abyssu per terræ venas emanant. Aliter sapientia erumpunt abyssi, cum largiente Christi gratia, profunda sacramentorum cælestium fidelibus innotescunt.

Et nubes rore ejus crescunt. Patet juxta litteram, sed allegorice nubes sunt Ecclesiæ magistri, sublimes per contemplationem et vitam, rigantes corda auditorum, quasi subjectam sibi terram per doctrinam, quæ rore concresecunt, quia subtilissima discretionē virtutes suas quibus proficiant, quibus alta petant, quibusque minoribus in exemplum monstrarentur examinant.

Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis. Ne disciplina temporali fatigatus sapientiæ, quæ tanta est, gratiam perdas præcave.

Custodi legem atque consilium. Lex sapientia est, qua dicit: *Si vis ad vitam ingredi, non occides, non*

^A Deest finis tertii capituli et initium quarti.

mæchaberis, non furtum facies, non sulsum testimonium dices, etc. (Exod. xx). Consilium sapientiæ est cum proinus addit, *si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes, etc.* (Matth. xix).

Et erit vita animæ tuæ. Anima tua habet vitam cum Deo, si ejus decreta custodieris, quamlibet caro disciplina correptionis aut etiam mortis pre-
matur.

Et gratia faucibus tuis. Habet ergo sensus animi fauces suas, quia *dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua* (Psal. cxviii), quibus res et gesta singulorum quæ cernit decernendo examinet, et hæc amplectendo recipiat, illa reprobando contemnat. Quibus nimirum faucibus, cum legem atque consilium Domini custodimus,

^B gratia multiplicatur. Quia quanto solentius quisque divinis obtemperat jussis, tanto dulcius ejus anorem concipit. Quam nostris faucibus inesse gratiam desiderabat Psalmista cum ait, *Gustate et videte quoniam suavis est Dominus* (Psal. xxxiii).

Tunc ambulabis fiducialiter in via tua. Fiducialiter in via nostra incedimus, cum Dei gratia confisi profectum in bona nostra conversatione suscipimus. Si ergo ejus imperiis humiliter subdimur, et gustum superni amoris suavius faucibus mentis attingemus, et operationis bonæ augmentum semper obtinebimus, sed et in tentationibus ne deficiamus ipso juvante defendemur, hoc est enim quod sequitur:

Et pes tuus non impinget. Quoniam *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* (Rom. viii).

^C *Si dormieris, non timebis; quiesces, et suavis erit somnus tuus.* Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum.

Dominus enim in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris. Patet juxta litteram quia securus et dormit et vigilat, et quiescit et ambulat, qui se innocenter ante Deum et juste vivere meminit. Sed et justus cum in morte dormierit, non solum potentias malignorum spirituum non metuit, sed et in pace quiescit ac securus diem resurrectionis expectat; quia Deum ubique protectorem habet et custodem, quale est in psalmo: *Nam et si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es* (Psal. xxii).

^D *Noli prohibere benefacere eum qui potest: et vales, et ipse benefac.* Jam clarere miramur, quos aliquando parvulos et indoctos fuisse meminimus.

CAPUT IV.

Et docebat me atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum. Hujusmodi monita Salomoni a David patre data, qui Verba dierum relegit invenit; quare autem se Salomon unigenitum coram matre nominat, quem fratrem uterinum præcessisse Scriptura testatur, nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquam esset, vita discessit?

Et in omni possessione tua acquire prudentiam. Iu

omnibus quæ possides bonis sapienter te agere memento, vel in omni possessione tua acquire prudentiam, omnia quæ possides, terrena contemne, dummodo sapientiam percipias, quod peti Salomon ipse dum data sibi optione, amorem sapientiæ cunctis præposuit rebus, et in Evangelio, qui pretiosam margaritam quæsit, hanc inventam omnibus, quæ habuit, venditis emit.

Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, corona incluta proteget te. Patet de Salomone, quia dum pro sapientia cuncta despiceret, percepta sapientia majori gloriæ sublimitate refulsit. Sed et [Forte deest si] nostro capiti, id est, principali mentis sapientiam amplectimur, amplior gratia Spiritus augetur, et corona insuper vitæ in futuro donabitur. Expositis sane his, quæ a Patre verba perceperat redit ad docendam auditorem suum sapientiam, quam cepit.

Audi, fili mi, et suscipe verba mea ut multiplicentur tibi anni vitæ. Id est, ut vitæ æternæ dona percipias.

Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui. Semitæ, id est, actiones æquitatis dum inchoantur arctæ videntur et angustiæ, dum vero profectum capiunt, jam ex consuetudine spatiosæ videntur et latæ, Psalmista testante, qui cum insipiens Domino dixisset: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras* (Psal. xvi), postmodum jam proficiens canebat: *Viam mandatorum tuorum cucurri dum dilatares cornu meum* (Psal. cxviii). Et si ergo semitas æquitatis cum ingredi cœperis arctæ tibi videntur, cum tamen eas ingressus fueris non arctabuntur gressus mentis tuæ; sed juxta quod Dominus ait, jugum ejus suave et onus leve reperies. Etenim reprobi in hac vita latum intrant iter, at in die novissimo ligatis manibus et pedibus mittentur in tenebras. Pedes vero electorum diriguntur in viam pacis.

Et currens non habebis offendiculum. Quo alacrius ad implenda Dei mandata cucurreris, eo minus adversa, quæ te impediunt timebis. Nam quicumque in prava actione desudant, offendiculum in medio cursu reperiunt, quia extemplo dum non prævident, rapiuntur ad pœnam.

Comedunt panem impietatis et vinum iniquitatis bibunt. Ita actione scelerum iniqui quasi epulis delectantur appositis, et certe vinum damalorum bibunt et esurientibus spicas tollere gaudent, ut esse moris impiorum Scriptura sacra testatur.

Justorum autem semita quasi lux splendens, procedens et crescens usque ad perfectam diem. Justorum opera in luce scientiæ peraguntur, et æternam ducunt ad vitam, quæ est perfecta dies.

Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant. Dicit de his et Joannes apostolus: *Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est: qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat, quia tenebræ occæverunt oculos ejus* (I Joan. ii). Cui contra su-

perius dicitur sapienti, *Quia currens non habebis offendiculum* (Prov. iv), id est, scandalum.

Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Sunt qui recte vivere videntur hominibus, sed quia recta intentione non faciunt, a Deo qui cor respicit pravum reprobatur et vita, quæ credebatur bona. Omni ergo diligentia cordis munditiam serva, quia ad ejus examen modus æstimabitur vitæ.

Remove a te os pravum et detrahentia labia sint procul a te. Duobus modis sentiendum, ut et os tuum ne pravum loquatur aliquid, et tua labia ne detractionibus assuescant custodias, et alios quoque quos huic vitio subditos nosti, ne te corrumpant, fugias.

Oculi tui recta videant, et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Iter justitiæ, quo ingredi debeas diligenter edisce, et in cunctis quæ agere disponis, sollicitus ad quem sint finem ventura prævide; hoc est enim palpebras recta videntium oculorum, tuos præcedere gressus, bonum opus quod acturus es sedula cogitatione prævenire, et quia secundum Deum sit meditando prævidere.

Dirige semitam pedibus tuis. Ne videlicet orres in actibus aut fide.

Et omnes viæ tuæ stabiliuntur. Ne levitate mentis a bono movearis proposito. Hinc et Apostolus: *Stabiles estote, et immobiles, abundantes in opere Domini semper* (I Cor. xv).

Ne declines ad dexteram neque ad sinistram. Dextera via bona sinistra accipitur reproba. Non ergo dextera via ambulare, sed ad dexteram declinare prohibemur, declinat enim ad dextram qui injustus est, declinat ad sinistram qui sibi vult arrogare, quod justus est, declinat ad dexteram qui de suis viribus præsumit, declinat ad sinistram qui pro sua fragilitate desperat se posse salvari, declinat ad dexteram qui stultitiæ famulatur, declinat ad sinistram qui vult plus sapere quam oportet sapere. Quod et de cæteris virtutibus ac vitiis eodem modo intelligitur.

Averte pedem tuum a malo. Hoc est, ne vel huc vel illuc a vero devies, quia virtutes discretionem quærunt, et nimietas omnis in vitio est.

Vias enim, quæ a dexteris sunt novit Dominus. Id est, eligit, placent illi, ideo displicentibus et reprobis dicturus est: *Non novi vos* (Matth. vii), quod est dicere, Non vos elegi, non mihi placetis.

Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet. Si averteris a malo pedem tuum, si bona quæ docui Domino juvante facere studueris, aderit ipse propitius conatibus tuis, ut et nunc recte ingredi, et tunc ad pacem valeas pervenire sempiternam.

CAPUT V.

Fili mi, attende ad sapientiam meam, et prudentiam meam inclina aurem tuam. Hactenus generaliter castigaverat auditorem. Hinc sub specie meretricis alii hæreticorum nequitiæ prohibet.

Ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Cogitationes quibus recte credas, labia quibus ipsam fidem per simplicia verba et consueta atque Ecclesiastica profitearis. Sed et juxta litteram, qui adhæret meretrici, etiam labia vel osculando vel turpia fando commaculat.

Favus enim stillans labia meretricis. Cum in ore hæretico dulcedo sapientiæ non ad sufficientiam solummodo, verum ad superfluitatem resonat, et ob id falsitas quia apte proferri cernitur, veritas a stultis æstimatur.

Et nitidius oleo guttur ejus. Oleo Spiritus sancti fides catholica consecratur, quo nitidius suum guttur ostendant, qui sua sensa patrum fidei anteponunt. Patet de meretrice, quia et sermonis suavitatem, et formositatem corporis ad captandos miseros querit.

Novissima autem illius, amara, quasi absinthium, et acuta, quasi gladius biceps. Potio absynthii intus amarescit in visceribus, gladio foris membra feriuntur. Ut igitur ostendat iniquos in novissima ultione et interius ardere, et extrinsecus pœnis circumdari pro peccatis, et amaritudine illos absynthii torquendos et gladio asseverat esse truncandos. Quare autem idem gladius biceps sit dictus, Dominus aperit, cum ait: *Sed eum timeate, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam (Matth. x).*

Vagi sunt gressus et investigabiles. Vagi sunt sensus hæreticæ deceptionis, quia alii Christum Deum, alii hominem esse negant, alii carnem accepisse, alii animam contradicunt, alii eum de virgine natum, alii Spiritum sanctum, alii patrem Deum esse, alii peccantibus veniam dandam esse confiteri prohibent. Et in tam innumera hæc pestis se fundit itinera, ut penitus quot sint investigari nequeant: at catholica veritas vaga et investigabilis non est, quia una eademque cunctis est agnita totum per orbem fidelibus.

Longe fac ab ea viam tuam et ne appropinques foribus domus ejus. Et Apostolus ait, *Fugite fornicationem (I Cor. vi)*, quia nimirum primum hujus vitæ remedium est, longe fieri ab eis quorum præsentia vel inclinat vel cooperatur ad vitium. Sed ab hæreticorum auditu prorsus segregari infirmis auditoribus predest.

Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli. Ne honorem, quo ad imaginem Dei creatus es, immundorum spirituum voluntatibus subdas, neque accepta vivendi spatia ad libitum adversarii immitis expendas. Cuicumque enim sceleri quisque subjicitur, in hoc profecto dominatui malignorum spirituum mancipatur.

Ne forte impleamur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena. Ne dæmoniorum facta adjuves, si vel ingenium animi vel corporis tui vires ad patranda facinora contradas, domumque alienam, id est, numerum perditorum, te adjecto multiplices, et pulchre dixit, *labores tui sint in domo aliena*, quia sunt qui juxta Prophetam, ut inique agant, laborant,

A et hæretici quantum laborem contra Ecclesiam subeant utinam lateret!

Et gemas in novissimis quando consumpsersit carnes et corpus tuum. Præponendum a superiori, ne forte, et est sensus. Ideo te castum custodi, ne forte in pœnis gemere cogaris, quando non solum carnales illecebræ transeunt, sed et ipso corpore derelicto anima, quæ per corpus gessit, cuncta reddere compellitur, verum et in hac vita sæpius contingit, ut qui in adolescentia luxuriose vivendo habita dispersebant, tempore senectutis inopia deficient, et refrigerante calore carnis, ac flore juventa marcescente, rebus suis quas lasciviæ vendiderant, alios uti conspiciant, gementesque sera pœnitentia dicant, quæ sequuntur:

Cur detestatus sum disciplinam et increpationibus non acquievit cor meum. Disciplinam dicit Ecclesiasticæ fidei, increpationes autem quibus hæretici cur ab Ecclesia recesserunt objurgantur. Patet de fornicariis.

Pene fui in omni malo in medio Ecclesiæ et Synagogæ. Ecclesia et synagoga Græca nomina sunt, et unam eandemque rem, latine significant, id est, conventum plurimorum ad invicem. Si autem subtilius distinguantur, Ecclesia convocatio, et synagoga congregatio interpretatur. Et vetus quidem Dei populus utroque nomine vocabatur; nunc autem gratia distinctionis, ille Synagoga, noster Ecclesia dicitur, merito scilicet fidei et scientiæ majoris, quia et irrationabilis creatura potest congregari. Denique dixit Deus: *Congregetur aqua in congregationem unam (Gen. 1).* Rationabilis autem solum et sensibilis potest convocari. Verum aliquando hæc nomina etiam malorum conventus significant. Unde est illud: *Exarsit ignis in synagoga eorum, et odiri ecclesiam malignantium (Psal. cv).* Quod ergo sero pœnitens ait contemptor sapientiæ, pene fui in omni malo in medio Ecclesiæ et Synagogæ, videtur misero magnitudinem suæ damnationis perpendenti, quia nil pene fuerit sceleris, quo non ipse sit irrelitus, quia tanta meruit tormenta subire. Et hoc ad cumulum accerserit miseræ, quod non extremus ipse peccantium, sed medius magis et quasi auctor exstiterit, et certe in mediis sanctorum conventibus corpore positus, alienam ab eis vitam ducere non timuerit. Et de hæreticis specialiter sentiendum, quia nec veterum patrum, nec novorum dictis et exemplis potuerunt ab errore revocari.

Bibe aquam de cisterna tua, et fluentia putei tui. Desiderio utere propriæ mulieris et ejus ministeriis fovere devotis.

Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide. Filium tuum ac filiam alia nuptum trade et hoc manifeste facito pluribus consciis.

Habeo eas solus, nec sint alieni participes tui. Solus in tua potestate retine, quibus matrimonii liberos tuos socios, nec sint fornicariæ et meretrices tuæ sobolis participes.

Sit vena tua benedicta, et lactare cum muliere ado-

lescentiæ tuæ. Tanta te temperantia cum muliere quam adolescens accepisti, et cum senuerit conserva, ut merito fidelis castimonie benedictionem consequaris in prole.

Cerva charissima et gratissimus hinnulus. Illa sit tibi semper charissima conjux, quæ sicut cerva serpentes ita persequatur scorta, et suis effugit ab ædibus. Sit natus ex ea filius et ipse castitatis amator gratissimus.

Ubera ejus inebrient te omni tempore. In amore illius delectare jugiter. Non uxorio operi semper insistere docet, sed movet ne et prima vivente aliam ducas, et meretrici unquam socieris. Aliter superius quod ait, *Bibe aquam de cisterna tua et fluent putei tui*, docet ab hæreticis cavendum et custodire scripturarum ac lectioni attendendum. Scientiam inquit quam prædicat aliis ipse conserva, et tui irrigatione sermonis infundere.

Deridentur fontes tui foras et in plateis aquas tuas divide. Cum ipse servaris, tunc et aliis prædica, et in magna auditorum amplitudine divina eloquia juxta uniuscujusque qualitatem dispensa.

Habeto eas solus. Aquas et in plateis dividimus et tamen soli possidemus, quando et exterius late prædicationem fundimus, et tamen per eam laudes humanas consequi minime ambimus.

Nec sint alieni participes tui. Immundi Spiritus participes fiunt doctori, si ejus mentem et fastu elationis dum prædicat, et hæresi et alio quolibet vitio corrumpunt. Solus autem aquas possidet cum membris Ecclesiæ fideliter connexus ab extraneorum sese consortio liberum servat. *Sit vena tua benedicta et lactare cum muliere adolescentiæ tuæ.* Sit doctrina tua et quicumque nascuntur ex ea in benedictione Ecclesiæ, et lactare cum ea, cui ab adolescentia, id est, a primo credendi tempore conjunctus es. *Cerva charissima et gratissimus hinnulus, ubera ejus inebrient te omni tempore, in amore ejus delectare jugiter.* Cerva charissima sive gratissima, ut quidam codices habent, sancta Ecclesia quæ serpentinam solet odio habere et contertere doctrinam. Gratissimus hinnulus est populus ejus virtutum varietate delectabilis, et ad eandem castæ fidei semper æmulatione succensus. Cujus uberibus inebriamur, cum utriusque Testamenti paginis contra hæreticorum fraudes instruiamur, cujus pace et amore jugiter delectari, magna est exercendarum occasio virtutum.

Quare seduceris, fili mi, ab aliena? et foveris sinu alterius. Et de meretrice et de hæresi sentiendum.

Respicit Dominus vias hominis et omnes gressus illius considerat. Non se putent adulteri tenebris noctis aut parietum obtegi: non hæretici sua volumina posse celari, quia tenebræ non obscurabuntur a Domino, et nox sicut dies illuminabitur.

Iniquitates suæ capiunt impium et funibus peccatorum suorum constringitur. Distat inter peccatorem et impium, quod peccator appellatur omnis qui vel in parvis vel in magnis sceleribus decedit. Impius

A autem qui vel nunquam fidem recepit, vel enormitate scelerum ab ea quam accepit Anathema factus est, ut hæretici vel Catholici publicis flagitiis involuti, qui finibus peccatorum suorum constringuntur, cum incessabili augmento suæ pravitatis intereunt, qui enim funem facit torquendo semper et involvendo fides fidibus auget. Talis est et tortitudo operum malorum. Tales libri hæreticorum, in quibus prava prævis nectentes, non aliud scribendo quam quo se acietius obligent, agunt.

Ipse morietur quia non habuit disciplinam et multitudine stultitiæ suæ decipietur. Quia multa de adultério vel hæreticis disputaverat, more suo in clausula narrandi qualis sit talium finis ostendit, id est, quia ad mortem tendant æternam, qui disciplinam detestati sunt vite. Multitudinem loci stultitiæ dicit, cum hæretici se sapientiores sanctis Patribus autumant, vel cum opera tenebrarum facientes iniqui, aut Dominum hæc non videre, aut se facile ejus iram putant posse tolerare.

CAPUT VI.

Fili mi, si sponderis pro amico tuo defixisti apud extraneum manum tuam. In promptu est litteræ sensus quia suadet ei qui spondit pro amico, ut ipsum amicam sollicitus admoneat, quatenus reddita pecunia quam debet creditori et se et ipsum liberet. Allegorice autem in hac periocha doctorem, in sequente vacantem quemlibet ut se gerere debeat instruit. Dicitur enim præceptor, *Si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam.* Quod est aperte dicere, si animam fratris in periculo tuæ conversationis acceperis, jam ligasti mentem apud curam sollicitudinis quæ ante deerat.

Illequeatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus. Quia dum commissis tibi cogere bona prædicando dicere te ipsum prius necesse est quæ dixeris custodire.

Fac ergo quod dico, fili mi, et te ipsum libera, quia incidisti in manu proximi tui, discurre, festina, suscita amicum tuum. Non tantum ipse bene vivendo vigilare memento, sed et illum cui præes a peccati torpore prædicando disjunge.

Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Somnum dat oculis qui subditorum curam omnino negligit: dormitat autem qui quidem reprehensibilia eorum gesta cognoscit, sed hæc propter mentis tædium digna invectione non corrigit.

Eruere quasi damula de manu et quasi avis de insidiis aucupis. Quantum avis de laqueo vel damula de manu captantis quærit evadere, tantum nitere, ut auditore tuo salubriter instituto ipse a sponsione vite ejus liber reddaris. Et certe quia damula mundum natura est animal, velox cursu visuque acerrimum, unde et Græce ἀπὸ τοῦ ἀφρον, id est, a videndo dorcas nuncupatur. Avis autem volando alta petere consuevit: cum in docendis occuparis subditus, mundus a peccatis omnibus, strenuus in operibus bonis, perspicax in deprehendis malorum insidiis, et virtutum pennis fultus esse satage, quatenus expleto

prædicandi negotio ad superna transvolare et a cœlestis vitæ pascua merearis intrare.

Vade ad formicam, o piger, et considera vias ejus et discite sapientiam. Hinc vacantem hortatur quemque ut si ad alios erudiendos non sufficit, saltem suimet curam agere non negligat, et si sapientiam doceri nequit ab homine, vel operandi sapientiam discat a formica.

Quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem parat æstate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. Si tantillum animal principe carens et rationis expertus, natura duce sibi prævidet in posterum, multo magis tu ad imaginem Dei conditus, ad videndam ejus gloriam vocatus, doctorum magisterio adjutus ipsorum conditorem habens ducem, debes in præsentem honorum operum fructus congregare, quibus æternum vivas in futuro. Hæc enim vita in eo messi comparatur et ætati, quod hæc inter ardores tentationum, tempus est colligendi futurorum præmia meritorum. At dies judicii hiemis similatur rigoribus, quod tunc nimirum nulla relinquitur facultas pro vita laborandi, sed tantum cogitur quisque de horreo priscae actionis, quod recondidit proferre. Unde et Dominus præcipit dicens: *Orate autem ut non fiat fuga vestra hieme vel sabbato.* Hieme enim facultas, sabbato licentia, juxta legem deest fructus vitæ colligendi ac penuriam fugiendi perpetuam.

Usquequo, piger, dormis? quando consurgis a somno tuo, paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus ut dormias. Usquequo, inquit, dormis in vitis? quando potes resurgere ad bene operandum qui noxio torpore depressus semper dicis: paululum adhuc jaceam, et sic postea poenitendo resurgam. Fit namque ut te semper differente opus bonum repente iudex qui mala tua facta puniat, adsit: Hoc est enim quod sequitur:

Et veniet tibi quasi viator egestas et pauperies quasi vir armatus. Egestas namque et pauperies poena est ultima, in qua damnati nil divitiarum merentur. Quasi viator veniet, quia improvisa et subitanea: quasi vir armatus, quia devinci perpetuo non potest. Patet juxta litteram quia pigritia nutrix est egestatis et penuriæ. *Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua.* Fructus terreni quos metimus non fonti comparantur, sed cisternæ, quia ad tempus pascunt colligentem et in tempore deficiunt: at qui impiger fuerit pro cœlestibus laborare divitiis, hujus messis ut fons advenit, quia mercedem laborum indeficientem percipiet.

Et egestas longe fugiet a te. Quia *satiabor*, inquit, dum manifestabitur gloria tua (Psal. xvi).

Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et in omni tempore jurgia seminatur. Dixerat de hæresibus et aliis vitiorum generibus instituerat præceptorem, excitaverat pigrum, at nunc redarguit et schismaticum. Ubi notandum quia quem seminantem jurgia dicere voluc-

rit prius apostatam nominavit, quia nisi more superbientis angeli a conspectu conditoris prius, intus aversione mentis caderet, foras postmodum usque ad seminanda jurgia non veniret. Quia recte dicitur quod *annuit oculis, terit pede, digito loquitur*, interior namque est custodia quæ ordinata servat exterius membra, qui ergo statum mentis perdidit, foras in inconstantiam motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat quod nulla radice interius subsistat.

Sex sunt quæ odit Dominus, septimum detestatur anima ejus. Eundem quem supra plenius, quia sit Domino odibilis discordiam seminando insinuat, quod autem Domini animam dicit, humano more facit, ut eum plena intentione et non leviter tales odisse significet, tale est in Isaia: *Kalendas vestras et solemnitates vestras odit anima mea* (Isa. 1).

Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, profereptem mendacia, testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias. Enumerat sex capitalia crimina quæ tamen comparatione discordias seminantis, quasi minora deponit, quia nimirum majus est facinus illud, quo unitas et fraternitas quæ per Spiritus sancti gratiam est connexa dissipatur, potest enim quilibet oculos jactanter extollere, lingua mentiri, homicidio pollui, mala proximo machinari, aliis sceleribus membra subdere, falsum contra quempiam testimonium proferre, quod non idem esse putandum est, quod supra linguam mendacem nominat: potest enim mendacium, sed non contra proximum dici, nam et beatus Augustinus octo esse genera mendacii, in libro quem de Mendacio composuit docet, potest inquam perditus quisque hujusmodi mala vel sibimetipsi, vel aliis inferre pace servata Ecclesiæ, at Donatus et Arius eorumque sequaces gravius est quod fecerunt, qui concordiam fraternæ unitatis discordias seminando sciderunt.

Conserve, fili mi, præcepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ. Nunc sub adulteræ mulieris specie prohibet ab auditione hærescos.

Liga ea in corde tuo jugiter, et circumda guttur tuum, et in cogitatione præcepta Dei fixa retine et loquelam tuam. Horum undique dulcedine, ne forte in lingua labaris communito.

Cum ambulaveris, gradientur tecum, cum dormieris, custodiant te: et evigilans loquere cum eis. Tanta sit tibi meditatio divinæ legis, ut cum vigilans aliquid operaberis hanc sedula mente recolas; cum dormiveris, in hujus memoria quiescas, cum evigilaveris hanc primo ad mentem revoces, sic etenim fiet, ut nec vigilans offendas, nec a timore nocturno lædaris. Aliter, cum ambulaveris in profectu justitiæ: gradientur tecum mandata Dei, ut te instruant. Cum dormieris in morte custodiant animam tuam, ne rapiat hostis: cum evigilaveris in resurrectione,

loquere cum eis, expetendo præmia quæ tibi, si ea servares, promiserant.

Nec capiatis nutibus illius. Patet de adultera, sed et hæretici, si bene vivere et apte se agere videntur, vide ne seducaris eorum doctrinis.

Præteritum enim scortis vix unius est panis. Recordare quod brevis voluptas fornicationis et perpetua est poena fornicatoris; sicut enim unus panis diurnam solum effugat esuriam, et nihilominus postmodum esurit, qui comesto pane saturus abscesserat: sic qui intrat ad scortum, ad horam quidem evaporat libidinem, sed post paululum ardentior redit.

Numquid abscondere potest homo ignem in sinu suo ut vestimenta illius non ardeant? Soli ei conceditur hæreticorum libros legere qui adeo solidatus est in fide catholica, ut vel verborum dulcedine vel astutia nequeat ab ea segregari.

Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit, etc. Furtum non ex sua æstimatione sed ex comparatione majoris, id est adulterii, non grandis esse culpæ perhibetur. Sicut Hierusalem gravius peccanti dicitur, *Justificata est Sodoma ex te*, non quia Sodoma nulla vel pauca, sed quia Hierusalem plura peccavit.

Quia zelus et furor viri non parcat in die vindictæ, nec acquiescet cujusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima. Et de Domino intelligendum, quia qui nunc parcat reprobis non parcat in die mortis, nec acquiescit precibus sero clamantium ad se, nec dona quorum ibi tempus et facultas non est, suscipit, zelatur enim si quis sponsam suam, id est, Ecclesiam sive animam quamque fidelem corrumpere præsumit.

CAPUT VII.

Fili mi, custodi sermones meos, etc. Et hæc perior eadem quæ superior sub meretricis persona plenius explicat.

Et legem meam, quasi pupillam oculi tui. Tam sollicitè serva, quæ doceo, quasi nil recte sine his aspicere valeas.

Liga eam in digitis tuis. Scribe illam in tabulis cordis tui. In digitis, in actibus dicit. In tabulis cordis, in latitudine cogitationis, denique et alia translatio sic dicit: *Describe eam in latitudine cordis tui.*

De sapientiæ, soror mea es, et prudentiam voca amicum tuam, ut custodiat te a muliere extranea, et ab aliena quæ verba sua dulcia facit. Sapientiam Ecclesiasticæ doctrinæ sororia tibi dilectione conjunge, ut hæc te a pollutione servet hæretica, quæ a castitate Ecclesiæ probatur extranea.

De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi, et video parvulos. Patet juxta litteram, quia sapientium aspectus magistrorum et infirmorum æcus sedulo speculatur et fortium. At æterna Dei sapientia de cælo prospicit, et videt omnes filios hominum. Aptè autem Salomon de fenestra domus suæ se per cancellos prospexisse dicit, ut parvulorum gesta dijudicaret. Qui enim de fenestra per cancellos prospicit, ipse quidem ea quæ foris aguntur,

A plene considerare sufficit, nec tamen ipsam qui foris et infra degunt aspiciunt: namque hoc est quod Apostolus ait: *Spiritualis enim omnia judicat, ipse autem a nemine judicatur* (I Cor. 11).

Considero vecordem juvenem, qui transit in platea juxta angulum. Juvenem vocat adulterum non propter veritatem, sed propter instabilitatem. Qui transit in platea, quia deseruit angustam viam, quæ ducit ad vitam; juxta angulum, quia deflectit a rectitudine.

Et prope viam domus illius graditur. Quia a via veritatis declinavit, merito viæ meretricis domus vel hæretici appropiat, quæ recte juxta quod exposuimus et in platea, et juxta angulum posita est.

In obscuro advesperascenſe die, in noctis tenebris et caligine. Quia jam talis per cæcitatem cordis ad tenebras festinat et peccati et damnationis.

Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas. Patent hæc cuncta juxta litteram de meretricis operibus. Verum doctrina hæretica quemcumque incautum reperit, et vecordem, hunc decipere tentat, ipsa etenim ornatu meretricio apparet, quia immunda præfulget eloquentia. Præparata est ad capiendas animas, quia quoscunque sibi associare potest spiritali morte perimit.

Garrula et vaga, quietis impatiens. Quietem Ecclesiæ turbare desiderans.

Nec valens in domo consistere pedibus. Nulla enim est hæresis quæ primis sit contenta discipulis. Hi sunt enim domus ejus, sed semper novos quos decipiat quærit.

Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians. Foris, cum paganos rapit; in plateis, cum voluptuosos; juxta angulos, cum alios hæreticos.

Apprehensumque deosculatur juvenem. Verborum fallentium blandimentis tentat instabilem.

Et procaci vultu blanditur dicens: Victimam pro salute debui, hodie reddidi vota mea. Juxta litteram patet intellectus, quia meretrix convivium semper magnificum [se permagnificum] præparasse fatetur. At hæretici in cunctis quæ agunt, victimam se salutis Deo immolare vel autumant vel autumari gestiunt: nam et Dominus ad discipulos: *Sed venit, inquit, hora, ut omnis qui interfecerit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo* (Joan. xvi).

Intexui funibus lectum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto. Solent lecti qui ex funibus vel juxta aliam translationem institis intexuntur meliores fieri, quam qui ex ligno vel corio vel quolibet alia materia instruuntur. In lecto ergo funibus intexto meretrix mollitiem quiescendi designat. In tapetibus vero pietis ex Ægypto, etiam oculorum tentat illecebras, quibus nefando aspectu irretitis facilius ad seducenda mentis arcana penetret, quia verò nomine funium aliquando solent divina præcepta figurari, quæ a nostris nos voluptatibus coercendo religant, promittunt se hæretici contextu verborum cælestium salubre suis auditoribus quasi stratum parare, in quo a vitiorum tumultibus libero corde quiescant,

sed veraciter illis funibus peccatorum construunt locum perditionis, ubi perpetuo pedes manusque alligati damnentur. De quo Dominus in Apocalypsi: *Et dedi, inquit, illi tempus ut penitentiam ageret, et non vult penitere a fornicatione sua: ecce mitto eam in lectum et qui machantur cum ea in tribulationem maximam* (Apoc. 11). In tapetibus vero pictis ex Ægypto, ornatus eloquentiæ et dialecticæ artis versutia, quæ ab ethnicis originem sumpsit, intelligitur, per quam mens hæretica sensum doctrinæ pestilentis, quasi meretrix thorum facinoris se texisse gloriatur.

Aspersi cubile meum myrrha et aloe et cinnamomo. Promittunt se tales odorem cælestium habere virtutum, quibus sua suorumque corda velut cubilia venustia conserent, ac dicere posse cum apostolis, *quia Christi bonus odor sumus Deo* (II Cor. 11).

Veni, inebriemur uberibus donec illucescat dies. Doctrinæ sanctæ poculis se invicem satianos jactant hæretici, et virtutum gratia conjugendos, donec eorum gesta lux sequatur aeterna.

Non est enim vir in domo sua, abiit longissima via. Non est, inquit, Christus corporaliter in Ecclesia, surgens enim a mortuis ascendit in cælum nobisque ministerium gubernandæ Ecclesiæ suæ, videlicet, domus, reliquit.

Sacculum pecuniæ secum tulit. Gloriam resurrectionis et immortalitatis decus secum detulit, quo illius patriæ cives lætificaret ac ditaret.

In die plæne lunæ reversurus est domum suam. In tempore quo electorum suorum Ecclesia numerum compleverit revertetur ad iudicium.

Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam. Id est, quasi stultus nesciens ipse ductus ad interitum.

Et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Ut ipse Salomon sapientissimus virorum, ut Samson fortissimus, ut David mansuetissimus, a muliebri decipula. Ut Origenes ab hæretica, quem post apostolos Ecclesiæ magistrum fuisse, quandiu recte sapuit, qui negaverit, errat.

Via inferi domus ejus, penetrantes interiora mortis. Sed de Ecclesia Dominus ait: *Quia portæ inferi non prævalebunt adversus eam* (Matth. xvi). Interiora autem mortis acerrima gehennæ tormenta, quasi arctiora et obscuriora dicit, quibus hæreticos et fornicarios constat esse mergendos, sicut de sanctis pro Domino in hac vita patientibus dicitur: *Quia misit eos custos in interiorum carcerem* (Act. xvi), atrociorum videlicet, foeliorem et obscuriorem.

CAPUT VIII.

Nunquid non sapientia clamitat et prudentia dat vocem suam? Nunquid non Dominus palam locutus est mundo, et in occulto locutus est nihil? (Joan. xviii.) Quid ergo, neglecto ejus Evangelio, ad hæresin potius vel lasciviæ suasionem, quæ in angulo susurrant, audiendam miseri confluunt?

In summis excelsisque verticibus super viam in mediis semitis stans juxta portas civitatis. In monte

A discipulos simul et turbas docuit, sed et per vias sæpe his qui conveniebant prædicabat, et eos qui cura indigebant sanabat. In ipsa etiam porta civitatis Naim mortuum resuscitans exemplo miraculi verba quæ docuerat commendabat, et quid sequimini eos qui in abditis contra eum suas exerunt linguas?

In ipsis foribus loquitur dicens: O viri ad vos clamito et vox mea ad filios hominum. Ad viros clamat, id est, ad strenuos verbi auditores in utroque sexu. Nam qui femine, id est, fluxa mente sunt, sapientiæ verba percipere nequeunt.

Intelligite, parvuli, astutiam, et insipientes animadvertite. Manifestum de Domino, quia et cum esset ipse in mundo omni ætati, sexui et conditioni locutus est verbum, imo etiam clamabat stans in templo: *Si quis sitiit, veniat ad me et bibat* (Joan. vii); et nunc per doctores Ecclesiæ, ipsi enim sunt fores civitatis ejus; viris simul ac feminis sapientibus, et insipientibus grandævus prædicat, et parvulis, ac contra doctrina fallax clam et privatim quos seducere valeat quaerit.

Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum. Magnis nempe quia regnum cælorum et promisit et dedit fidemque sanctæ Trinitatis docuit, atque alia innumera quæ prophætæ ei loquenda relinquebant.

Et aperientur labii mea, ut recta prædicent. Labia ejus sunt duo Testamenta concordia ad invicem veritatis attestatione conjuncta, quæ, ipsa in carne apparente per sancti Spiritus donum, sunt ad prædicandam salutem universum aperta per orbem.

Accipite disciplinam meam, et non pecuniam; doctrinam magis quam aurum eligite. Non potestis Deo servire et mammonæ (Matth. vi).

Ego sapientia habito in consilio, et eruditus intersum cogitationibus. Ubi duo et tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum (Matth. xviii).

Arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os bilingue detestor. Arrogantiam et superbiam in eis qui se cæteris meliores æstimant, viam pravam in eis qui aperte mala faciunt, os bilingue in illis, qui in bonis quæ loquuntur stabile quippiam non habent, sed juxta auditorum libitum sua verba mutant.

Meum est consilium et æquitas, mea prudentia, mea est fortitudo. Non se extollat humana præsumptio, plenitudinem virtutum sola Dei sapientia possidet, et ab hac humana infirmitas quidquid virtutis habet, accipit.

Per me reges regnant et conditores legum justa decernunt, per me principes imperant, et potentes decernunt justitiam. Reges dicit Apostolos sive alios sanctos, qui et seipsos primum, et deinde Ecclesiam sibi subditam bene regere sciunt. Legum conditores, auditores utriusque Testamenti, et sequentes Ecclesiæ scriptores, principes et potentes cæteros fidelium præceptores ac rectiores appellat, qui utique omnes non nisi per sapientiam ut essent aliquid habent:

Ait enim, quia sine me nihil potestis facere (Joan. xv). **A** dies, quia, ut propheta ait, a principio ex diebus æternitatis gaudebat unum esse cum Patre (Mich. v). Erat omni tempore ludens in orbe terrarum, quia et cum tempora orbis ac creaturæ esse cœpissent, ipse quod erat cum patre filius manebat, hæc ideo ne quis cum cum creaturis et temporibus cœpisse perhiberet. *Et delicia ejus sunt esse cum filiis hominum*, quia desiderat in eorum amore quiescere, nos honorum gratia meritorum ad se videndum perducere.

Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilant ad me invenient me. Tale est et in Evangelio: *Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo et ego diligam eam et manifestabo ei me ipsum* (Joan. xiv). Mane quippe vigilant ad sapientiam, qui semper innovato mentis studio ad Christi visionem pertingere satagunt.

Mecum sunt divitiæ et gloria, opes superbæ et justitia. Opes superbas opes excelsas dicit, ut cœlestia dona significet, Græce etenim superbus Yperephanos, id est, super apparens dicitur, et ideo recte sapientia opes Yperephanas secum esse dicit, quia quidquid honorum cœlitus fidelibus datur, cunctis mundi opibus excellentius esse probatur, quod etiam addendo justitiam manifestius inculcat. Nam terrenas opes **B** et gloriam sæpius habent injusti, nos autem in resurrectione, sicut Petrus ait, *novos cœlos et novam terram et promissa ipsius expectamus* (II Petr. iii), in quibus justitia habitat.

Dominus possedit me initium viarum suarum. Viæ Domini sunt opera ejus, quorum consideratione ad fidem vel agnitionem pervenit hominum, *invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur* (Rom. i). Viæ ejus sunt ipsæ illuminationes, per quas se et angelicis spiritibus et mentibus ostendit humanis, in quarum initio viarum sapientiam possedit, quia in primordio creaturæ nascentis filium, qui cum eo cuncta disponderet habuit. Sed ne putaret aliquis harum in initio viarum vel aliquando ante tempora filium esse cœpisse **C** vigilanter adjunxit:

Antequam quidquam faceret a principio, ab æterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra feret, et cætera, usque dum ait, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens. Cui simile est in Evangelio. *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt* (Joan. i). Pereant ergo qui negant Dei virtutem, et Dei sapientiam, videlicet Christum ab initio, imo et ante omne quod dici vel cogitari potest, initium ab ipso patre fuisse progenitum: alia translatio, hunc locum ita incipit: *Dominus creavit me principium viarum suarum in opera sua.* Quod de incarnatione Dominica dictum Patres intelligunt, dicentes quia certi gratia mysterii dixerit: *Dominus creavit me*, et non, Pater creavit me. Caro, inquit, Dominum agnoscit, gloria Patrem signat, creatura Dominum constituitur, charitas Patrem novit. *Principium, vel in principio viarum suarum.* Et ipse ait: *Ego sum via*, quia surgens a mortuis iter fecit Ecclesiæ suæ ad regnum Dei ad vitam æternam. *In opera sua*, quia ad redimenda opera patris a corruptelæ servitio liberaret: caro enim Christi propter opera, divinitas ante opera.

Et delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore. Ludens in orbe terrarum, et delicia mea, esse cum filiis hominum. Ludentem dicit gaudentem. Erat ergo ludens coram patre per singulos

dies, quia, ut propheta ait, a principio ex diebus æternitatis gaudebat unum esse cum Patre (Mich. v). Erat omni tempore ludens in orbe terrarum, quia et cum tempora orbis ac creaturæ esse cœpissent, ipse quod erat cum patre filius manebat, hæc ideo ne quis cum cum creaturis et temporibus cœpisse perhiberet. *Et delicia ejus sunt esse cum filiis hominum*, quia desiderat in eorum amore quiescere, nos honorum gratia meritorum ad se videndum perducere.

Beatus homo qui audit me, qui vigilat ad fores meas quotidie, et observat ad postes ostii mei. Fores suas et postes ostii sui Scripturas sanctas, et eorum doctores nuncupat, sine quibus ad vitam quam pollicetur non valemus ingredi.

CAPUT IX.

Sapientia edificavit sibi domum. Quia de æternitate divinitatis Christi sufficienter dixerat, addit et de assumpta humanitate dicere. Sapientia igitur edificavit sibi domum, quia hominem Filius Dei, quem in unitate suæ personæ susciperet ipse creavit.

Excidit columnas septem. Ecclesias per orbem septiformi gratia Spiritus erexit. Quæ domum ejus, id est, mysterium incarnationis ejus, ne peridorum in probitate memoria tolleretur, credendo, colendo et prædicando, quasi sustentando continerent, volentæ sapientiæ domus Ecclesiæ Christi est, columnæ autem doctores sanctæ Ecclesiæ septiformi Spiritu pleni, quales fuere Jacob, Cephas et Joannes, quas nimirum columnas sapientia excidit, quia ab amore præsentis sæculi disjunctas ad portandam ejusdem Ecclesiæ fabricam mentes prædicantium erexit.

Immolavit victimas suas. Suis passionibus Ecclesiam conservavit, vel vitam prædicantium mactari in persecutione permisit, quibus videlicet victimis contrariæ sunt victimæ metreticis, ad quas stultos invitat, ut super lectum est, dicens: *Victimas pro salute debui, hodie reddidi vota mea.*

Miscuit vinum et proposuit mensam suam. Divinitatis suæ arcana capere non valentibus, assumptæ humanitatis sacramenta patefecit, et Scripturæ sacræ pabula nobis aperiendo præparavit.

Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis. Prædicatores infirmos ac despiciabiles elegit, qui fideles populos ad superna patriæ cœlestis ædificia colligerent.

Si quis est parvulus veniat ad me. Et insipientibus locuta est. Parvulos dicit humiles, insipientes vero eos, qui de mundanæ sapientiæ fastu nil habent; tales autem vocat ut eos sua doctrina sapientes reddat et altos.

Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. In pane divina eloquia, in vino mixto conjuncta in unam Christi personam deitatis et humanitatis ejus natura exprimitur, ut supra dictum est, vel certe in pane corporis ipsius, in vino mixto sanguinis sacrosancti mysterium, quo in altari, mensa videlicet ejus satiamur, ostenditur.

Relinquitte infantiam et vivite, et ambulate per vias prudentiæ. Post oblatas epulas addit et vitæ monita, ut quos perceptis suæ incarnationis mysteriis refecit, doctrinæ pariter instituat verbis.

Qui erudit derisorem ipse sibi facit injuriam, et qui arguit impium, generat maculam sibi. Quasi interrogares. Cur sapientia parvulos præ cæteris et insipientes ad suas invitaret epulas: Ideo, inquit, feci, quia frustra laborat, qui verbum sapientiæ inculeare nititur ei, qui audire contemnit, sapienterem se doctore et majorem existere credens.

Noli arguere derisorem ne oderit te. Non est timendum ne tibi derisor cum arguitur contumelias inferat, sed hoc potius providendum, ne tractus ad odium pejor fiat. Ideoque tibi aliquoties ab ejus correptione non tuæ timiditatis, sed dilectionis ejus gratia cessandum.

Argue sapientem et diliget te. Sapientem in profectu positum, id est, amatorem sapientiæ dicit, quem supra præ humilitate parvulum nuncupavit, nam perfectus sapiens non habet opus argui.

Mulier stulta et clamosa plenaque illecebris, et nihil omnino sciens sedit in foribus aomus suæ, super sellam. Mulier autem hæc hæresis est, contraria nimirum sapientiæ, quæ sua superius sacramenta cecinit. Sedit autem et ipsa in foribus domus suæ, id est, in doctoribus falsitatis, quia in penetralia perfidiæ miseros fallendo introducunt. Super sellam autem, quia cathedram sibi prædicationis usurpat. Hæc est cathedra pestilentiæ, in qua beatus vir sedere detrectat. *In excelso urbis loco.* Dicit et de sapientia, quia in summis excelsisque verticibus dat vocem suam, sed illa in sublimitate virtutum, hæc in supercilio elationis attollitur.

Ut vocaret transeuntes per viam, et pergentes itinere suo. Vocat hæresis ad perfidiam sæpe Catholicos, quos iter rectum agere, et viam sæculi hujus transire citius velle, atque ad æternam patriam festinare conspicit.

Qui est parvulus, declinet ad me, et vecordi locuta est. Et sapientia parvulos atque insipientes ad suum

convivium pene iisdem verbis invitare videtur. Sed distat, quod illa simpliciter ad se venire, hæc autem quos vocat ad se declinare suadet, quia illa nimirum ad rectum actionis iter quos errantes cernit accersit; hæc recte gradientes ab itinere suo deviare, et ad se divertere docet.

Aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior. Sapientia palam mensam proposuit, et miscuit vinum suum, at stulta mulier nil meracum habens ad aquas furtivas, et absconditum panem quoscunque valet aggregat, quia Catholica Ecclesia palam mundo diurnorum eloquiorum convivia pandit, divinitatis et humanitatis Christi mysteria celebranda præcipit, vel certe in vino mixto historicam simul, et allegoricam auditoribus suis scientiam propinat, ut pro suo quemque captu vitæ poculis reficiat. At hæreticorum doctrina publicæ fidei et professioni sua secretim decreta præponit, et cum nil spiritale habeat suaviorem se catholicis pastoribus scientiam jactat docere, ut scilicet libentius audiantur et agantur, quæ palam in Ecclesia dici credique prohibentur. Et dulcius hauriatur insipientia quæ putatur scientia, cujus prohibita furatur audientia. Potest in aquis furtivis baptisma hæreticorum, in pane abscondito eorumdem sacrificium designari. At juxta litteram mulier adultera in aquis furtivis et pane abscondito prohibita et illicita concubia dulciora esse asseverat.

Et ignoravit quia gigantes ibi sint. Et in profundis inferni viæ ejus. Nescit adultera, nescit hæreticus, quia immundi Spiritus suas domus habitant. Et qui in profundis inferni poenas luunt æternas, ipsi in actibus luxuriosorum, ipsi hæreticorum dogmatibus, quasi conviviis delectantur opimis. At cum vite in Ecclesia Christi sacramenta celebrantur, Christi verbum auditur, et conservatur, qui est sapientia Dei, constat quod angelicæ virtutes ibi sint, et in excelsis cælorum convivæ fidelium. *Panem enim cæli dedit eis, panem angelorum manducavit homo* (Joan. vi).

LIBER SECUNDUS.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPUT X.

Parabolæ Salomonis. Novum ponit titulum, quia novum genus locutionis incipit, ut non sicut prius de singulis bonorum malorumve partibus diutius disputet, sed alternis versibus actus utrorumque describat.

Filius sapiens lætificat patrem, filius autem stultus mœstitia est matris suæ. Qui accepta fidei mysteria bene servat, lætificat Deum Patrem, qui vero hæc actione mala vel hæresi commaculat, matrem contristat Ecclesiam.

Non proderunt thesauri impietatis, justitia vero liberabit a morte. Et a transitoria morte sæpius ut Danielem, et tres pueros, et a perpetua semper justitia liberat. At vero thesauri per impietatem congregati, et si aliquando a morte corporali videntur eripere, plus tamen mali impietate, quàm acquisiti sunt, quam commodi in eo quod pro vita sunt dati, conferunt.

Non affliget Dominus fame animam justi, et insidias impiorum subvertet. Et si quando justum impii fame affligunt vel etiam necant, non lædetur

anima ejus, quam Dominus in futura vita sive gloria A vel sua vel proximorum errata, ne ad sanitatem pervisionis consolatur, qui et easdem impiorum insidias veniant, defendendo contegunt, quod execrans Propheta, Dominum orat, ut non declinet cor suum in ipsos juste judicando retorquet.

Egestatem operatur manus remissa : manus autem fortium divitias parat. Qui negligenter vivit in hoc sæculo, egebit bonis in futuro ; at qui fortiter Domino militat, divitiis æternæ beatitudinis remuneratur.

Qui congregat in messe filius sapiens est : qui autem stertit æstate, filius confusionis. Qui congregat Christo animas fidelium, filius sapiens est ; et quidem hæc messis multa est, operarii autem pauci. Qui vero hoc tempore acceptabili etiam a sua salute curanda torpescit, confundetur in die retributionis.

Benedictio super caput justii, os autem impiorum operit iniquitas. Justis dicitur in iudicio : *Venite, benedicti, percipite regnum (Matth. xv).* Os autem impiorum quod commensationi, ebrietati et colloquiis malis serviebat, iniquitate quam gessit condemnabitur. Denique os illius operuit iniquitas, qui in tormentis positus linguam sibi in qua ob plura scelera plus punitus est, refrigerari quæsit

Memoria justii cum laudibus et nomen impiorum putrescat. Et in hac vita bonos sive vivos sive defunctos laudibus efferunt : Impiorum autem et actus detestantur e: nomen ; et in vita futura justii in Dei laudibus vivunt, reproborum autem honor, nomenque laudesque putribus gehennæ supplicii mutantur : *Ubi vermis eorum non moritur et ignis eorum non exstinguetur (Isa. lxxvi).*

Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter : qui autem depravat vias suas, manifestus erit. Qui simpliciter se vivere novit fallaciæ cuncta spernit adversa, quia se per hoc ad gaudia venturum esse confidit. Dicens cum Propheta : *Dominus defensor vitæ meæ a quo trepidabo, etc. (Psal. xxvi).* At qui pravus incedit viis nolens licet, patescit ac digna factis recipit : nihil enim occultum quod non revelabitur.

Qui annuit oculo dabit dolorem. Qui nutibus oculorum irridet aliquem non evadit sine dolore tormenti aut poenitudinis. De qualibus dicit Psalmista : *Qui oderunt me gratis et annuebant oculis (Psal. xxxiv).* Vel certe qui annuit oculo, dabit dolorem, quia *filii stultus mæstitia est matri suæ.*

Stultus labiis verberabitur. Et suis videlicet quibus damnari meruit, quia mors et vita in manibus linguæ, vel eorum a quibus, quia corrigi non potuit, sententiam damnationis accepit. Quomodo Psalmista cum ait : *Domine, libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa (Psal. cxix),* utrumque a Domino quærit, ut et ipse labia iniqua ac linguam dolosam non habeat, et aliorum iniquitate ac doli minime possit decipi.

Vena vitæ os justii. Et Dominus de doctoribus *Qui credit, inquit, in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.*

Et os impiorum operit iniquitas. Impii sunt qui

vel sua vel proximorum errata, ne ad sanitatem perveniant, defendendo contegunt, quod execrans Propheta, Dominum orat, ut non declinet cor suum in verbum malum, ad excusandas excusationes in peccatis.

In labiis sapientis invenietur sapientia, et virga in dorso ejus qui indiget corde. Virga in dorso est, vindicta in posterioribus, id est, in sequenti vita, quam bene plaga illa famosa qua Philistæi in natibus feriebantur, exprimit. Qui ergo non vult virgam portare in dorso portet in labiis sapientiam, loquatur laudes Christi, et præcepta prædicet. Verum quia semper Dominum laudare, non autem semper docere, non omnia quæ novit omnes docere sapientia convenit, recte subditur.

Sapientes abscondunt scientiam. Scientes videlicet, quia tempus tacendi et tempus loquendi : Unde Propheta : *Dum consisteret, inquit, peccator adversum me, obmutui et humiliatus sum, et silui a bonis (Psal. xxxviii) ;* et Apostolus : *Nihil judicavi me scire inter vos, nisi Christum Jesum et hunc crucifixum (I Cor. ii).*

Os autem stulti confusioni proximum est. Quia vel inordinate bona, vel aperte loquitur mala.

Substantia divitis urbs fortitudinis ejus, pavor pauperum egestas eorum. Divites confidunt in divitiis, quasi in urbe munita ; pauperes ideo pavent, ne deficiant, quia se norunt egenos. Spiritualiter qui in Deum dives est per bona opera, confidit in illo, quasi in urbe inexpugnabili, quia a nullo potest hoste superari ; at qui virtutum inopia coangustantur, ideo cœlestibus egent divitiis, quia noxio pavore timent duros pro Domino tolerare labores.

Abscondunt odium labia mendacia, qui profert contumeliam insipiens est. Si ergo verax et sapiens esse desideras, odium neque in abscondito cordis contege, nec per oris contumeliam profer, sed tuum et cor dilectione et os veritate repleatur.

Quæsi per risum stultus operatur scelus, sapientia autem est viro prudentia. Prudentia a providendo nomen accipit, stultus est igitur qui gaudet in scelere. Sapientis autem est et ejus, qui viri nomine dignus sit prævidere, quia risus dolore miscebitur, et gaudia peccandi pœna sequetur ultionis.

Quod timet impius veniet super eum. Desiderium suum justis dabitur. De illo impio dicit, qui sciens peccat, timet ergo impius videre districtum judicem : Desiderant justii dissolvi et esse cum Christo. Ille ne terrenis gaudiis priveatur, et sempiterna ultione plectatur : isti ne incolatus eorum prolongetur, sed præmia pro quibus certavere percipiant. Utrisque autem quod corde tenent adveniet.

Quasi tempestas transiens non erit impius. Justus autem quasi fundamentum sempiternum. De persecutionibus Ecclesiæ dicit, qui domum fidei subvertere quærent, sed illa in vero fundamento, hoc est, in Christo collocata : ipsi extemplo dispareunt.

Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum. Sicut hereticorum perfidia

bonis doctoribus molestiam generat et lacrymas, sic male vivens Catholicus eis qui se fidem suam ex operibus ostendere jusserunt per inertiam gravis est. Oculi quippe et dentes prædicationes sunt sanctæ Ecclesiæ, qui et recta itinera prævidere et alimenta spiritalia suggerere solent : porro acetum quod a vino degenerat, et fumus qui ab igne ascendens evanescit, eos qui ab Ecclesiastica suavitate et charitate per superbiam et scordiam recedentes hanc etiam verbis impugnant figurate denuntiant. De quibus dicit Joannes : *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis*, etc.

Timor Domini apponet dies, et anni impiorum breviabuntur. Qui Deo fideliter serviunt, æterna luce donabuntur : at qui impietati manciantur, cum hac vita perdunt bonæ quæ amabant.

Expectatio justorum, lætitia, spes autem impiorum peribit. Patet quia justii lactantur in expectatione vitæ sequentis, quamvis contristentur afflictione pressuræ præsentis; unde est illud : *Tu es mihi refugium a pressura quæ circumdedit me, exsultatio mea* (Eccli. 1). At vero impii qui se putant, in futuro requieturos, aut certe nullos post mortem futuros, falluntur. Neque huic repugnat sententiæ, quod supra dictum est, *quod timet impius, veniet super eum*, sunt enim qui scientes futurum bonorum malorumque judicium nihilominus negligentia vel desperatione vel etiam de industria peccant : Talibus ergo interitus quem timent adveniet; sunt, qui mala quæ faciunt aut nunquam punienda æstimant, aut bene gesta, ideoque bona mercede remuneranda judicant, de quibus recte dicitur : *Quia spes impiorum peribit*, nam et de his qui scientes delinquent subsequenter adjungit.

Fortitudo simplicis via Domini, et pavor his qui operantur malum. Si, inquit, abdita Scripturarum comprehendere non vales, non tamen de salute desperes, sed gradere viam Domini, age bona quæ nosti, et inter fortes connumeraberis : sed merito paveant illi, qui recta quæ norunt facere contemnunt, quia certa restant quæ patientur mala.

CAPUT XI.

Statera dolosa abominatio apud Dominum, et pondus æquum voluntas ejus. Statera dolosa non tantum in mensuratione pecuniæ, sed et in judiciaria discretionem tenet. Qui enim aliter causam pauperis, aliter potentis, aliter sodalis, aliter audit ignoti, statera utique librat iniqua; sed et is qui sua bene gesta meliora quam proximorum suaque errata judicat leviora trutina ponderat dolosa, nec non et ille qui onera importabilia imponit in humeros hominum, ipse autem uno digito suo non vult ea tangere : ille etiam qui bona in publico et mala agit in occulto, pro iniquitate libræ dolosæ abominatur a Domino; at qui sinceriter agit in omnibus, qui causam et causam æqua lance discernit, is nimirum justii judicis voluntati et actioni congruit.

Ubi fuerit suverbia, ibi erit et contumelia. Quia superbi vel contumeliose se gerunt, per contemptum

A sive ignorantiam disciplinæ, vel proximis contumelias ingerunt, vel certe quia *omnis qui se exaltat humiliabitur* (Matth. xxiii).

Ubi autem humilitas, ibi sapientia. Abscondisti, inquit, hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis (Matth. xi), id est, humilibus.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. Heu misere hanc sententiam pertransit Origenes, qui post universale extremumque judicium vitam creditit omnibus impiis et peccatoribus dandam. Notandum autem, quia etsi impiis post mortem spes veniæ non est, sunt tamen qui de levioribus peccatis, quibus obligati defuncti sunt, post mortem possunt absolvi, vel pœnis videlicet castigati vel suorum precibus, elemosynis, missarum celebrationibus absoluti, sed hæc quibuscumque fiunt, et ante judicium, et de levioribus fiunt erratibus. Qui vero se longo post judicium tempore, liberandos putant, falluntur et fortasse ad eos pertinet quod sequitur.

Et expectatio sollicitorum peribit. Item alia est sollicitudo, quam boni semper ad implenda Dei præcepta sunt accincti : alia qua reprobi, cum scientes peccant, solliciti metuunt quando æternam rapiantur ad pœnam, ideoque recte expectatio eorum qui Deo sollicita mente serviunt coronabitur. eorum vero qui Deum contemnentes et ante judicium ejus propria conscientia se accusante condemnantur. *Expectatio sollicitorum peribit.* Hunc versus longe aliter habet antiqua translatio, quæ ait : *Defuncti hominis justii non peribit spes, gloria autem impiorum peribit.*

Justus de angustia liberatus est, et tradetur impius pro eo. Martyr quisque de angustia passionis liberatus est, post mortem, et tradetur in pœnam pro ejus causa persecutor, qui illum angustavit. Jacob martyrio coronatus est, Petrus de carcere liberatus, et Herodes qui eos persecutus est, a vermibus visibiliter consumptus, et invisibiliter raptus est, *ubi vermis ejus non morietur et ignis ejus non exstinguetur* (Isa. lxxvi).

Simulator ore decipit amicum suum, justii autem liberabuntur scientia. Hæreticus simulans doctrinam catholicam decipit auditorem suum, qui autem juste veritatem sequuntur Evangelii, liberabuntur scientia catholica ne decipula rapiantur hæretica.

Qui despicit amicum suum, indigens corde est, vir autem prudens tacebit. Non est despiciendus vel deridendus a nobis, qui nos simpliciter amare probatur, etiamsi inepte quid per imperitiam facit. Qui enim hoc facit, indignus est sapientiæ, at vero prudens quisque de talium commissis publice tacet, sed hæc occulte castigat, quod idem sequentibus versiculis acutius inculcatur dum dicitur.

Qui ambulat fraudulentè, revelat arcana; qui autem fidelis est, amici celat commissum. Et in Evangelio Dominus : *Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem suum*, etc. (Matth. xviii). Unde et hic recte subinfertur :

Ubi non est gubernator, populus corruet; salus autem ubi multa consilia. Ne enim te putares amici commissa si corrigere non potes ultra celare debere, recte dicit populum sine gubernatore corruiere, salvari autem ubi multa sunt consilia, ut ostendat, quod solus emendare non vales, pluribus esse revelandum, ut unanimi omnium corrigatur industria.

Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo. In promptu est literæ sensus, sed est a sorte sanctorum extraneus qui peccata sua pœnitendo corrigere dissimulat: Et quicumque talibus vel communionis gratiam concedit, vel vitam promittit æternam, quia pro extraneo fidem fecit, seipsum profecto ante districti iudicis oculos ultione dignum reddidit.

Qui autem cavet laqueos securus erit. Securus erit in futuro qui nunc bene formidolosus et sua sedulus errata per pœnitentiam curat, et ab impœnitentium se societate servat immunem.

Manus in manu non erit innocens malus. Qui manum jungit in manu nil utique operatur, sed manus in manu non erit innocens malus, quia etsi ab iniqua actione manus ad horam subtrahit, cordis tamen innocentiam malus habere non valet: unde et præmittitur.

Abominabile Domino cor pravum. Semen autem iustorum salvabitur. Hoc est, quod supra dicitur: *Seminanti autem justitiam merces fidelis*, vel certe semen iustorum salvabitur, quia qui præcedentium iustorum exempla sectantur, horum quoque vestigia ad videnda salutis æternæ gaudia sequuntur, de quibus Isaias: *Omnes qui viderint eos, cognoscent eos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus (Isa. LXI).*

Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua. Circulum aureum si in naribus suis fixeris, nihilominus ille terram vertere naso et volutabro luti properat immergi, ita mulier fatua si pulchritudinem vultus vel habitus acceperit, suam tamen faciem ad infima declinare, suam speciositatem ad evertendos ubique castitatis flosculos, circumferre, se cœno voluptatis inquinare diligit. Aliter. Qui ornamentum divinarum eloquiorum meditando consequitur, sed hæc male vivendo insequitur, circulum aureum habet in naribus, sed more suis terram subigere non desistit, quia quod odore notitiæ percepit, immunda actione sordidavit. Ideoque talis anima mulier pulchra et fatua esse censetur, quia carnalibus dedita illecebris, pulchra est per scientiam, sed per actionem fatua. Aliter, quia doctrinam hæreticam nitore vidit eloquii resplendere, nec tamen sapientiæ apto intellectui congruere. *Circulus, inquit, aureus in naribus suis*, id est, pulchra et circumflexa locutio in sensibus mentis stultæ, cui ex loquio aurum pendet, sed tamen ex terrenæ intentionis pondere more suis ad superiora non respicit, quod secutus exposuit dicens, *Mulier pulchra et fatua per intellectum.*

Desiderium iustorum omne bonum est, et præstolatio impiorum furor. Semper justii justitiam ubique regnare desiderant, at impii etiam cum quiescere ab impietatis executione vident, proposito tamen diræ mentis ad inferendam cuilibet vim furoris in-

tendunt, ut hoc est, quod supra dicitur. *Manus in manu non erit innocens manus*, item, *præstolatio impiorum furor*, quia plerumque ira per silentium clausa intra mentem vehementius æstuat.

Alii dividunt propria et ditiores fiunt. Quia centuplum accipiunt in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam æternam.

Alii rapiunt non sua et semper in egestate sunt. Semper inquit in egestate non solum in tormentis, ubi nec stillam aquæ, unde ad modicum refrigerentur, accipiunt, sed et in præsentibus, quamvis innumera rapiat, semper avarus eget.

Anima quæ benedicit impinguabitur, et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Qui exterius prædicando benedicit, interius augmenti pinguedinem recipit. Et dum sacro oleo mentem auditorum inebriare non desinit, potu multiplici muneris inebriatus excrescit.

Qui abscondit frumenta maledicetur in populis, benedictio autem super caput vendentium. Qui sanctæ prædicationis apud se verba retinet, talis maledicetur in populis, quia in solius culpa silentii pro multorum quos corrigere potuit pœna damnatur, ipse est servus piger et malus, qui pro retentione talenti, quod accepit, in exteriores tenebras missus est. Vendunt autem frumentum qui verbum vitæ audientibus conferunt, a quibus pretium fidei et confessionis accipiunt, dicente Domino: *Negotiamini dum venio (Luc. xix)*, quorum capiti benedictio supervenit, dum singulis de tali negotio redeuntium Dominus dicit: *Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium domini tui (Ibid.).*

Bene consurgit diluculo, qui quærit bona, qui autem investigator malorum est opprimetur ab eis. Bona quærere quæ facere debeas; quibus ad cœlestia bona pervenias, hoc est, bene diluculo consurgere, id est crescente luce scientiæ ad bonum opus accingi, vel certe bene, id est, ad vitam consurgit, in tempore resurrectionis, qui nunc bona quærit in tempore operationis, qui autem mala quæ dicat sive agat, modo solers inquirat, tunc eorum pondere ad altiora regni perveniat retardatur.

Qui confidet in divitiis suis corruet, justii autem quasi virens folium germinabunt. Qui præsentibus bonis inhians, futura non cogitat, utrisque in novissimo carebit: qui autem spe futurorum præmiorum bona faciunt in præsentibus, juste quæ sperant accipiunt. Virens quippe in arbore folium fructus quos nondum ostendere habet, signat ad futuros, et justii quasi virens folium germinant quia spe salvi facti, in fidelis ac virtutum gratia proficere non cessant, donec ad fructum desideratæ retributionis attingant.

Qui conturbat domum suam possidebit ventos, et qui stultus est, serviet sapienti. Qui mentem suam tumultibus cogitatum noxiorum conturbati non metuit, hanc utique malignorum spirituum flatibus quibus obruatur aperit, et qui stultus sapientem

persequitur per hoc ei etiam dominando servit, quia patientiam ejus premedo probatiorem reddit, ut se videlicet damnato, ille brevium pro quo certabat accipiat.

Fructus justii, lignum vitæ. Merces justii visio est Christi, ipse namque est sapientia, de qua dictum est, lignum vitæ est amplectentibus eam, et in Apocalypsi, qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei (Apoc. 11). Et hunc fructum modo justii expectant, quandiu, sicut prædictum est, quasi virens folium germinant.

Et qui suscipit animas sapiens est. Qui animarum curam pro Domino suscipit. Ut eas scilicet vel errantes doceat, vel mœstas soletur, vel agentes temporalibus bonis sustentet, vel renitentes ad remedia salutis protrahat, vel pastore destitutas gubernet, quo una secum plures ad Dominum perducatur, qui, inquam, ita animas suscipit, sapiens est, quia nimirum suæ animæ per hæc unde sublimius cum Domino regnet procurat.

*Si justus in terra recipit, quanto magis impius et peccator? Si sancti martyres tanta passi sunt, justii, quanta putas eos manere tormenta, qui illos affligebant injustii, si Job et Tobias cæterique Dei electi, tanta in hac vita receperunt adversa, quid contristaris, si te qui tam longe infra illorum vestigia jaces, tentans ad modicum afflictio tangit? Et quidem te etsi impium dicere aut credere non debes, peccatorem tamen te esse, id est, aliqua habere peccata, parva sive magna, aperta sive occulta, inficiari non debes, imo confiteri debes, ne te ipse seducas et veritas in te esse non possit. Si ergo justii in terra receperunt Abel martyrii, et Job exemplar patientiæ, quanto magis impii Antiochus atque Herodes et peccatores in Evangelio, paralytici, qui non nisi dimissis primo peccatis curari a Domino potuerunt. Notandum quod hanc sententiam Petrus in Epistola, juxta antiquam translationem, posuit dicens: *Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? (I Pet. 1v.)**

CAPUT XII.

Qui bonus est, hauriet a Domino gratiam: qui autem confidit cogitationibus suis, impie agit. Horum versiculorum connexio talis est, qui bonus est non confidit cogitationibus suis, sed Domini gratiam querit, ac per illam accipit, ut pie vivere possit, qui autem cogitationibus suis confidit bonus esse nequit. Nam qui gratiam superni adjutoris petere non curat, merito impia actione perdurat.

Mulier diligens, corona est viro suo: et putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit. Pater litteræ sensus, quia mulier bona et casta honorem viro suo præbet. In omnibus, ejusque virtutibus ipsa domum bene regens, quasi gratiam addit coronæ: at vero adultera, et si foris speciosa parerit, intus fetore luxuriæ sua membra coinquinat, verum spiritualiter Ecclesia coronam Christi non aliam quam seipsam offert. Omnes enim qui in circuitu ejus sunt offerent munera, et filius Sirach de

A magno sacerdote ipse stans juxta aram et circa illum corona fratrum, aut ossa, id est, virtutes quas hæreticorum factio cernitur habere putredo pravi dogmatis corrumpit.

*Cogitationes justorum, judicia; et consilia impiorum fraudulenta. Justii sua facta si Domino placeant sedula meditatione dijudicant, ne forte ipsis minus sollicitis supernus arbiter contra eos invisibiliter adversa disponat, juxta illud Apostoli: *Si nosmetipsos dijudicavimus, non utique judicavimus (I Cor. xi).* At reprobi divini timoris oblitii de fraude quam faciunt, sua consilia cogunt.*

*Verte impios et non erunt, domus autem justorum permanebit. Versi de hac vita impii non erunt, quod fuerant, quia post mortem non qualia credebant inveniunt, sed spe sua frustrati pro præmiis tormenta recipiunt. Domus autem justorum, id est, Ecclesia quæ partim peregrinatur interius, partim regnat in cœlo, nunquam deficit; sed quæcunque membra ejus hinc illo perveniunt, ibidem in gaudia quæ sperabant inveniunt. Aliter, *verte impios et non erunt.* Quia multa impietas in diis gentium, multa in sectis hæreticorum, multa in præstigiis magorum, multa in persecutionibus exstitit paganorum. Sed his, Domino donante, subversis, ablata est pariter etiam memoria impietatis eorum, et jam ipsi apices stulti, ipsa dogmata igne raptata, ut in Epheso actum tempore apostolorum legimus. *Domus autem justorum permanebit*, quia sancta Ecclesia nunquam vel abscondi vel potuit auferri, nil ex ejus corrumpere Scripturis, in nullo ejus fidem violare, tanta temporum longitudo prævaluit, potest et ita intelligi, *verte impios et non erunt*, converte eos ab impietate et non erunt jam impii, sed justii, pro qua alia translatio dicit, *quocunque se convertit scelestus exterminabitur.* Cui contra de sanctis dicitur, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (Rom. viii).**

*Doctrina sua noscetur vir. Viros vocare Scriptura solet eos qui virtutibus sunt præditi divinis. Unde Apostolus: *Vigilate, state in fide, viriliter agite (I Cor. xvi).* Doctrina ergo sua quisque vir esse noscetur. Quia si et recta docet et hæc operibus implet, sanctus esse colligitur.*

Qui autem vanus et excors est patebit contemptui. Quia scilicet ipse virilis animi fortitudinem habere contempsit.

Melior est pauper et sufficiens sibi quam gloriosus et indigens pane. Melior est idiota et simplex frater, qui bona quæ novit operans vitam meretur in cœlis, quam qui clarus eruditione, Scripturarum vel etiam doctoris functus officio indiget pane dilectionis, de cujus dilectionis ea parte, quæ ad proximum pertinet subsequenter adjungit.

Novit justus animas jumentorum suorum. Id est, miseret et compatitur hebetudini ac fragilitati proximorum sibi commissorum.

Viscera autem impiorum crudelia. Qui non solum non compatiuntur subditis, sed etiam juxta hoc quod

Dominus ait : *Percutiant pueros et ancillas dicentes, A tem repente nova dogmata infert mendacii est iu-*
Moram facit dominus meus venire (Matth. xxiv). nister hæretici.

Qui operatur terram suam, saturabitur panibus; qui autem sectatur otium, stultissimus est. Qui exercet animam suam spiritalibus studiis, et nunc virtutum et tunc dapibus saturabitur præmiorum : qui autem pro salute animæ suæ laborare detrectat, tunc inter stultos reputabitur, tametsi nunc vel divina vel mundana sapientia gloriosus videtur.

Desiderium impij munimentum est pessimorum. Desiderat impius præcedentes malos imitari, et de illorum vita atque actibus loqui, vel certe desiderium impij munimentum est pessimorum, quia omne desiderium ejus eo tendit, quamvis ipso nesciente, ut cum prioribus injustis æternæ mortis carcere claudatur. Verum quia tales exitum quem minime prævident incurrunt, ait e contra de bonis.

Radix autem justorum proficiet. Quia nimirum fides et charitas electorum qua radicati sunt in Christo nequaquam eos fallit, sed ad perfectiora semper accrescens plus quam sperare novit in futuro percipiet.

De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis. Fructus oris est sermo bonus, nam qui mala loquitur non fructum ore general, sed damnum. Omnis igitur qui bona loquitur, bonis donabitur æternis, si tamen his quæ loquitur actu non repugnat, hoc est etenim [quod] vigilanter adjungit cum dicit :

Et juxta opera manuum suarum retribuetur ei. Neque enim aliter fructuosus sit suus sermo doctori, nisi si ipse prior faciat bona quæ docet.

Fatus statim indicat iram suam, qui autem dissimulat injuriam, callidus est, qui se in præsentī desiderat ulcisci fatus est, qui autem pro Domino injuriam contemnit sapiens. Hunc versiculum alia translatio sic habet : *Stultus eadem hora pronuntiat iram suam, occultat autem ignominiam suam astutus.* Non autem ignominiosam iracundiæ passionem, itaque sapientibus occultandam esse decernit, ut ejus velocitatem culpans non probet tarditatem, quam utique si per necessitatem humane infirmitatis irruerit, ideo consuit occultandam, ut dum ad præsens sapienter obtegatur, sapientius amoveatur et in perpetuum deleatur. Hæc enim est naturæ ita ut dilata languescat et pereat, prolata vero magis magisque conflagret.

Est qui promittat et quasi gladio pungitur conscientie. Promittunt se nonnulli obedire veritati, sed ubi tentatio terrens sive blandiens impedimentum præstiterit, deserunt quidem cœpta, sed tamen conscientia promissi quasi gladio pungitur.

Lingua autem sapientium sanitas est. Quia et bona quæ promittunt ipsi, proficiendo ad vitam perveniunt, et aliis quæ sequantur prædicando demonstrant.

Labium veritatis firmum erit in perpetuum, qui autem testis est repentinus concinnat linguam mendacii. Fides ecclesiastica semper manebit, qui au-

Homo versutus celat scientiam. Versutus hoc loco in bono intelligitur, id est, sapiens et prudens, qui nonnumquam de industria suam celat scientiam, duplici nimirum ratione, vel non valens infirmis auditoribus loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, vel nolens dare sanctum canibus, neque ante porcos margaritas projicere.

Et cor insipientium provocat stultitiam. Quando vel impij plus appetentes sapere quam oportet sapere, eo usque meditando prosiliunt, ut pro sapientia stultitiam teneant, vel certe alios quæ necdum capere queunt docere nitentes, ad majorem eos stultitiam provocant, et quasi sauciis oculis lumen ingerentes solis, modicum lucis quod cernere videbantur auferunt.

Manus fortium dominabitur, quæ autem remissa est tributis serviet. Perfecti quique non solum vitiorum bella superant, sed et electis fratribus majori virtutum gratia principantur; qui autem dissoluti animo peccatis implicari non metuunt, pessimo exactori diabolo tributa vitiorum quotidie solvunt. Et si non dominium ejus viventes pœnitendo evaserunt, post mortem traditi eidem in carcerem ab eo pœnarum mittuntur æternarum, juxta quod Dominus in Evangelica parabola testatur. Neque enim de talium correctione desperandum est, cum protinus adjungatur.

Mæror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono lætificabitur. Quia nimirum necesse est ut prius peccatorem mæror pœnitentiæ salubriter humiliet, et ita postmodum per judicium sacerdotis sermo datæ reconciliationis lætificet.

Qui negligit damnus propter amicum justus est. Si hoc de generali pecuniæ largitione et puro homine amico recte dicitur, quanto magis justitiæ corona dignatus est, qui propter eum qui dixit : *Dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus (Matth. x),* vel vendens quæ possidet pauperibus tribuit, vel rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipit, vel certe ipsam in passione carnem mortificandam sive occidendam tradit.

Iter autem impiorum decipiet eos. Cum vel sua retinere vel aliena rapere gaudent. Unde recte subjungitur.

Non inveniet fraudulentus lucrum, et substantia hominis erit auri pretium. Fraude namque acquisita pecunia plus in anima damni quam lucri in arca, et qui propriam pro Domino substantiam novit dispensare remunerante ipso pro terrenis cœlestia dona recipiet. Aliter : *Non inveniet fraudulentus lucrum, et substantia hominis erit auri pretium,* qui fraudulenta mente simulat se esse bonum, nequiter vivens in occulto non invenit bona vitæ sequentis : Qui autem substantiam virtutum spiritalium veraciter acquirit, mercabitur ex ea claritatem regni perennis, quod verbis sequentibus apertius dicit.

In semita justitiæ vita, iter autem devium ducit ad

mortem. Semita enim justitiæ substantiam acquirit virtutum, quibus æterna vitæ claritas auro pretiosior emitur, iter autem pravum quo fraudulentus incedit perditio lucro temporali, quod appetiit ad mortem quam providere noluit tendit sempiternam.

CAPUT XIII.

Filius sapiens doctrina patris; qui autem illusor est, non audit cum arguitur. Tantum inter sapientem distat et stultum, ut hic aliquando profectu eruditionis ad eum, qui se docuerat docendum prove-niat, ille nec cum arguitur noverit audire.

Vult et non vult piger, anima autem operantium impinguabitur. Recte pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Deo, et non vult laborare pro Deo, delectant præmia cum pollicentur, deterrent certamina cum jubentur. De quo Jacob ait: *Vir duplici animo inconstans est in omnibus viis suis (Jac. 1)*; et filius Sirach: *Væ peccatori terram ingredienti duabus viis (Eccli. 11)*. Qui autem jussa operatur Dominica, ideo faciunt quia anima illorum perfecta supernorum dulcedine reficitur juxta eum qui Dominum obsecrat dicens, *sicut adipe pinguedinis repleatur anima mea (Psal. LXXII)*, vel certe anima operantium impinguabitur, quia qui piis pro Domino laboribus insudant, cælesti et immarcescibili post labores mercede donabuntur.

Est quasi dives cum nihil habeat, et est quasi pauper, cum in multis divitiis sit. Dives sibi videbatur ille qui induebatur purpura et bysso, epulabatur quotidie splendide, sed quia Deum non habuit, comperit in fine nil fuisse quod habuit, unde dictum est de talibus: *Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt viri omnes divitiarum in manibus suis (Psal. LXXV)*. Pauper e contra videbatur Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, sed in multis erat divitiis, qui virtutem habuit humilitatis, qui conditorem omnium divitiarum videlicet Deum corde gestabat, quid autem veræ divitiæ valeant, quid vera paupertas agat subdendo manifestat.

Redemptio animæ viri divitiæ sunt, qui autem pauper est increpationem non sustinet. Qui ergo animam suam vult redimi a futura ira, congreget divitias operum bonorum, qui enim eget hujusmodi divitiis, increpationem districti judicis sustinere non valet. De qua Psalmista postulat dicens: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me (Psal. xxx)*. Alioquin pauperes spiritu non ibi increpantur a Domino, sed benedictionem æternæ hæreditatis percipiunt.

Lux justorum lætificat, lucerna autem impiorum exstinguetur. Lux justorum quæ perpetuo lætificat, spes est futurorum. Lucerna impiorum quæ repente exstinguitur felicitas sæculi labentis.

Inter superbos semper jurgia sunt, qui autem agunt cuncta consilio, reguntur sapientia. Jurgantur inter se semper hæretici, jurgantur et cæteri reprobi, qui videlicet non norunt unitatem fidei et veritatis, fideles autem qui consilio divinarum eloquiorum frui non

cessant, reguntur moderatione sapientiæ, quæ eos jurgari non sinit.

Substantia pestinata minuetur, qui autem paulatim colligit manu, multiplicabitur. Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem (I Tim. VI), neque ipsas divitias quas vel acquirunt, vel cupiunt perpetuo possident, qui autem pro accipienda substantia præmiorum cælestium justis insistit laboribus, multiplicata supernæ beatitudinis munera percipiet, de quo apte subditur.

Spes autem quæ differtur affligit animam, lignum vitæ desiderium veniens. Quia nimirum quandiu differretur spes æternorum affligit animam fidelium, vel pro dilatione videlicet honorum quæ amat, vel pro illatione malorum quæ tolerat. At ubi venerit quod desiderat, facile obliviscitur quod sustinuerat, quia in æternum vivere incipit cum suo Redemptore, quem tota intentione quærebat, ipse est enim lignum vitæ amplectentibus se.

Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat. Qui bonæ rei detrahit se in futurum obligat, quia quod non debuit faciendo pœnam sibi, qua constringatur præparat, sed et is qui malæ rei detrahit, ipse se in futurum obligat, non ut pro tali detractioe pœnas luat, sed ut post detractioem sese cautius agat, quia nimirum quæ in aliis juste reprehendit, ipse impune non admittit clamante Apostolo: *Qui prædicas non furandum, furaris; qui dicis non mæchandam, mæcharis; qui abominaris idola, sacrilegium facis (Rom. 11)*.

Qui autem timet præceptum, in pace versabitur. Melius est ergo de sua quemque fragilitate metuere, ne forte divina prævaricetur imperia, quam aliorum errata stulto ore lacerare, dicente rursus Apostolo: *Etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite hujusmodi in spiritu mansuetudinis, considerans teipsum ne et tu teneris (Gal. VI)*.

Astutus omnia agit cum consilio, qui autem fatuus est, aperiet stultitiam. Ubi omnia cum consilio docet agenda, divinum potius quod sacris eloquiis inditum est, quam humanum intelligere consilium. Fatuus est enim qui extra hoc consilium vivit, quamvis naturaliter astutus esse videatur et prudens, de quo recte subditur.

Nuntius impij cadit in malum. Arium autem ait et Sabellium cæterosque angelos, id est, nuntios Sathanæ, qui quoniam consilium neglexere divinarum Scripturarum deciderunt in malum gehennalium tormentorum.

Legatus autem fidelis sanitas. Id est, catholicus quisque prædicator sanitatem sibi, suisque auditoribus acquirit æternam.

Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Omne desiderium, sive bonum sive malum sit, ubi ad effectum pervenerit delectat animam, sed stulti qui carnalibus desideriis gaudent, detestantur eos qui pro amore cælestium, infima oblectamenta contemnunt.

Qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicus A stultorum efficitur similis. Cum sapientibus ire est sapientium actus imitari, quamlibet ergo simplex quisque sit et rusticus, qui arcana sapientiæ comprehendere nequeat, si tamen sapientum exempla vivendo sectatur, jure inter sapientes annumerabitur, qui vero stultos non propter naturam quia homines sunt, sed propter stultitiam, quia mimi sunt vel histriones, vel aliqui tales, non ut instruendo corrigat amat, sed ut favendo deteriores efficiat, talis nimirum etsi per ingenium vel doctrinam sapiens esse videtur, stultorum nota dignus simul et damnatione tenebitur.

Bonus relinquit hæredes filios et nepotes, et custoditur justo substantia peccatoris. Scæpe videmus bonos sine filiis obire, imo majora a Domino præmia polliceri, his qui filiorum procreationi virginitatis castimoniam præposuerunt, sed et substantiam justorum a peccatoribus tolli. Nam et Apostolus glorificat eos qui rapinam bonorum suorum cum gaudio susceperunt, unde spiritaliter intelligendum, quia bonus et justus Dominus est, qui per passionem suam ascendens in cælum reliquit hæredes suæ doctrinæ apostolos et successores eorum, ad cujus fidem conversa est multitudo gentium, quæ erat substantia diaboli, intravit namque in domum ejusdem male fortis adversarii, et eum majori virtute conterens, diripuit arma ejus in quibus confidebat, et spolia distribuit, ut ipse in Evangelio testatur, vel certe custodita est justo sapientia peccatoris, quando ablatum est a Judæis regnum Dei, et datum est genti C

Multi cibi in novalibus Patrum et aliis congregantur absque judicio. Absque judicio recto facit, qui divitiis congregandis sedulus insistit, et has aggregatas non ipse pro redemptione animæ suæ pauperibus dispensat, sed aliis post se dispensanda reservat, juxta quod in superiore versu juxta litteram dicitur: *Et custoditur justo substantia peccatoris.* Maxime cum sibi victus abundet, ex jure paternæ hæreditatis, neque ulla pecunias colligendi necessitas incumbat, hoc est quod ait, *Multi cibi in novalibus Patrum.* Juxta sensum vero spiritalem multi sunt cibi alimonix cœlestis in dictis et exemplis venerabilium patrum, et absque ratione facit, qui his legendis, meditando, exponendis instans, non suæ saluti per hoc, sed aliorum potius servit, dum ipse ab his quæ legit vel actibus reprobis, vel etiam impietate sensus hæretici discrepat. Talis namque in novalibus, id est, operibus, sive sermonibus Patrum optima institutione exultis, non sibi, sed aliis subsidium acquirit, illis videlicet, qui tractatus ejus legentes arcana, per eos spiritalis sensus quibus interius conspiciuntur inveniunt. Utrique autem sensui convenit apte quod sequitur.

Qui parit virgæ, odit filium suum, qui autem diligit illum instanter erudit. Nam et pater bonus filium, et discipulum magister catholicus ne ad iniquitatem deflectat sollicitus erudit. Præcedentem autem

versiculum antiqui interpretes transtulerunt: *Viri justii divitiis annis multis fruuntur, iniqui autem peribunt breviter.*

Justus comedit, et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis. Justus percipit cibos sapientiæ, qui in novalibus Patrum, hoc est, in operibus ac verbis præcedentium justorum probantur exorti, et hos ad profectum animæ suæ bene vivendo trajicit: *Venter autem impiorum*, id est, capacitas sensus hæreticorum insaturabilis, quia sicut Apostolus ait: *Semper discentes, nunquam ad veritatis scientiam perveniunt (II Tim. III).* Quare autem saturari scientia non merentur, nisi quia nequaquam refecti cibis, paternæ institutionis, aliis hos congregant absque judicio.

CAPUT XIV.

Sapiens mulier ædificat domum suam; insipiens exstructam quoque destruet manibus. Et unaquæque anima fidelis et Ecclesia per orbem catholica mansionem sibi in patria cœlesti bonis actibus ædificat: at vero reprobi ea quæ bene sunt a bonis ordinata male vivendo, et aliquando aperte repugnando dissipant, quare autem stulti sapientium actus lacerent, sequentibus verbis ostenditur cum dicitur.

Ambulans recto itinere et timens Deum despicitur, ab eo qui infami graditur via. Abominatio est enim peccatori religio, stultumque videtur incredulis, cum fideles propter Dei timorem, non tantum abjiciunt timorem, sed et tormenta rident, eorum qui occidunt corpus, de quibus adhuc apte subjungitur.

In ore stulti virga superbiæ, labia sapientum custodiunt eos. Quia stulti per vaniloquium humiles quos despiciunt affligunt, sed iidem humiles spiritu per doctrinam se sapientiæ ne decipiantur muniant.

Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est; ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis. Hærent hæc superioribus, boves namque doctores catholicos, præsepe cœtum auditorum, segetes dicit fructus operum bonorum. Incassum ergo timet superbus, et indocta eloquentia verberat aures ac corda subjectorum, quia ubi non sunt docti prædicatores, frustra ad audiendum confluit turba plebium: ubi autem plurimæ operationes apparent virtutum, ibi apertissime claret, quia non hæreticus in vanum garrivit, sed pro verbi fruge laboravit: Ille, qui et ipsum verbum casto ore hominare, et viam veritatis recto discretionis pede nosset incedere. Nec mirandum cur in præsepi auditores significari dixerimus cum bos alatur de præsepi, doctor autem verbo audientes soleat nutrire. Sed intendum quia et de labore bovis præsepe impletur, et ipse bos suo fructu de præsepi reficitur; quia nimirum prædicator fidelis et audientes verbo reficit, et eadem refectio apud Dominum ipse proficit. Quod in opere figuratur: Elias qui apud Sareptanam viduam quam pascit, ipse dum pascitur.

Quærit derisor sapientiam et non invenit, doctrina prudentium facilis. Caiphas qui Domino dixit: Ad-

juro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus (Matth. xxvi), quia male quærebat invenire, quod rogabat non meruit, at discipuli qui se humiliter auditui veritatis subdiderant, accepta Spiritus gratia, non solummodo Christum Dei Filium cognoscere, sed et abditâ Scripturarum intelligere meruerunt. Sed et tunc doctrina prudentium facilis erat, quando Cornelius cum domo sua et cæteri tales verbum humiliter audientes, mox credebant, et accepto Spiritu sancto linguis loquebantur omnibus. Nunc quoque doctrinam fidei catholicæ prudens quisque dum catechizatur, facile percipit, quam hæretici, quia perverse quærunt, nunquam prorsus inveniunt.

Vade contra virum stultum et nescit labia prudentiæ sapientiæ. Ideo derisor sapientiam quam quærit non invenit, quia etsi aperte contra illius stultitiam disputando incedas, nescit intelligere quæ dicis, ut Arius qui verbum consubstantialitatis in Patre et Filio, nusquam Scripturarum inveniri posse contendebat, cum ei manifeste scriptum objiceretur: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x); et: *Deus erat Verbum* (Joan. i), et cætera talia. Ideo doctrina prudentium facilis est, quia labia prudentiæ sapientiæ, id est, quia labia quæcunque prudentiæ moderamine reguntur, de sapientiâ solum loqui et audire dulce habent, ejusque meditationi operam dare satagunt.

Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus. Amaritudinem habent animæ et electi, quandiu a gaudiis differuntur æternis, et reprobi cum desiderii affliguntur perversis, sed electi, quia in luce ambulant amaritudinem suam, quanto sit gaudium mutanda prævident. Porro reprobi propria sponte cæcati, quid in præsentia patiantur non vident, quid in futuro sint passuri non prævident, ideoque a futuris bonorum gaudiis remanebant extranei, qui amaritudinis eorum præsentis non noverunt esse participes, unde et apte subditur.

Domus impiorum delebitur, tabernacula justorum germinabunt. Domo quippe in mansione, tabernaculis uti solet in itinere. Domus igitur impiorum delebitur, quia habitationem vitæ præsentis, in qua semper manere desiderabant, perdent in morte reprobi, et hoc quod non prævidebant, exilium perpetuæ damnationis subibunt, *tabernacula autem justorum germinabunt*, quia præsens eorum conversatio in qua incolæ sunt apud Dominum et peregrini, crescentibus sine cessatione meritis ad fructum usque suavissimum patriæ cœlestis pertingitur.

Innocens credit omni verbo, astutus considerat gressus suos. Hanc innocentiam vetuit, et hanc haberi docuit astutiam Joannes cum ait: *Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Domino sunt* (I Joan. iv).

Sapiens timet et declinat malum; stultus transiit et confidit. Sicut stulti est de sua alacritate confidere, et torrentem rapidum vel voraginem latiore

A saltu velle transire, sapientis autem ad planam vel pontem divertere, ita qui peccata quantum valet declinat, timens ne involvatur malis, sapiens est. Stultus autem ille qui contemptum peccat, blandiens sibi quia aut posteriori tempore poenitentiam agat commissorum, aut si repente moriatur, fortiter poenas inferi sufferat.

Impatiens operabitur stultitiam, et vir versutus odiosus est. Reprehensibilis quidem est homo impatiens, sed multo pejor et odiosior Deo est versutus, tametsi apud homines melior æstimetur: ille enim palam omnibus suam ostendit stultitiam, iste autem cum sit corde perversus sæpe simplicitatem simulat et justitiam, atque apud humanum judicium sanctum se dici delectat, cum sit divino examine inter reprobos æstimatus.

Jacebunt mali ante bonos et impii ante portas justorum. In novissimo judicio coronatis justis damnabuntur reprobi, qui eos in præsentia premebant, quod enim ait ante, id est ante bonos et ante portas justorum, non ad vicinitatem loci, sed ad visionem pertinet honorum, quia malorum tormenta semper aspiciunt, ut majores ereptori suo gratias sine fine referant. Unde de illis Isaias: *Et egredientur et ridebunt, inquit, cadavera virorum qui prævaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni* (Isa. lxvi). Quod autem ait, *egredientur*, non pedum processum, sed oculorum significat intuitum, quem intus in regno positi ad videnda peccatorum supplicia foras cum volunt emittunt.

Corona sapientium, divitiæ eorum; fatuitas stultorum, imprudentia. Sapientes non terreni aliquid emolumenti pro divitiis habent, sed coronam solummodo, quam pro virtutibus in futuro percipiant: at stultorum fatuitas maxima hæc est, quia improvidi æternorum de præsentibus tantum commodis gaudent, imprudentia enim quasi improvidentiâ dicitur.

Liberat animas testis fidelis et profert mendaciam versipellis. Liberat animas Christus, qui est testis fidelis, ut in Apocalypsi legimus, et sicut Apostolus ait: *Testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem* (I Tim. vi). Et profert mendaciam diabolus, qui recte appellatur versipellis, quia mala quæ facienda suggerit, bona esse pronuntiat, et gaudia promittit æterna iis quos ad inferni tormenta præparat. Item liberat animas catholicus doctor, qui testimonia Scripturarum fideliter, id est, recte prædicat, et profert mendaciam hæreticus, vel sicut alia editio manifeste transtulit, incendit autem mendacio dolosus, subauditur, animas eorum, quos suo errore decipit.

In timore Domini fiducia fortitudinis et filii ejus erit spes. Timor Domini fiduciam fortitudinis præstat, quia nimirum mens nostra tanto valentius terrores rerum temporalium dispicit, quanto se auctori earum veracius per formidinem subdidit, filii autem timoris Domini dicuntur, qui divino timore

reguntur, sicut filii virtutis et filii resurrectionis, A qui virtutibus student, vel qui ad gaudia resurrectionis pertinent. Quibus erit spes juxta illud Psalmistæ: *Qui timent Dominum, sperent in Domino (Psal. cxiii)*; de qua spe consequenter adjungit:

Timor Domini fons vitæ, ut declinet a ruina mortis. Hæc est ergo spes eorum qui timent Dominum, ut declinantes a ruina mortis, pervenire mereantur ad eum qui dicit: *Ego sum via, veritas et vita (Joan. xiv)*. Dictam est autem supra, *Lex sapientis fons vitæ, ut declinet a ruina mortis*; et nunc dicitur, *Timor Domini fons vitæ, ut declinet a ruina mortis*. Ex quo patet quia nulla prior est lex sapientis qua mortem vitare, et vitam acquirere debeat æternam, quam habere timorem Domini; unde et alibi dictum est: *Iniitium sapientiæ timor Domini (Eccli. i)*.

In multitudine populi dignitas regis, et in paucitate plebis ignominia principis. Ubi multitudo servientium Deo, ibi specialiter Christi gloria; et ubi soli catechumeni, vel competentes, vel recens nati infantes sub regno adhuc tenentur diaboli, et ipsi tempore congruo festinantes in Christo renasci, ibi manifesta ignominia principis mundi, vel certe in conventiculis hæreticorum, quæ semper sunt pauciora ecclesiis catholicorum, ignominia patet eorum qui hæc ab ecclesiastica unitate segregant.

Vita carnis sanitas cordis, putredo ossium invidia. Per carnem infirma quædam ac tenera, ac per ossa fortia acta signantur. Bene ergo dicit: *Vita carnis sanitas cordis*, quia si mentis innocentia custoditur, etiamsi qua foris infirma sunt, quandoque C roborantur. Et recte subditur: *Putredo ossium invidia*, quia per livoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur: ossa quippe per invidiam putrescere, est quædam etiam robusta deperire.

Acceptus est regi minister intelligens. Ille videlicet cui dicitur: *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui (Matth. xxv)*.

Iracundiam ejus inutilis sustinebit. Ille utique de quo idem ait, *Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores (Ibid.)*.

CAPUT XV.

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem. Qui verba increpantis humiliter recipit, jam propinquat veniæ reatus quem gessit; at qui superbus arguenti resultat, majorem contra se iram districti judicis provocat.

Lingua sapientium ornat scientiam, os fatuorum ebullit stultitiam. Lingua catholicorum Patrum ornat scientiam divinatorum eloquiorum, latius exponendo quæ Scriptura canonica ante obscure posuit, hæreticorum ebullit stultitiam, dicta sacræ Scripturæ perversæ intelligendo suosque sensus ejus auctoritati præponendo, potest et de paganorum philosophis intelligi quod ait, *os fatuorum ebullit stultitiam*, quales fuere Porphyrius et Julianus, qui contra Ecclesiæ doctores stultitiæ suæ fluentia fundebant.

Lingua placabilis lignum vitæ, quæ autem immeritata est conteret spiritum. Lingua catholici doctoris ad fructum vitæ ducit sempiternum, qui autem modum ecclesiasticæ normæ ignorat, et suum spiritum et eorum qui se audiunt male loquendo conteret.

Domus justi plurima fortitudo, et in fructibus impij conturbatio. Domus Christi, id est Ecclesia, plurimam habet fortitudinem, ita ut pluvia, ventis, fluminibus tentationum frequentium nequaquam possit dirui; et in operibus diaboli conturbatio fervet assidua, qua eandem Christi domum vel per falsos sensus, vel per apertos adversarios dejicere tentat.

Labia sapientium disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit. Labia catholicorum disseminabunt prædicando scientiam rectæ fidei, cor hæreticorum dissimile erit, quia perfidiam pro scientia concipit ut doceat. Potest et ita intelligi, quia cor stultorum et sibi metipsi dissimile erit, dum mutabilitate se diversarum cogitationum varium exhibet, et nunquam idem quod fuerat manet. Cui contra de Anna cum Domino intenta mente supplicat dicitur: *Vultusque ejus non sunt amplius in diversa mutati (I Reg. i)*.

Victimæ impiorum abominabiles Domino, vota justorum placabilia. Orationes, opera et sacrificia hæreticorum abominatur Dominus, et vota eorum accepta habet, qui fidem catholicam justis operibus affirmant.

Doctrina mala deserentium viam: qui increpationes odit, morietur. Mala est doctrina et eorum qui viam deserunt veritatis, de quibus Dominus ait: *Qui ergo solverit unum de mandatis istis minima, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum (Matth. v)*, sed tales adhuc, si correpti pœnituerint, patet reditus ad veniam; sin autem nec correctionibus ecclesiasticis annuerint, jam certus eis reat interitus, omnes dios pauperis mali, secunda mens quasi juge sacrificium. Omne tempus populi Dei quando in præsentia pauper est afflictionibus abundat, et ærumnis, quia necdum ad divitiis supernæ bonitatis et perpetuæ mansionis pervenit, unde monet Apostolus dicens: *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt (Ephes. v)*, at vero reprobi, qui metu carentes divino, securi mundo utuntur, quasi jugibus stulti reficiuntur epulis. Unde recte subjungitur.

Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles. Quale est in psalmo: *Melius est modicum justo, super divitiis peccatorum multas (Psal. xxxviii)*. Melius est ergo ut servato timore Dei egeas opibus, vel etiam victu quotidiano, quam ut desiderio plura acquirendi Dei timorem deserat.

Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio. Omnis qui bonorum operum exempla proximis quæ imitentur ostendit, quasi ad epulas quibus reficiantur convivas vocat. Melius est autem vocare ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio. Quia nimirum multo est utilius simplicitis vitæ innocentiam,

cum charitate servare, quam majoribus virtutum miraculis foras effulgere, et interiora mentis ab aliorum sorde non expurgare. Unde quibus in fine dicentibus: *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus et in tuo nomine dæmonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? (Matth. vii.)* Dicit ipse Dominus: *Quia nunquam novi vos, discendite a me, omnes qui operamini iniquitatem (Ibid.).*

Iter pigrorum quasi sepiæ spinarum. Pigros dicit eos quos piget operari justitiam, qui cum viam Dei appetunt, eos velut spinæ obsistentium sepium, sic formidinum suarum oppositæ suspiciones pungunt, quod quia electos præpedire non solet, adjunxit.

Via iustorum absque offendiculo. Iusti quippe in conversatione sua quilibet eis adversitatis obviam verit, non impingunt, quia temporalis adversitatis obstacula æternæ spei et internæ contemplationis salta transcendunt.

Lætatur homo in sententia oris sui, et sermo opportunus est optimus. Humanum quidem est de sua sententia quasi prudenter prolata quemque lætari, sed verus sapiens, non solum res quas loquatur, verum etiam opportunitatem loci, vel temporis vel personæ cui loquatur, diligenter inquirat.

Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo. Eruditum dicit non solum scientia, sed et operatione perfectum, huic etenim jure semita vitæ desuper aperta est, huic cœli janua patet: infernus autem novissimus de quo liberatur ultima est pena damnationis, nam primus est infernus, cæcitas animæ peccantis et veræ lucis scientia carentis, de quo dicitur in psalmis: *Et descendant in infernum viventes (Psal. cxiii),* id est, scientes labantur in peccatum.

Domum superborum demolitur Dominus, et firmos facit terminos viduæ. Conventicula hæreticorum cæterosque Ecclesiæ persecutores demolitur Dominus, et firmos facit in orbem universum ejusdem Ecclesiæ, sponsæ videlicet suæ, pro cujus vita mori dignatus est.

Abominatio Domini cogitationes malæ, et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo. Abominatur Dominus cogitationes hæreticorum, imo omnes pietati contrarias, et purus sermo rectæ fidei firmabitur ab eo, quando in iudicio non solum factis, sed et verbis omnibus digna præmia reddet. Abominatus est cogitationes malas eorum qui dicebant: *Quis est hic qui etiam peccata dimittit? (Luc. vii)* et purum sermonem ejus qui dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi (Matth. xvi),* pulcherrimum esse firmavit cum respondit: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est (Ibid.).*

Lux oculorum lætificat animam, fama bona impinguat ossa. Jure mentem delectat humanam, cum se lucem cœlestium arcanorum Domino revelante percipisse cognoscit, quod alia editio manifestius dicit, *videns bona oculus oblectat cor, bona utique Do-*

mini in terra viventium, quæ quicumque mentis oculo contemplatur, merito in corde oblectatur, tametsi extrinsecus tristis incidere inimico affligente videtur. Fama quippe illa felicissima, qua nostros non solum actus, et sermones, sed et cogitatus Angelis descendentibus, in cœlo patere cognovimus, pinguedinem dilectionis et fidei nostris virtutibus, ne deficiendo arescant, exhibet. Quanto enim certius tenemus occulta nostri cordis simul et aperta operis divinis patere conspectibus, tanto magis fortitudinem nostræ bonæ actionis oleo charitatis ejus, ne lassescat, impinguare satagimus.

Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commoratur. Discipulus qui increpationibus doctorum obediens annuit, plerumque proficiendo ad cathedram usque doctoris ascendit. Denique Paulus, qui increpationi sui conditoris sese humiliter substravit, ad sedem postmodum apostolicæ dignitatis sublimer peruenit.

CAPUT XVI.

Hominis est animam præparare, et Dei gubernare linguam. Certum est quia neque animum præparare neque gubernare linguam, neque aliquid facere boni absque gratia valemus; quia *sine me,* inquit, *nihil potestis facere (Joan. xv),* quomodo ergo hominis est animam præparare, et Dei gubernare linguam? Nisi quia hoc proprie in tempore persecutionis significat, de quo Dominus ait: *Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini (Matth. x).*

Omnes viæ hominum patent oculis ejus, spirituum ponderator est Dominus. Ita vias, id est actiones omnium, et honorum videlicet et malorum Dominus videt, ut etiam spiritus singulorum, quid in occulto cogitent, certa lance discernat, unde recte subjungitur.

Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tuæ; Domino quippe opera nostra revelamus, quando eum quem nil latere novimus, in cunctis quæ agimus in memoriam reducimus, atque illius in omnibus flagitamus auxilium, et cum hoc devoti agimus, fit ut non opera eadem tantummodo, sed etiam internæ nostræ cogitationes illo dirigente procedant.

Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. Nulla fuit in Domino causa creaturam visibilem vel invisibilem faciendi, nisi voluntas sua, ut suam videlicet bonitatem rationabili creaturæ, quam perpetuo beatam facere ostenderet, cum quoque qui bonum conditoris propria sponte deseruit, id est, diabolum, cum suis sequacibus justa severitate damnavit.

Abominatio Domini omnis arrogans: etiamsi manus ad manum fuerit, non erit innocens. Quicumque sibi tribuit bonum quod facit, etiamsi nihil mali videtur manibus operari, jam cordis innocentiam perdidit, in quo se largitori bonorum prætulit, et ideo talei conditor suus abominatur ut reum, quem beneficiis suis esse contemplatur ingratum.

Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. Tanta est sanctitas divinæ religionis, ut eam plerumque etiam qui foris sunt venerationi habeant, et quos perfecte Deo servire perspexerint, cum his pacem habere quamvis religione discrepantes incipiant. Denique quia placuerunt Domino viæ Danielis et trium puerorum, inimicos quoque eorum qui eos in ignem vel ad bestias miserunt convertit ad pacem. Quia placuerunt Domino viæ sanctorum prædicatorum, multos eorum persecutores non ad pacem tantummodo, sed ad eandem etiam fidem et religionis unitatem convertit.

Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate. Et Dominus: *Beati, inquit, pauperes, quoniam vestrum est regnum Dei (Luc vi).* Et iterum: *Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram (Ibid.).* Potest ei sic accipi, quia melius sit in simplici conversatione Deo devote servire, quam quia multis abundantem virtutibus, verbi gratia, elemosynis, orationibus, jejuniis, doctrina, castitate, proximorum facta despiciere et de sua quasi singulari sublimitate gloriari.

Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus. Illum significat regem de quo dictum est: *Deus, judicium tuum regi da (Psal. Lxi).* Quis est enim regum temporalium qui nunquam erret in judicio, in cujus labiis est divinatio, quia non suorum solummodo sermones et facta dirigit, sed gentilium vates, qui vulgo divini appellantur, qui sciscitantibus respondeant, illo intus judicante disponitur, testante Michæa propheta qui ad deceptionem Achab regis impiissimi testatur missum a superni judicis solio Spiritum, qui prophetarum ejus ora impleret, atque ad suadendum ea quibus rex nefandus periret armaret? Neque enim in hoc, judicio, erravit os regis æterni, sed quod rex impius audire peccatis præcedentibus meruit, ipse hoc prophetas erraticos ei loqui permisit. Sed et Ezechiel peccanti ac perituro Ammonitarum populo dicit: *Cum tibi viderentur vana et divinarentur mendacia (Ezech. xxi),* non est dæmonum divinatio, sed Dei judicium qui perfectæ malitiæ dedit finem. Hunc versiculum alia translatio sic habet apertius de Domino: *Nihil falsum dicetur regi, et nihil falsum exiet de ore ejus,* quia nimirum ipse nec ullo mentiente falli nec potest aliquando mentiri.

Pondus et statera judicia Domini sunt, et opera ejus omnes lapides sæculi. Lapidem sæculi justos et fide fortes appellat, quales esse desiderabat apostolus Petrus eos, quibus admonens ait: *Et vos tanquam lapides vivi superædificamini domus spiritales (I Pet. ii).* Nullus igitur ab initio sæculi sua virtute electus et cælesti ædificio aptus est, sed ejus potius opere, qui omnia in pondere et mensura et numero constituens unicuique sicut voluit mensuram fidei et gratiarum distribuit.

Voluntas regum labia justa. Reges autem sanctos, qui vitiiis principaliter imperare et virtutibus animæ

quasi obsequentium comitum cuneis stipari consueverunt. De quibus Dominus ait: *Multi, inquit, prophetæ et reges cupierunt videre quæ vos vidistis, et non viderunt (Luc. x).* Alioquin reges terreni multum sæpe labia justa detestantur, ut Herodes Joannis, propter quod eum et capite punivit.

Qui recta loquitur, dirigetur. Ut videlicet rectis operum gressibus, ad vitam pertingat æternam. At contra vir linguosus non dirigetur super terram, nec repugnat huic sententiæ, quod de Antiocho dicitur: Et dolus in manu ejus dirigetur. Non enim hominem illum dirigendum Scriptura dicit, quem perversum ac pessimum futurum esse prævidit; sed dolus, inquit, in manu ejus dirigetur, quia scilicet fraudes et scelera quæ disposuit ad effectum quem proposuit, nullo retardante, perduxit, quibus tamen peractis, ipse in æternum, ut meruerat, periiit.

Indignatio regis, nuntii mortis. Nuntii mortis sunt angeli Satanæ, id est, hæretici et vani philosophi, imo omnes qui ea verba nuntiant proximis unde a morte rapiantur æterna; qui quo amplius auctori mortis serviunt, eo gravius vitæ largiorem offendunt: nec tamen talibus iter poenitiæ præcluditur, nam subditur:

Et vir sapiens placabit eum. Potest enim respiciendo Dominum placare, quem contigit eum stultie loquendo offendisse.

In hilaritate vultus regis, vita. Quicumque hilarem Christi vultum videre merentur, his in æternum cum illo vivere dabitur. Alioquin in die judicii, sicut scriptum est: *Videbit omnis caro salutare Dei (Luc. iii).* Sed hunc reprobi, tunc iratum, justi vident placidum.

Et clementia ejus quasi imber serotinus. Serotinus imber in Judæa jam maturis messibus usque hodie venire consuevit. Ubi Dominus et matutinam pluviam promittit dicens per prophetam: *Dabo vobis pluviam matutinam et serotinam terræ (Joel. ii).* Pluvia ergo matutina est, sive temporanea, ut alibi nominatur, quando prima credendi in Christum semina suscepinus, pluvia vero serotina, quando maturis virtutum frugibus ablati de hac vita in Dominico hortu recondimur; et recte clementia regis imbri serotino comparatur, quia quod fructum vitæ bene agentes percipimus, non hoc nostri libertas arbitrii, sed superni facit irrigatio doni.

Eruditus in verbo reperiet bona: et qui sperat in Domino, beatus est. Non solum is qui ad prædicandum Dei verbum eruditus est bona apud illum reperiet, sed et ille, qui in Domino spem ponere didicit, etiamsi ad prædicandum aliis idoneus non est, ejusdem beatitudinis particeps existit.

Qui sapiens corde est, appellabitur prudens, et qui dulcis eloquio, majora percipiet. Qui sapientiam catholicæ fidei quam didicit, illibatam suo in corde custodit, merito prudentis nomen accipit; at qui eandem sapientiam etiam docte prædicare et contra hæreticos defendere novit, majora laboris amplioris præmia percipiet.

Fons vitæ, eruditio possidentis : doctrina stultorum fatuitas. Cum diceret *possidentis*, non addidit quid *possidentis*. Quid autem putamus eum voluisse intelligi, nisi forte ipsam eruditionem, ut sit plena sententia fons vitæ eruditio possidentis ipsam eruditionem suam : quod est aperte dicere, quia ille prædicator vere suis auditoribus vitæ vias aperit, qui exercet ipse quæ prædicat, qui amorem verbi quem alios erudit fixo in corde possidet. Nec tantummodo memoria retentum, quasi collectum gremio semen jactat in terram. Idcirco namque doctrina stultorum fatuitas est : quia etsi quæ bona dicere usu eruditionis didicerunt, eadem tamen quæ dicunt bona ipsi fatuo corde contemnunt.

Favus mellis, verba composita ; dulcedo animæ est sanitas ossium. Multi per eloquentiam possunt amantibus et faventibus suaviter pronuntiare bona, quæ ipsi non amant. Ea enim solum verba ad sanitatem ossium tuorum, hoc est, ad virtutum tuarum spiritalia crementa proficiunt, quæ ex interna animæ tuæ dulcedine procedunt.

Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Constat juxta litteram, quia expulsus de paradiso homo quotidianum laborem ne deficiat exercet. Compulit enim os suum quando cum serpente locutus est, vetitum tetigit, ut exsilium longum cum labore sufferat, et in sudore vultus sui pane vesceretur, sed et doctorem os suum ut laboret compellit, quia necesse habet agere bona, quia dicit :

Vir impius fodit malum, et in labiis ejus ignis ardescit. Et propheta ait : *Ut inique agerent laboraverunt* (Jer. 17). Potest et de hæretico specialiter intelligi, qui pulcherrimos ac florentissimos divinatorum eloquiorum campos noxio linguæ suæ vomere rumpit, ut de interius eorum sinibus sensus impios, qui ibi non insunt, eruat, in cujus labiis ignis ardescit, quo se suosque auditores in perpetuum perdat ; unde et Jacob : *Lingua, inquit, constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammata a gehenna.*

Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. Potest et de hæretico et de omni fautore malorum accipi, quando laudatur peccator in desideriis animæ suæ, et qui iniqua gerit benedicuntur.

Qui attonitis oculis cogitat prava mordens labia sua perficit malum. Gravius est perficere malum, quam facere, non solum autem ille perficit malum, qui per membra sui corporis perversum quid operatur et noxium, verum etiam ille qui fixa intentione malum patrare disponit. Solent enim superbi indignantes labia mordere, solent attonitos habere oculos, et præsentia non videre, qui aliquandiu taciti sedula mente pertractant : unde datur conjici, quia attonitis oculis prava cogitare dicat eum qui sic mala quæ faciat inquirat. Ut quæ se in futurum retributio malorum opera sequantur, non videat.

Melior est patiens viro forti ; et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Minor est victoria

urbes expugnare, quia extra sunt aut vincuntur. Majus autem est quod per patientiam vincitur quia ipse a se animus superatur, et semetipsum sibi vel ipsi subjicit quando eum patientia in humilitate tolerantia sternit.

Sortes mittuntur in sinu, sed a Domino temperantur. Sicut sortes palam in sinu mittuntur, at clausæ in sinu continentur, divini autem est judicii, cujus sors elata palmam teneat ; sic hominum facta in præsentem vitam patent alterutrum, sed quæ cuius sunt meriti patescit in futuro, prolato videlicet tunc ac manifesto judicio singulorum quasi de sinu examinis divini.

CAPUT XVII.

Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio. Melius est parva bona cum charitate facere sine scientia prædicandi, hoc est enim et siccam esse buccellam, quam magis effulgere virtutibus cum admixtione discordiæ.

Corona senum filii florum, et gloria filiorum patres sui. Senes dicit patriarchas et prophetas, qui filiis filiorum, hoc est a successoribus apostolorum digna laude celebrantur. Et gloria est prædicatorum Novi Testamenti, quod filii veterum patrum esse meruerunt.

Gemma gratissima expectatio postulantis : quocunque se vertit, prudenter intelligit. Qui præmia futura fideliter expectat, quasi gemmæ splendidissimæ possessione lætatur : nam et in Evangelio, negotiator sapiens pro acquisitione pretiosæ margaritæ, id est, desiderii cælestis omnia quæ habuit vendidit, talisque expectator sive adversa seu prospera contingerint, a sua intentione non flectitur ; prudenter intelligens quoniam *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* (Rom. viii).

Semper jurgia quærit malus : angelus autem crudelis mittetur contra eum. Angelus crudelis immundus est spiritus qui a Domino contra peccantes mittitur, ut eos vel in præsentem affligat, ut Ægyptios, quibus immisit iram indignationis suæ, indignationem et iram et tribulationem, immissiones per angelos malos : vel etiam per mortem ad interitum rapiat æternum. At contra immittitur angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos.

Expedit magis ursæ occurrere raptis fetibus, quam fatuo confidenti in stultiis suis. Facilius erat doctoribus sanctis, furori gentilitatis occurrere raptis ad se populis aliquibus, atque a bestiali ejus severitia ad fidei pietatem prædicando conversis, quam hæretico cuilibet confidenti in sui perfidia dogmatis, quia nimirum illud contra externos, hoc contra sua viscera certamen agebant. Potest ursæ nomine ipsa hostis antiqui malitia intelligi, cui fetus rapimus, cum eos qui erant filii diaboli catechizando et baptizando filiorum Dei societati adjungimus : et hoc plerumque multo leviori labore perficitur, quam si vel hæreticum ad fidem rectam revocare, vel catholicum prave agentem ad bonæ operationis statum reducere conaris.

Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum. Aquam A dimittere est linguam in fluxa eloquii relaxare. Quo contra in bonam partem dicitur: *Aqua profunda, verba ex ore viri* (Prov. xviii). Qui ergo dimittit aquam, caput est jurgiorum, quia qui linguam non refrenat, concordiam dissipat, unde e diverso scriptum est: *Qui imponit stulto silentium, iras mitigat* (Prov. xxvi).

Quid prodest habere divitias stultum, cum sapientiam emere non possit? Quid prodest populo Judæorum infideli habere divitias Scripturarum, cum in his Christum intelligere non possit? Quid hæretico eisdem abundare divitiis cum unitatem fidei in eis discere nequeat? Quid malo catholico expedit divitias habere veræ fidei, cum sapientiam piæ actionis habere neglexerit?

Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. Qui Dominum vere amat, omni tempore ejus custodit amorem, neque in angustia passionis deserit, quem in pacis tranquillitate confessus est.

Homo stultus plaudet manibus, cum sponderit pro amico suo. Stultus est, qui cum animam fratris suscipit regendam, de suis gloriatur actibus, et non potius ei humili compassione, quidquid potest auxilii salutaris impendit.

Animus gaudens ætatem floridam facit: spiritus tristis exsiccat ossa. Qui interna Spiritus sancti consolatione lætatur etiam bonæ actionis flore decoratur, et fructus præmiorum præstolatur cœlestium; qui vero tristitia sæculi quæ mortem operatur angitur, piuguedinem divinæ charitatis, in robore virtutum, quas exercere videtur, habere nullatenus valet, sed quasi exsiccatis ossibus marcescit, quia in bonis actibus, quos facit, gratiam dilectionis amisit.

In facie prudentis lucet sapientia. Oculi stultorum in finibus terræ. In facie quidem Domini salvatoris lucebat sapientia divinitatis, quam in carne apprensus virtutum et doctrinæ testimonio demonstrabat, verum oculi Judæorum non credentium terrenis potius desideriis perficiendis, quam salutaribus ejus monitis intendebant. Sed et generaliter sæpe prudentes gravitatem sui sensus, in ipso etiam frontispicio præmonstrant, nec tamen stulti ad hanc admirandam sectandamque oculos mentis attollunt; sed e contra qualiter ad finem voluptatum carnalium pertingant, tota intentione perquirunt.

Non est bonum damnum inferre justo nec percutere principem, qui recta judicat. Et de ipso principe ac iudice sæculorum qui pro nostra salute pati voluit accipi potest et de omnibus generaliter Ecclesiæ rectoribus, qui vel facultatibus nudati ab impiis vel ipsa etiam sunt morte consumpti.

CAPUT XXVIII.

Impius cum in profundum venerit peccatorum committit, sed sequitur eum ignominia et opprobrium. Qui longis peccatorum tenebris involutus semel, de luce desperat, jam ex desperatione passim sibi peccandi frenâ relaxat. Sed talis opprobrium futuræ

damnationis nulla ratione evadit, quem ab usu suæ iniquitatis nulla divini timoris memoria cohibuit.

Aqua profunda verba ex ore viri, et torrens redundans fons sapientiæ. Verba sapientium aquæ comparantur, quia lavant mentes audientium, et irrigant. Ne vel peccatorum sorde deformes remaneant, vel doctrinæ cœlestis inopia tabescant, et quasi nociva ariditate deficiant. Et quia eadem doctorum verba fidelium quædam mystica latent, et occulta, quæ solertiore comprehendantur industria, quædam vero aperta et cunctis audientibus facilia ad intelligendum profluunt, recte hæc et aquam profundam et torrentem dicit esse redundantem. Potest autem et ita distingui, ut quia Veteris Testamenti Scriptura typice prolata est, dicatur de ea aqua profunda verba ex ore viri, quia Dominus et apostoli palam utriusque Testamenti sacramenta mundo reserabant. Adjungatur de illis et torrens redundans fons sapientiæ.

Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. Quia qui cepta bona districte non exsequitur, dissolutione negligentiae manum destruentis imitatur.

Substantia divitis urbs roboris est, et quasi murus validus circumdans eam. Non terrena substantia semper defendere potest, imo plerique propter divitias sunt capti vel occisi: Unde et Ecclesiastes ait: *Divitiæ conservatæ in malum Domini sui, pereunt enim in afflictione pessima* (Eccle. v). Melius ergo intelligitur substantiam laudare virtutum, quibus quicumque abundat, quasi muro impugnabili cunctas hostium arcet insidias.

Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat et confusione dignum. Qui prius doctor esse desiderat quam discat, stultitiæ noxiam non declinat. Qui judicare proximorum facta, priusquam plene causam utriusque partis dignoscat, inordinatè festinat, et ille se confusione dignum demonstrat.

Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam. Et ipse vir ait: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Potest de quolibet sancto viro accipi, qui carnis imbecillitatem, ne in tentationibus cedat, mentis fortitudine sustentat.

Spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Qui ad irascendum facilis est nec seipsum potest sustinere, ita ut iratus sæpe dicat ea quæ, postmodum placidus, quia dixerit pœniteat, et plerumque an dixerit ignoret, cujus tamen vesania nonnunquam per sapientium modestiam facillime suffertur, atque ex tempore sopitur.

Donum hominis dilatat viam ejus, et ante principes spatium ei facit. Donum charitatis sive aliarum virtutum, quas a Domino fideles accipiunt, dilatat viam actionis eorum, quia quo magis gratia Spiritus intus replentur, eo latius foris bonorum operum gressus multiplicant, atque inter magnos Ecclesiæ rectores in futuro culmen sortiuntur honoris. Aliter, donum spiritale Salvatoris, quod mundo attulit, dilatavit viam ejus, quoad plurimas orbis nationes per fidei

et dilectionis suæ præsentiam veniret : nec solum populos, sed ipsos etiam rerum dominos concupiscentiis renuntiare ac sibi libenter obtemperare faceret.

Justus prior est accusator sui. Venit amicus ejus, et investigabit eum. Omnis qui vere justus est, ubi peccantium errata conspicit, primo ad seipsum oculum considerationis inflectit, dumque suam fragilitatem sollicitus accusaverit, sic deinum ad corripiendos alios linguam benignus exerit, sed ille qui suis fidelibus dicere dignatus est : *Vos autem dixi amicos, quia quæcunque audivi a Patre meo, nota feci vobis* (Joan. xv). Venit in cor ejus per præsentiam divinæ contemplationis : Et quam hoc sit mundum a sorde iniquitatis agnoscit, ejusque humilitatem digna mercede remunerat.

Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma : et judicia, quasi vectes urbium. Cum populus uterque, Judæorum scilicet et gentium, fraterna sibi in Christo charitate consentit, unam jam catholicæ Ecclesiæ civitatem construit; et sicut vectes urbium portas muniunt, ita dogmata utriusque Testamenti Ecclesias per orbem, quæ unam catholicam faciant, ab infidelium incursione defendunt.

Cum obsecrationibus loquatur pauper, et dives effabatur rigide. Humiles spiritu humiliter Dominum adorant : ut evangelicus ille publicanus; superbi sua merita jactant, ut pharisæus.

Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater. Credens ex gentibus populus magis amatus est a Domino, quam Judaicus sine fide perdurans, in quo secundum carnem natus est. Potest et de apostolis ex Judæis natis intelligi, quia magis amarint credentes ex gentibus, quam suæ gentis incredulos.

CAPUT XIX.

Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua, quam dives torquens labia insipiens. Melior est simplex auditor verbi Dei, si ea quæ intelligere in Scripturis potuit, operando perficit, quam eruditus quisque si in illis quæ acute intellexit ad hæresin prædicandam labia retorquet.

Ubi non est scientia animæ, non est bonum; et qui festinus est pedibus offendit. Animæ quidem humanæ scientia vitæ cœlestis est necessaria, quia nimirum sine hac beata in perpetuum esse non potest. Attamen qui effrenatis sensibus mentis plus appetit sapere quam decet, plerumque offensionem hæreticæ stultitiæ temerariis tractatibus incurrit, quod in primis humani generis parentibus mystice signatum est, qui dum appetitu scientiæ majoris vetitum contingere properabant, a statu beatitudinis in qua conditi sunt, deviantes in pœnam miseræ et mortalitatis inciderunt.

Stultitia hominis supplantat gressus ejus, et contra Deum fervet animo suo. Stultorum moris est et cum peccando viam veritatis deserunt, non se errasse fateantur, sed ad culpam conditoris sui reatus originem referant, quasi ipse occasionem peccandi tribuerit, qui vel fragilem fecerit hominem, vel ad

A tentationem ejus hostem versutum admiserit : Unde et primus nostri generis parens post prævaricationis excessum increpatus a Domino ad defensionem mox excusandi refugit dicens : *Mulier quam dedisti sociam mihi, dedit mihi de ligno, et comedi* (Gen. iii), et ipsa mulier inquit : *Serpens decepit me.* Ambo namque in Creatorem quod peccaverant retorquebant : ille quod mulierem, per quam periret a Domino sociam accepisset; illa quod Dominus serpentem, qui se deciperet, in paradiso constituisset. Quo contra sapiens Dominum precatur ut non declinet cor suum in verbum malum ad excusandas excusationes in peccatis. Sed et ille suos supplantans gressus contra Deum fervet animo, qui divina imperia per suam inertiam contemnens insuper ipsum Dominum, quasi B importabilia hominibus onera imposuerit, mente reprehendit insana.

Divitiæ addunt amicos plurimos; a paupere autem et hi quos habuit, separantur. Divitiæ regni cœlestis, quæ per sanctos doctores fidelibus tribuendæ prædicantur, multos amicos et iisdem prædicatoribus et earum largitori Domino asciscunt; a philosophis autem et cæteris gentium magistris, quia certe beatitudinis in futurum norunt promittere, et hi quos habuerunt, separantur; videlicet conversi ad fidem spemque Dominicæ promissionis certissimam.

Qui tantum verba sectatur, nihil habebit : qui autem possessor est mentis, diligit animam suam. Et Apostolus ait : *Non auditores legis justificabuntur apud Deum, sed factores legis justificabuntur* (Rom. ii).

Testis falsus non erit impunitus, et qui loquitur mendacia peribit. Redarguerat eum qui verba tantum scientiæ absque operationis efficacia sectatur; redarguit nunc illum, qui ipsa verba divinæ auctoritatis male interpretando corrumpit. Quod autem multa sæpius iterantur firmitatis indicium est, ut Joseph somnium regis interpretans ait, eo quod sit sermo Dei et veraciter impleatur.

Non decent stultum delicia, nec servum dominari principibus. Non decent hæreticum deliciæ Scripturarum, quia his bene uti non novit : Neque illum qui servus adhuc peccati esse probatur, præferri iustis in regimine Ecclesiæ.

Doctrina viri per patientiam noscitur. Doctrina ecclesiastica per patientiam doctorum, quam sit perfecta monstratur. Quia dum magis afflictionibus ac morti corpus subdere quam a docendi officio cessare voluerunt, ostendebant utique quantum esset salutaris quam tanta instantia defensare curarunt. Aliter, *Doctrina viri per patientiam noscitur*, quia tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto convincitur minus patiens, neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nescit æquanimitè aliena mala tolerare. Recte autem subditur :

Et gloria ejus est iniqua prætergredi. Quia nimirum perfectio doctoris est sic aliorum improbitatem patienter sufferre, ut suam quoque fragilitatem no-

verit ab iniqua actione solerter observare. Neque enim aut munditia propriæ conversationis sine tolerantia sufficit externæ perturbationis, aut si is, qui fortiter adversa foris sustinet, intus adhuc enerviter iniquis motibus favet.

Sicut fremitus leonis, ita et regis ira: et sicut ros super herbam, ita hilaritas ejus. De Domino rege dicit, qui in iudicio et hilaris ac blandus justis, et terribilis apparebit injustis.

Dolor patris filius stultus. Deus qui in sua natura impassibilis semper est et placidus, dolere tamen nostro more dicitur: cum homines quos ad se credendum laudandumque creavit, hosti potius maligno, quam sibi servire considerat; unde et Moyses de illo: *Pœnituit, inquit, eum quod hominem fecisset in terra, et tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo, inquit, hominem quem creavi a facie terræ (Gen. vi).*

Et tecta jigiter perstillantia litigiosa mulier. Sicut recta perstillantia pluviam qualem de cœlo suscipiunt, non tamen hanc ad utilitatem aliquam disperunt, sed ad molestiam potius inhabitantium derivant: ita nimirum hæreticorum Ecclesia cœlestium dona verborum, non ad salutem animarum, sed ad usum suæ nequitiae male interpretando et contra catholicos litigando convertit. Tecta etenim perstillantia mundas quidem pluviae guttas accipiunt, sed subjecti in domo sordidas reddunt. Et hæreticus limpidiissima cœlestis oraculi verba auditu corporis haurit, at ubi hæc corde polluto attigerit, auditoribus suis sorde mixta ministrat.

Pigredo immittit saporem. Piget appellatur qui recte sentiendo quasi vigilat, quamvis nihil operando torpescit. Sed pigredo immittit saporem, quia paulisper etiam recte sentiendi vigilantia amittitur, dum a bene operandi studio cessatur. Recte autem subditur.

Et anima dissoluta esuriet. Nam quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam inferius per desideria expandit: Et dum studiorum subtilium vigore non stringitur, cupiditatis infirmæ fame sauciatur, at quo per disciplinam ligari dissimulat, eo se esuriens per voluntatum desiderium spargat.

Feneratur Domino qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei. Huic sententiæ veritatem probat ipse Dominus cum se elemosynam facientibus daturum esse prædicit.

Erudi filium tuum, ne desperes; ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam. Subjectum tibi quemlibet si errare conspicias, diligenter castigare curato. Quasi curari renuit, ita erga illum circumspice et temperanter age, ne quid omnino in tuis verbis vel actibus unde amplius peccet inveniat. Cui sensui opitulatur illud quod sequitur:

Qui impatiens est, sustinebit dumnum: et cum raverit, aliud apponet. Si enim duritia contradicentis fratris quem erudire cœpisti, provocatus ipse in impatientiae vitium labaris, damnum profecto tuæ virtutis incurris. Et cum illum durius increpando forte spem promerendæ salutis agendæque pœnitentiae

quam habuerat rapueris, rationem pro eo quod fratrem scandalizasti, districto judici reddes. Patet litteræ sensus quia qui per impatientiam inopiæ furto servit aut rapinis, damnum suæ animæ facit, et cum rem proximi tollit, et si non homini per hoc, certe æterno iudici rationem reddere habet. Unde alia editio ita hunc versiculum transtulit: *Male cogitans homo multo damno affligetur: et si perniciosus fuerit, et animam suam apponet.* Quia nimirum cum pecuniam violentus abstulerit, pro hac animam invidus dabit.

Homo indigens misericors est. Indigentem dicit humilem, qui se perpetuis bonis egere sine cessatione recolit. Talis namque ut misericordiam consequatur a Domino, nunquam proximo miserer recusat. De quo et subsequenter annectit:

Et melior pauper quam vir mendax. Melior namque est humilis corde, qui nihil suis fidit operibus, quam qui se præ excellentia virtutum viri nomine dignum duceus fallitur nescius, dum superbiendo perdidit bona quæ gessit

Abcondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Nemo ita piger est, ut ad os manum vel comedendo reducere laborem putet, sed pigro labor est manum ad os porrigere, quia desiderius quisque prædicator ne hoc vult operari quod dicit: Manum quippe ad os porrigere est voci opere concordare.

Testis iniquus deridet iudicium. Illud videlicet quo dicitur: *Non falsum testimonium dices; et certe futurum, de quo supra dicitur: Testis falsus non erit impunitus: et qui loquitur mendacia peribit.*

Et os impiorum devorat iniquitatem. Sicut famelicus refici cibis desiderat, ita impius ut iniquitatis executione satiatur, ardentem exquirat.

Parata sunt derisoribus iudicia, et mallei percussiones stultorum corporibus. Et si reprobi, sicut prædictum est, vel jussionis et comminationis divinæ iudicium derident, parata tamen eos expectant iudicia damnationis, quæ ut mallei ferrum candens, ita eos in fornace gehennæ sine fine verberent.

CAPUT XX.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, et non dabitur ei. Qui nunc propter desidiam in Dei servitio laborare neglexit, ven.uro die regni mendicabit, et non dabitur ei, quia quæcunque seminaverit homo, hæc et metet. Bene enim regnum Dei ætati comparatur, quia tunc mœroris nostri nubila transeunt, et vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt.

Justus qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet. Non hoc secundum litteram semper stare potest, nam et beatus Samuel, vir justus ac simplex dissimiles sui filios reliquit, et Achas injustus ac reprobus beatum post se filium reliquit Ezechiam. Sed filios justus dicit eos, qui exempla justus sequuntur. Unde nunc omnes electi propter fidem filii dicuntur Abraham, teste Apostolo qui ait: *Si autem vos Christi, ergo Abraham semen estis (Gal. iii),*

quibus beatitudo non hujus sæculi, sed futuri promittitur. Unde recte subjungitur :

Rex qui sedet in solio judicii dissipat omne malum intuitu suo. Et si enim in hac vita electi mala patiuntur reproborum, ubi universalis judicii dies apparuerit, omnia mala dissipantur, et coronatis cum Domino justis, soli pœnas subibunt injusti, quod etiam nunc per partes agitur, cum quis sanctorum victor exierit de sæculo, sed et ille qui eum tribulabat persecutor digna factis receperit. Potest hic versus et de electis accipi, quia habent aliquando latentia in mente mala, quæ ab aliis videri non possunt hominibus, quæ tamen Dominus cernit, quando ea occulto respectu gratiæ destruit. Denique *Conversus Dominus respexit Petrum; et recordatus Petrus verbi Domini*, etc. (Luc. xxii).

Quis potest dicere : Mundum est cor meum, purus sum a peccato. Notandum quod non ait : Quis potest mundum habere cor et purus esse a peccato? sed, *Quis potest dicere*, inquit, *mundum est cor meum, purus sum a peccato*, quia sunt qui, largiente divina gratia, possunt juxta humanum modum et cordis et operis munditiam habere : unde est illud Domini : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v). Et in psalmo : *Quis ascendit in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus et mundo corde* (Psal. xxiii). Si enim nemo mundum habet cor, neque ullus est purus a peccato, consequens est profecto, ut nullus ascendat in montem Domini, nullus hominum stet in loco sancto ejus, quia vero constat multos ascensuros in montem Domini staturesque in sancto loco ejus, restat utique ut sint multi mundo corde, et juxta humanæ possibilitatis modum puri a peccato, nec tamen se ipse quisque mundicordem et immunem esse peccati absque temeritate pronuntiat. Stulta est namque propriæ laudis jactantia, temerarium de sua quemque innocentia vel justitia gloriari : Et quia sunt qui sua laudare quasi fortia, proximorum vero facta veluti vilia solent improbare, recte subjungitur.

Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile apud Dominum. Diversum namque pondus in domo sua diversam habet mensuram, ut aliter videlicet sibimetipsi aliter metiatur proximo, qui in suis semper actibus quæ laudari, in aliorum vero quæ vituperari possint rimatur : Et ideo talem juste abominatur Dominus, quia nimirum quantum sibimetipsi absque meritis placet, tantum superno inspectori merito displicet. Verum quia periculosum est cuique de aliena conscientia judicare, cujus intentionem scire nequit, dat consilium, quibus judiciis judicium nostri cordis erga proximum dirigere debeamus, nam sequitur.

Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera ejus. Quemcumque enim virtutibus studere conspicis, verbi gratia, modestiæ, continentiæ, auditioni sapientium, et observantiæ mandatorum Dei, maximeque humilitati ac simplicitati hujus

munda esse et recta opera intellige : Quem vero his contrarium iter tenere deprehendis, hunc velut iu-mundi ac distorti cordis hominem aut corrigere et castigare, aut si hoc non valet vitare, ac declinare ne ab eo ipse curato : nec videri contrarium debet, quod hic studiosi pueri munda esse ac vera opera testatur. Supra vero ait : *Quis potest dicere : Mundum est cor meum, purus sum a peccato?* In hoc enim versu studium recte vivendi suadet : In illo præsumptionem propriæ puritatis dissuadet, in isto munditiam et rectitudinem, qualis in hac vita esse justorum potest docet habendam ; In illo subtilitatem divini examinis, qua hominum facta et intentiones dijudicat monet semper ante oculos habendam. Unde et illum locum antiqui interpretes ita transtulerunt : *Cum sederit rex juxta in solio judicii, quis gloriabitur castum se habere cor : aut quis gloriabitur mundum se esse a peccato?* Qui et hunc quem exponimus versiculum manifestius posuere dicentes : *Juvenis qui cum justo est, directa erit via illius.* Qui enim cum sapientibus graditur sapiens erit, sicut e contra amicus stultorum efficietur similis.

Aurem audientem et oculum videntem, Dominus fecit utrumque. Aurem audientem dicit auditorem verbi obedientem, oculum videntem doctorem eruditum. Nemo ergo cum se Scripturarum scientia institutum et ad dicendum verbum Dei viderit idoneum, despiciat simplicitatem fratris, qui etsi minus doctus ad prædicandum, non tamen minus est promptus ad discendum vel ad implendum bona quæ didicit ; sed recolat, quia qui sibi majorem scientiæ gratiam dedit, ipse fratri quæ habet spiritualia dona tribuit. Nec sibi propter se solummodo, sed etiam propter fratris commoda tribuit dona quæ voluit, dans unicuique gratiam secundum mensuram donationis suæ.

Noli diligere somnium ne te egestas opprimat : aperi oculos tuos et saturare panibus. Noli diligere somnium peccati et inertitiæ, de quo Apostolus ait : *Hora est jam nos de somno surgere* (Rom. xiii). Ne te si nunc bene vigilare non vis, egestas in futuro illa gravissima, ubi nec stillam aquæ unam sitiens invenire queas occupet. Aperi oculos tui cordis ad vigilias sacras, et saturitatem tibi gaudiorum cælestium bene vivendo conquire. Malum est, malum est, dicit omnis emptor, et cum recesserit, tunc gloriabitur. Ergo et is qui æterna in cælis præmia comparare desiderat, malum est, quod in præsentem debet sustinere, ut cum recesserit de mundo tunc gloriatur, aperte perspicens, *quia non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* (Rom. viii).

Aurum et multitudo gemmarum, et vas pretiosum labia scientiæ. Hæc est gloriatio sapientis emptoris, qui, quandiu emerit, malum esse dicit quod secum agitur ; cum autem recesserit, lætabitur se sapienter emisse. Sic etenim etiam cælestis regni emptor, ubi hinc recesserit exultabit, comperiens labia scientiæ,

id est, doctrinæ spiritalis, qua usus est in comparatione cœlestium, auro, gemmis et vasis esse assimilanda pretiosis.

Suavis est homini panis mendacii, et postea implebitur os ejus calculo. In quocunque membro quis amplius peccaverit, in eo ampliora in ultione patietur tormenta. Unde recte qui in lingua magis delinquit, in ea plus arsurus esse perhibetur, dum os ejus calculo, qui est lapis igneus, replendum esse refertur, quod accidisse constat diviti illi qui epulabatur quotidie splendide, cum in inferno ardens refrigerari sibi a Lazaro linguam petebat. Nam qui in verbis semper vacuis in epulando defluserat, in lingua magis ardebat.

Et qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis. Si quis voluerit tuis misceri amicitias et hunc videris prioris amici pendantem secreta, hunc velut perfidum cave.

Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. Qui per avaritiæ nequitiam in hac vita multiplicari appetunt, in futuro ab æterno patrimonio exheredes sunt. Aliter: *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.* Qui gradum regiminis priusquam subesse didicerit, præposterus accipit, in novissimo mercede benedictionis, quæ bonis rectoribus debetur, carebit. Qui ad ministerium altaris indoctus et temerarius accesserit, et ipse in die novissima gratiam remunerationis, quæ bene ministrantibus promittitur, perdet. Potest et ita accipi, quia qui in præsentis suæ ulcisci vult injurias, hic corona patientiæ in futuro carebit. Cui sensui potissimum videtur convenire quod sequitur:

Ne dicas: Reddam malum, expecta Dominum et liberabit te. Quod etiam versiculo sequenti astruit cum dicit:

Abominatio est apud Dominum pondus et pondus statera dolosa, non est bonum. Duplex namque pondus et statera habet suo in corde dolosam, qui dum peccaverit ipse veniam petit a Domino, et nihilominus peccanti in se homini ac pœnitenti, quod peccavit dimittere non vult; eum qui Deus est flectere ad miserandum precibus satagit, cum ipse homo existens nullis hominum precibus flecti ad misericordiam possit. Qui jure quasi iniquus ponderator abominatur a Domino quia suas injurias graviores, quam Domini mensuratur. Verbi gratia, nolens indulgere ei qui suam uxorem polluit, et postulans sibi indulgeri cum forte desponsatam Christo virginem maculaverit, vel certe animam suam Deo in baptismo consecratam aliqua vitiorum sorde feciderit.

A Domino diriguntur gressus viri. Quicunque hominum gressus rectum iter incedunt, non sit hoc libertate humani arbitrii, sed gubernatione illius cui dicit Isaias: *Omnia enim opera nostra, operatus est nobis (Isa. xxvi).*

Quis autem hominum intelligere potest viam suam.

PATROL. CXI.

A In hoc, inquit, manifestum claret, quia quidquid boni habet quisque a se ipso non habet, sed per gratiam Dei, quod nec per sui libertatem arbitrii qualis futurus sit, qualiter et quamdiu victurus intelligere poterit.

Ruina est hominis devorare sanctos, et post vota retractare. Cum peccatum sit ulli hominum nocere, quanto magis est, cum quis sanctos Dei offenderit sive læserit, et quasi vile mancipium pro libitu suæ voluptatis eos tractare non timuerit. Quomodo quadraginta viri in actibus Apostolorum devoverunt, se non manducaturos, neque bibituros donec occiderent Paulum, et Pagani sæpe ut legimus diis suis Christianorum devorare sanguinem. Hunc versiculum antiqua editio juxta alium sensum posuit dicens:

B *Muscipula est viro citato aliquid de suis conservare.* Postea autem quam votum fecit pœnitentiam agit: et quia utrisque, et eis videlicet qui sua vota contemnunt, et eis qui ut sua vota compleant sanctos persequuntur, damnatio restat æterna, recte subditur:

Dissipat impios rex sapiens et curvat super eos fornicem. Moris autem fuisse antiquorum ut adepta de hoste victoria fornice sibi erigerent, in quibus virtutum suarum laudes describerent, in Saulis opere legimus. Dominus ergo Rex noster non solum impiorum destruit in fine malitiam, sed et magnam cum electis suis ejusdem triumphi gloriam perpetuo celebrat. Hunc versum antiqua translatio sic habet: *Ventilator impiorum rex sapiens, et immittet illis rotam malorum, id est, pœnam nullo sine consummandam. Cui videlicet rotæ contra est corona vitæ æternæ, quam misit Deus diligentibus se.*

Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris. Divini afflatus illuminatio, cum in mente hominis venerit, eam sibi metipsi illuminans ostendit, quæ ante Spiritus sancti adventum cogitationes pravæ et portare poterat et pensare nesciebat.

Exsultatio juvenum fortitudo eorum, et dignitas senum canities. Canitiem sapientiam dicit. Tunc enim civitatis cujusque bene ordinate, tunc res sanctæ Ecclesiæ recte aguntur, cum et fortiores quique viribus necessariis insistunt operibus, et seniores majore prudentia præditi de his quæ agenda sunt salubriter consulant.

Livor vulneris absterget mala, et plagæ in secretioribus ventris. Cum enim exterius percutimur ad peccatorum nostrorum memoriam taciti afflictique revocamur, et per hoc quod foris patimur magis intus quod fecimus dolemus, sicque fit, ut inter vulnera aperta corporis magis nos abluat plaga secreta ventris, quia sanat nequitias pravi operis occultum vulnus doloris. Solet quippe ventris appellatione mens accipi, quia sicut venter consumit escas, ita mens pertractando excoquit curas, sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Dei. Quare cor regis, et non potius omnium hominum in manu Dei esse perhibet, cum scriptum sit, *Quia in manu ejus*

sunt omnes fines terræ (Psal. xciv), nisi forte regem, A sanctum quemque appellat, qui vitiorum bella in se ipse vincere et virtutum militia novit stipari. Sicut enim Dominus multifidis aquarum divisionibus terrarum fines late simul et aeris implet, tegit quoque aquis superiora cælorum: ita cor Regis quocunque voluerit inclinat. Quia sicut divisiones gratiarum juxta voluntatem suam et angelis et hominibus tribuit, ita etiam corda sanctorum quibuscunque voluerit, digna donationibus reddit, neque ullum habet Pelagianista locum, quo absque Dei gratia quis salvus fieri possit.

CAPUT XXI.

Perversa via viri aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus. Juste coram Domino vivere B proprium est humanæ conditionis, unde alibi dicit: *Deum time et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo (Eccli. xi).* At qui perverse vivit alienam profecto a humana natura viam incedit. Perversa ergo actio aliena est et contra naturam. Qui autem mundus est in opere, hic recte quod per naturam originaliter sumpsit, exsequitur.

Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa in domo communi. Adeo verum est melius esse ut sedeas in angulo domatis, id est in secreta altitudine vitæ continentioris quam cum muliere mala in domo, quæ tibi sit cum illa communis, ut etiamsi optima tibi mulier ducenda offeratur, melius sit contempto connubio propter comitatum agni cœlibem ducere vitam.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. Generaliter hæc accipienda sententia, et non de egeno tantum vel corporaliter infirmo. Nam et qui in criminibus alienis, non affectu misericordiæ cum dolore sed judicantis invenitur tenere censuram, ostendit se necdum vitiorum fecibus cliquatum, neque auditu divinæ miserationis existere dignum.

Munus absconditum exstinguet iras, et donum in sinu indignationem maximam. Qui iram districti judicis, quam peccando meruit, placare desiderat, eleemosynas det pauperibus, et hoc nulla delectatione favoris humani, sed tantum amore conditoris qui cordium occulta respicit; sic enim fit munus absconditum, sic ad mitigandam conditoris iram proficuum, si nullo externæ retributionis intuitu porrigatur, sic implebitur, quod ipse præcepit: *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua (Matth. vi).*

Gaudium justo est facere judicium, et pavor operantibus iniquitatem. Gaudet justus cum bonis desudat operibus, quia sperat se propter hæc bonis remunerandum esse perennibus; at vero reprobis dum mala quæ Deum prohibuisse norunt, faciunt, quamvis suæ luxuriæ perpetratione carnaliter delectentur, mentis tamen pavore interno carere nequeunt, quia se mala perpetuo passuros pro his quæ temporaliter male fecerunt, non ambigunt.

Vir qui erraverit a via doctrinæ, in cælu gigantium commorabitur. Gigantes dicit immundos spiritus, de quibus et B. Job: *Ecce gigantes, inquit, genuerunt sub aquis, et qui habitant cum eis (Job xxvi),* id est, superbi et male fortes spiritus dæmoniorum, cum his quos deceperunt hominibus pœnis subacti torquentur, horum enim cætui sociabuntur quique a via veritatis erraverunt, ipso judice attestante, qui se illis dicturum esse prædixit: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv).*

Pro justo datur impius, et pro rectis iniquus. Justi et recti esse idem videntur, sed distat inter impios et iniquos, quod iniqui sint omnes reprobi, impii vero, qui majoribus implicati sceleribus, vel nunquam sacræ mysteria fidei receperunt, vel post accepta ad apostasiam redierunt. Unde potest hoc in loco impius omnis fidelium persecutor dictus accipi. Porro iniquorum vocabulo generaliter omnes mali designari. Et pro justo datur impius, cum pro martyre persecutor, qui eum morti dedit punitur. Pro rectis iniqui qui eorum justitiam videntes imitari nolebant. Herodes damnatur non tantum pro innocentibus, quos impie neci tradidit, sed et augmentum damnationis accipit, quia fidem magorum sequi ad quærendum Dominum noluit, cum esset Judæus et prophetarum dicta cognosceret. Hinc etenim Dominus ait: *Regina Austri surget in judicio cum generatione ista, et condemnabit eam, etc. (Luc. xi.)* Non quia ipsa sua virtute ac potentia condemnabit, sed quia in C ejus comparatione condemnabuntur, qui devotionem ejus scientes, cum multo facilius possent, sapientiæ curam dissimulabant habere.

Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo justi, imprudens homo dissipabit illud. Claritas bonorum operum Domino semper amabilis et pinguedo dilectionis in sanctorum Ecclesia refulget. Quem versiculum B. papa Gregorius in homiliis Evangelii juxta antiquam translationem posuit: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis:* verum reprobi non tantum virtutes non assequi, sed etiam persequi, et quantum valent in bonis obruere festinant. Potest sane et hic versus de quolibet martyrum accipi, in cuius habitaculo, id est, corpore, anima sancta, Dei videlicet thesaurus servetur, abundet et unctio gratiæ spiritualis: at persecutor imprudens hujusmodi habitaculum disrumpere potest. Thesaurum vero, qui habitaculo tenebatur et oleum nequaquam tangere potest: unde Dominus docet non timere eos qui occidunt corpus, et post hoc non habent amplius quid faciant.

Civitatem fortium ascendit sapiens et destruxit robur fiducia ejus. Civitatem fortium mundum dicit, qui quondam malignorum spiritu tyrannidi stulte subactus serviebat, habens fiduciam vitæ in cultu eorum qui non sunt dii, sed opera manuum hominum; hanc civitatem intravit ille natus in carne, qui est Dei virtus et Dei sapientia, destruxitque per suos prædicatores cultum deorum, in quibus fuerat

confusi veritatis ignari, atque in fide cœlestium docuit habendam esse fiduciam, quæ nunquam posset destrui. Sed et quotidie civitatem fortium ascendit sapiens et destruit robur fiduciæ ejus, cum aliquis fidelis doctor, argumenta philosophorum, vel hæreticorum, vel etiam contumaces carnalium fratrum contradictiones, quibus sua scelera defendere et alleviare nituntur, assertione fidei et ecclesiasticæ castigationis disciplina redarguit, atque eviscerans annulat.

Testis mendax peribit : vir obediens loquitur victoriam. Qui se Deo servire testatur, nec factis dicta exsequitur, peribit; qui autem fideliter ut promittit, jussis subditur divinis, hujus loquela ad victoriam pervenit : quia dum per inobedientiam sua desideria vincere salagit, per justitiam judicis postmodum victoriæ palmam percipit.

Vir impius procaciter obfirmat vultum suum ; qui autem rectus est, corrigit viam suam. Judas quia impius corde erat, quamvis ipso Domino se redarguente, noluit mala cœpta restringere; porro Petrus quia rectus erat corde, id est, rectitudinis amator, respiciente se Domino mox pœnitendo correxerat, quod negando deliquit. *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Quæcumque consiliantur et rapiunt hæretici, nihil est et vanum et inutile.

Equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuit. Homini quidem est Deo devoti, tempore persecutionis animum præparare, corpus offerre discrimini. Sed divini est adjutorii, ut cœpto labori agonis victoria salusque succedat.

Melius est nomen bonum quam divitiæ multæ. Nomen bonum dicit, non quod a turbis vulgi impediti, sed quod fidelium quamvis paucorum testimonio laudetur. Neque enim bonum habere nomen refugit, sed a bonis solum quærebat laudari, qui ait : *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* Nomen ergo bonum est nomen religionis quod divitiis mundialibus jure præfertur. Nam et si mundum quis lucraretur universum, merito hunc contemneret, tantum ut nomen ejus scriberetur in cœlo, ejusque memoria et inter angelos et inter homines sanctos figeretur æterna.

Super argentum et aurum gratia bona. Illam significat gratiam, cum quis pro bono opere laudatur a bonis. Immo pro collatis ei donis meritum, gloriatur Pater qui in cœlis est.

Dives et pauper obviaverunt sibi, utriusque operator est Dominus. Neque divitem propter divitias honores, neque inopia pauperem despicias, sed hoc in utroque merito venerare, quia opus sunt divinum, quia ad imaginem Dei et similitudinem facti.

Callidus videt malum et abscondit se, innocens pertransiit et afflicti sunt damno. Multi ex principibus crediderunt in Dominum. Sed propter Pharisæos non confitebantur ut de synagoga non eicerentur. Quia enim erant callidi, videbant malum persecutionis, quod imminebat, et absconderunt fidem pietatis

quæ parumper conceperant. Innocentes vero Apostoli pertransierunt itinere recto professionis quo cœperant, et afflicti sunt verbere, vinculis, carcere, et ipsa etiam morte mulctati, utrumque autem exemplum, multi usque nunc et in certamine fidei, et in communibus sequuntur actibus. Hunc versum antiqui interpretes manifestius, sed in alium sensum transtulerunt. Astutus videns nequam puniri, valde ipse disciplinam accipit. Insipientes autem prætereuntes damno afflicti sunt.

Finis modestiæ timor Domini, divitiæ et gloria et vita. Modestiam dicit constantiam operum bonorum, timorem vero Domini illum, qui permanet in sæculum sæculi. Quia nimirum perfectio virtutum est, ad hunc animi statum conscendere, qua gratiam conditoris vel in modico timeamus offendere, nil prorsus ejus memoriæ præponentes, quæ alibi charitas vocatur perfecta, foras mittens timorem, servilem videlicet, et insipientem, quo metuit quisque ne forte peccando pœnis mereatur subigi. Quod autem subjungit, divitiæ et gloria et vita, in futuro significat, finis ergo modestiæ timor Domini, divitiæ et gloria et vita. Quia nimirum perfectio virtutum est in hac vita, ut timeamus Dominum timore sancto, hoc est sincera illum dilectione colamus, finis virtutum in futuro, ut divitias hæreditatis promissæ, regni cœlestis gloriam, et vitam sine fine percipiamus a Domino. Unde Petrus ait. Quem cum videritis exultabit lætitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestræ salutem animarum vestrarum.

Arma et gladii in via perversi custodes animæ suæ, longe recedit ab eis. Dupliciter intelligendum, quia perversi et armati sunt semper ad nocendum proximis, verbo vel opere scelesto, et ipsos semper parata exspectat ultio divini examinis. Qui vero animam suam in æternum salvari procurat, longe refugit ab hujusmodi armis et gladiis, quia et mentem manumque suam, a proximorum læsione refrenat, et ne animadversione districti judicis ipse feriat, intenta mente præcavet.

Proverbium est : Adolescens juxta viam ; etiam cum senuerit, non recedit ab ea. Constat plerosque senectute Domino donante mutari a vitiis, quæ adolescentibus habuerant, et e contra nonnullos illo se deserente, deserere circa senium virtutes quibus in adolescentia videbantur illustrari, sed quia multo sæpius quisque mores quibus ab adolescentia imbutus est, in reliquum vitæ tempus exsequi consuevit, proverbium esse dicit, quia quod adolescens quisque cœperit, in senecta non mutaverit, non tamen ipse semper ita evenire confirmat : idcirco autem hujusmodi proverbium ponit, ut audiores suos a prima ætate virtutibus studere persuadeat, ne forte in senectute non possint discere studia, quibus in tenera ætate mancipari desperaverant : nam et

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu,

et Græca narrat historia Alexandrum, potentissimum regem orbis que domitorem, et in moribus et

in incessu Leonidis pædagogi sui non potuisse carere A vitii, quibus parvulus adhuc fuerat infectus.

Dives pauperibus imperat : et qui accipit mutuum, servus est feneratoris. Patet juxta litteram, sed et divites virtutibus in judicio occulti inspectoris principantur eis, imo eorum in futuro iudices existunt, qui virtutum divitiis carent. Et qui verbum salutaris doctrinæ accipit a doctore, servus est ejusdem doctoris, id est, debitor implendi omnia quæ ille magisterii cœlestis jure præcipit.

Qui seminat iniquitatem metet mala. Certum est quia is qui vel verbo vel exemplo docet iniquitatem, recipiet vindictam. Sed quia sequitur :

Et virga iræ suæ consummabitur, illam maxime iniquitatem videtur dicere quæ immittit et impia mente peragitur, ut est, latrocinia exercere, homines servitio premere, tormentis laniare, morte perimere, bovem viduæ pro pignore auferre, ipsam de adversario, cum possit, vindicare non velle : talis etenim merito virga iræ suæ consummabitur, quia, sicut Dominus ait, omnes qui acceperint gladium gladio peribunt, id est, qui injuste in alios sæviunt, ipsa sævitiis sibi interitum consciscunt, verum quia dixerat de impio sequitur e contra de pio :

Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur : de panibus suis dedit pauperi. Huic simile est illud judicis ejusdem, qui misericordes ab impiis discernens ait : *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi : quia esurivi, et dedistis mihi manducare,* etc. Possunt autem panes qui pauperi dantur, non solum alimenti carnalis, sed etiam doctrinæ spiritalis, qua anima recreatur, intelligi.

CAPUT XXII.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ. Ejice hæreticum, quem corrigere non potes, de Ecclesia ; et cum illi libertatem prædicandi abstuleris, catholicæ paci auxilium præstas.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Qui mundo corde recta prædicat inter illos annumerabitur, de quibus eidem regi et conditori sæculorum Propheta dicebat : *Mihi autem nimis honorificati sunt ;* nam si qui gratiam labiorum recta prædicando præmonstrat, cordis autem munditiam custodire dissimulat, nequaquam talis æterni regis amicitia frui posse putandus est.

Oculi Domini custodiunt scientiam, et supplantantur verba iniqui. Superna inspectio custodit semper in Ecclesia scientiam veritatis quam docuit, verba autem hæreticorum, immo omnis sermo pietati et justitiæ contrarius, quia Domino regente non servatur, cum suo auctore subvertitur.

Dicit piger : Leo foris, in medio platearum occidendus sum. Dicit sæpe in animo suo is, qui ad agenda bona opera piger est, ad constendam fidem, quam corde tenet, timidus : Non audeo fidem, quam novi, foras profiteri, ne me persecutor impius, quia

fidelem odit, perimat : timeo ad exercendas virtutum actiones in publicum progredi, ne forte me vel antiqui hostis adversitas gravior tenet [*Forte, tentet*], vel etiam homo quilibet perversus cum suorum turba derideat, conviciis confundat, injuriis afficiat, aut sicut multos justorum, quia ab ejus vita discordem, tormentis et morte consumat. *Leo, inquit, foris, in medio platearum occidendus sum,* quod aperte est dicere, et verba et opera virtutum, ubi ostendi foras cœperint, statim persecutio vel hominum vel spirituum committatur immundorum, nec valeo tentationibus resistere, sed in ipsis boni propositi vincar inceptis.

Fovea profunda os alienæ : cui iratus est Dominus incidet in illam. Qui verba vel oscula meretricis libenter amplectitur, quasi januam jam gehennalis pulsat abyssi, citoque mergetur si pedem cautus non retrahit, si non membra cætera a vicinia cohibet foveæ pœnalis, in quam nullus omnino nisi filius iræ illabitur.

Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinæ purgabit eam. Multos novimus pueros sapientia præditos : nam et Jeremias puer prophetiæ mysterium suscepit ; et Daniel scribit *quod dedit Deus pueris abstinentibus scientiam, et disciplinam in omni verbo et sapientia.* Unde restat intelligere quia pueros hoc loco non ætate sed sensu parvulos significet, quales esse vetabat Apostolus eos quibus ait : *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote (I Cor. xiv).* Hujusmodi enim pueros, id est, animos stultitiæ vel lasciviæ vel inertitiæ deditos necesse est juvenili disciplina castigari, et ad justum vitæ tramentem prudentum rigore perducere.

Qui calumniatur pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori et egebit. Constat quia rapaces et quæ pauperibus auferunt, et quæ juste videbantur possidere, pariter omnia perdunt, cum in examine districti judicis pœnas pro his quæ gessere recipiunt. Sed et is qui pauperem spiritu fratrem calumniatur, virtutibus ejus detrahendo, ut per hujusmodi vituperationem animose divitias, quas desiderat augeat, id est, gloriam laudis humanæ majorem, quasi sanctior accipiat, merito talis calumniator quidquid bonæ actionis habere videbatur, amittit et a fructu virtutum vacuus in fine manebit.

Huc usque pertingit titulus *Parabolarum Salomonis* qui supra positus est. Ex quo novum locutionis genus probatur assumpsisse, ut ea quæ dicuntur non quasi ad alium quem doceret loquendo, sed velut secum solus ratiocinando videatur effari. Quare videlicet *Parabolarum* primus est versiculus : *Filius sapiens lætificat patrem, filius vero stultus mœstitia est matris suæ ;* ultimus iste ad quem usque explanando pervenimus. Hinc ad priorem loquendi modum revertitur ut specialiter ad eum quem instruct verbum faciat, quod ita incipit :

Inclina aurem tuam et audi verba sapientum : appone autem cor tuum ad doctrinam meam. Pulchrumque initium ponit novæ locutionis. Ut aurem pariter ad audiendam et cor apponere ad intelligendum quæ

sapienter loquantur, eum quem erudit jubeat : Quæ A
pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, et
redundabit in labiis tuis *.

Potest de quolibet paupere vel egeno accipi, de quo
dictum : Tibi enim derelictus est pauper, pupillo tu
eris adjutor : verum quia sequitur :

Et configet eos qui confixerint animam ejus, melius
de illo intelligitur, qui cum dives esset, pauper factus
est pro nobis, nec solum pauperari ut nos ditaret,
sed etiam, ut nos redimeret, crucifigi dignatus est.
Prohibet ergo sapientia suos auditores, Domino in
carne prædicanti violentiam mortemque inferre,
quia nimirum certus restet interitus eis, qui in ac-
torem vitæ manus mittere non timuerint.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules B
cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, et su-
mas scandalum animæ tuæ. Et hæc cum de omni ira-
cundo vel furioso possint generaliter accipi, nil ta-
men prohibet specialiter accipi de illis, qui contra
salvatorem et discipulos ejus vesana mente furebant,
a quorum amicitia et comitatu prohibentur, quicun-
que in eum credentes curam suæ salutis agebant, ne
ex vicinia pravorum etiam ipsi perirent : quod Judæ
Iscariotis casu fieri posse probatum est. Generali-
ter autem dicendum, quia sicut perfecti viri perversos
proximos non debent fugere, quia illos sæpe ad
rectitudinem trahunt, et ipsi ad perversitatem nun-
quam trahuntur, ita infirmi quique societatem de-
bent declinare pravorum, ne mala, quæ frequenter
aspiciunt et corrigere non valent, etiam delectentur C
imitari.

Noli esse cum his qui defigunt manus suas, et qui
rades se offerunt pro debitis, si enim non habet unde
restituatur, quid causæ est ut tollat operimentum de cu-
bili tuo. Noli esse cum his qui se cum essent liberi ac
sibimet vacantes defigunt in cura salutis malorum,
spondentes se rationem pro eorum animabus Do-
mino reddituros : si enim ille, pro quo spondisti
non habet bona opera, quibus te librum ac securum
reddat, tuæ sponsionis, quid tibi utile est, ut ipse in
die judicii pro ejus anima judiceres ? amittasque ha-
bitum justitiæ quo indutus esse videbaris, ac nudus
ab ornamento virtutum existere comproberis, quia
quod Domino teste pollicitus es, implere nequiveras.
Hoc autem dictum est, non quo curam regendarum
animarum, cum tibi regulariter imposita fuerit, sus-
cipere non debeas, sed ne passim nullo jubente do-
ctoris tibi ac præsulis officium temerarius usur-
pes.

Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt
patres tui. Ne transgrediaris terminos fidei, quos ca-
tholici ab initio statuere doctores.

Vidisti virum velocem in opere suo, coram regibus
stabilis, nec erit ante ignobilis. Quemcunque velocem
videris in opere suo, id est, in opere bono, quod
ejus erat facere, strenuum atque sollicitum, scito

* Lacunam hanc ex scripto exemplari supplere non potuimus; quod quæ in altero latere scripta
erant alterius scripturam obfascarent.

hunc in die novissimi examinis coram apostolis, qui
cum Christo mundum judicaturi sedebunt, esse sta-
turum, quia videlicet eorum jussa servaverit, neque
in parte ignobilium doctorum quorum cavescit er-
rorem : hoc est, ad sinistram judicis esse ponen-
dum.

CAPUT XXIII.

Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter
attende quæ posita sint ad faciem tuam, et statue
cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate ani-
mam tuam. Per allegoriam cuncta dicuntur. Quando
sederis ad legendum cum magistro, ut pane verbi
reficiaris, diligenter intellige quæ scripta sunt et dis-
cretionem sacræ lectionis in tua locutione conserva ;
si tamen talis es, tantumque eruditus, qui in pote-
state habes animam tuam, nec quasi indoctus
mente tua circumferaris omni vento doctrinæ. Gut-
tur namque pro loquela posuit, quia vox in gut-
ture est, cultrum pro discretionem, quia cibos cum re-
ficiamur cultro secante præparamus : et sedens ut
comedat cultrum in gutture suo statuit, quando is,
qui divina sedulus meditatur, eloquio discreta ex ore
verba depromit, nec alia sæpius in lingua quam
cœlestis oraculi dicta revolvit. Hoc autem ejus est
facere, qui in potestate habet animam suam, id est
immobilem inter errores fallentium sapientium sa-
pientis animi statum servare didicit, unde et recte
subjungit :

Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis menda-
cii. Quod est aperte dicere, ne desideres ejus auscul-
tare sermonibus, qui dulcedine mendaciorum dog-
matum auditores suos fallere consuevit.

Noli laborare ut diteris. Divitias scientiæ signifi-
cat, quas ultra mensuram capacitatis nostræ quæ-
rere prohibemus.

Sed prudentiæ tuæ pone modum. Illum videlicet de
quo supra dictum est : Ne transgrediaris terminos
antiquos, quos posuerunt patres tui, hoc est, terminos
datæ a patribus veritatis et fidei.

Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non po-
tes, quia facient sibi pennas, quasi aquilæ, et vola-
bunt in cælum. Ne erigas mentem tuam ad perscruta-
tanda divinitatis arcana quæ penetrare non potes,
hæc enim cœlestibus solum civibus patent.

Ne comedas cum homine invidio, et ne desideres ci-
bos ejus, quoniam in similitudinem arioli et conjecto-
ris æstimat quod ignorat. Ne de Scripturis cum hæ-
retico loquaris, qui invidet humanæ salutis, malens
decipere quam corrigi, quoniam sicut ariolus et
conjector somniorum æstimat quod ignorat, ita hæ-
reticus, qui non intelligit, in Scripturis prout libet
interpretari præsumit.

Comede et bibe, dicit tibi, et mens ejus non est le-
cum. Securus, inquit, disce et age, quæ doceo, cum
ipse his quæ docet fidem certam non habeat, sciens
se de corde suo finxisse, quæ doceret.

Cibos quos comederas evomes et perdes pulchros ser-

mones tuos. Sensus perversos quos ab hæreticis didiceras, necesse est ut vel per pœnitentiam corrigendus deseras, vel post mortem pro his pœnas luere cogaris, perdasque sermones confessionis, quibus eis prædicantibus humiliter favendum esse putaveras.

In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. Huic simile est illud Evangelii: *Nolite dare sanctum canibus neque mittitis margaritas vestras ante porcos, etc.* (Matth. vii). Si ergo supra admonuit, ne hæreticorum doctrinis auscultares, ita nunc hortatur ne amore vanæ gloriæ seductus, immundis hominibus passim arcana veritatis ingeras.

Ne attingas terminos parvulorum, et agrum pupillorum ne introeas: propinquus enim eorum fortis est. Et ipse iudicabit contra te causam illorum. Propinquum parvulorum et pupillorum Dominum appellat, quia cum esset in carne, pauperum magis quam divitum consors fieri dignatus est. Alioquin idem Dominus est omnium, dives in omnes, qui invocant illum. Possunt autem congruenter parvulorum ac pupillorum nomine illi designari, de quibus Dominus ait: *Videte ne contemnatis unum de pupillis istis, qui in me credunt. Dico enim vobis quia angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. Quorum agros et terminos qui attigerit, hoc est, qui conversationem eorum bonam inquietando læserit, iudicium Domini non evadit.*

Non æmuletur cor tuum peccatores, sed in timore Domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo, et præstolatio tua non auferetur. Si tota die, id est, toto tempore quo in sæculi hujus luce consistis, et peccatorum exempla vitare, et Dominum timere sategeris, habebis spem beatæ retributionis in novissimo. Hoc est, cum ad hujus vitæ finem perveneris, ipso etiam attestante, qui ait, *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.*

Noli esse in conviviis peccatorum, neque in comestationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt. Carnes ad vescendum conferre est in colloquutione derogationis vicissim proximorum vita [*Forse, vitia*] dicere, de quorum pœna mox subditur:

Quia vacantes potibus, et dantes symbola, consumentur, et vestiatur pannis dormitatio. Symbolum Græcum nomen est et interpretatur collatio, est autem collatio sermonum, sicut in consiliis solet, est et pecuniarum, sive aliarum rerum, ut et præsens locus docet. Potibus ergo vacant, qui de opprobrio alienæ vitæ se inebriant. Symbolum vero dare est, sicut unusquisque solet pro parte sua cibos ad vescendum, ita in confabulatione detractationis verba conferre, sed vacantes potibus et dantes symbola consumentur, quia sicut scriptum est: *Omnis detractor eradicabitur.* Vestiatur autem pannis dormitatio, quia despectum et inopem a cunctis bonis operibus mors sua inveniet, quem hic ad alienæ vitæ exquirenda crimina detractationis suæ languor occupavit.

Gaudeat pater tuus, et mater tua exsulet, qui genuit te. Gaudeat Deus Pater de tua justitia, gaudeat et Ecclesia mater, sed et sacerdos qui te per gratiam baptismi regeneravit, quique te erudit a parvulo, de tuis bonis gratuletur operibus.

Cui vœ? cuius patri vœ? Quæritur disputando quibus hominum sceleribus maxima a Domino pœna servetur? et respondet ipse ratiocinando, quia his absque omni dubietate, qui per ebriositatem devolvuntur ad luxuriam. *Cui, inquit, vœ? cuius patri vœ? vœ æternum interitum nominat, quo Dominus: Vœ, inquit, homini illi per quem scandalum venit* (Matth. xviii). Patrem autem ejus cui vœ immincat, vel hominem dicit a quo exempla pravi operis foris quisque ut peccaret accepit, vel certe diabolus, qui intus in corde virus pestiferæ suggestionis infudit; de quo Judæis dictum est: *Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri facere vultis.*

Cui rixæ? cui foveæ? Rixæ, quia concordiam servare pacis nescit, quem christas sensus impotem reddidit: foveæ, quia passim in volutabra vitiorum omnium cadere non trepidat, qui inter bona malaque discernere quasi mente captus ignorat, illam scèpissime foveam ebriosus incidit, de qua præfatum est: *Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena* (Prov. xxiii).

Cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum. Vulnera sine causa, quia multi vino ultra modum impleti, vulnera per tumorem in membris acceperunt, quæ nulla fere causa pertulerunt; suffusio oculorum, quia immoderatus vini haustus et caliginem plurimis visus corporalis et cæcitatem genuit sensus interioris.

Nonne his qui morantur in vino et student calicibus epotandis? Non vetat bibere vinum ad necessitatem, sed morari ultra tempus et utilitatem in vino et evacuandis alterutrum certare calicibus, juxta illud Isaïæ: Vœ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem (Isa. v).

Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Consuetum et pene naturale est vitium post ebrietatis venena diffusa in corde mulierum sequi concupiscentiam, comitante etiam pravitate ac turpitudine verborum.

Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator amisso clavo. In medio mari dormit, qui in hujus mundi tentationibus positus providere motus irruentium vitiorum quasi imminentes undarum cumulos negligit, et quasi sopitus gubernator clavum amittit, quando mens ad regendam navem corporis studium sollicitudinis perdit.

Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, et ego non sensi: quando evigilabo et rursus vina reperiam. Vox percussi et dormientis exprimitur, mens quippe a cura sollicitudinis dormiens verberatur et non dolet, quia sicut imminetia mala non prospicit, sic nec quæ perpetraverit agnoscit. Trahitur et nequaquam sentit, quia per illecebras vitiorum ducitur, nec tamen ad sui custodiam suscitatur,

quæ qui lem evigilare optat, ut rursus vina reperiatur: A quia quamvis somno torporis a sui custodia pre-
matur, vigilare tamen ad curas sæculi nititur ut semper voluptatibus ebrietur. Et cum ad illud dormiat, in quo solerter vigilare debuerat, ad illud vigilare appetit ad quod laudabiliter dormire potuisset.

CAPUT XXIV.

Ne æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, etc. Ne desideres eos imitari quos vitiis illis de quibus commemorari videris implicari, sed potius sapientiæ operam dare curato.

In doctrina replebuntur cellaria, uniuersa substantia pretiosa et pulcherrima. Cellaria sunt corda justorum, quæ non nisi per doctrinam sapientiæ donariis virtutum replentur.

Vir sapiens, fortis est; et vir doctus, robustus et validus. Non omnis qui fortis et sapiens est, omnis autem sapiens et fortis esse dicendus est, quia etsi corpore imbecillis est, si adsit sapientia, omnia fortis adversarii, id est diaboli certamina vincit.

Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suam. Non potest stultus ad sapientiam attingere, alta est enim ab eo qui in infimis jacet vitiorum. Qui etsi in præsentem se aliquid sapere putat, in porta tamen civitatis, id est in exitu vitæ hujus inveniet nihil fuisse quod sapuit.

Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Ne putares stultum æstimandum fuisse eum quem hebetem tardumque ingenio videres, palam ostendit, quia ille stultus sit vocandus, qui vel in cogitatione peccati suggestionibus consentit, tametsi acer ingenio videtur existere, non autem ille qui, etsi hebes sensu apparet, Dei tamen imperiis quæ discere potuit obtemperare disposuit.

Si desperaveris lassus in die angustiarum, imminuetur fortitudo tua. Nihil execrabilius desperatione, quam qui habuerit, et in generalibus hujus vitæ laboribus, et, quod maxime nocet, in fidei certamine constantiam fortitudinis perdit.

Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Potest mystice accipi, erue eos qui ab hæreticis decipiuntur, rectam fidem prædicando, libera bonorum operum exempla monstrando eos, qui a male viventibus catholicis trahuntur ad interitum, sed et si quos in certamine persecutionis lapsos vel lapsuros aspexeris, sollicita hos exhortatione ad vitam restaurare satage; si quos fame perituros, si quos algore videris, istos dato victu ac vestitu recrea.

Comede, fili, mel, quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo: sic et doctrina sapientiæ animæ tuæ. Patet facillime, quare doctrinam sapientiæ melli comparet et favo, quia nimirum sicut illa cibus, ita hæc doctrinis cæteris dulcedine præstat, sed hoc inter utriusque significantiam distat. Quia mel quod in promptu est ad comedendum moralem litteræ superficiem insinuat, favus autem in quo mel de cera exprimitur, allegoricam locutionem figurate denuntiat, ubi subnecto litteræ velamine suavitas sen-

sus spiritualis aliquanto cum labore vel mora percipitur.

Ne insidieris et quæras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus. Ne quæras aliquam occasionem per quam deroges homini justo, ille enim si ceciderit, cito amovet pedem suum, et caret vitio, quod non iteratur in facto. Impii autem sic corrunt, ut ulterius non redeant. Sicut subsequenter addidit dicens:

Septies enim cadit justus et resurgit, impii autem corrunt in malum. Quomodo autem justus appellatur qui cadere, id est peccare, memoratur, nisi quia de levibus quotidianisque loquitur peccatis, sine quibus nec justorum quispiam esse in hac vita potuit, quia nimirum per ignorantiam, per oblivionem, per cogitationem, per sermonem, per subreptionem, per necessitatem, per fragilitatem carnis singulis diebus vel inviti et volentes frequenter reatum incurrimus, et tamen resurgit justus, videlicet quia justus est, nec injustitiæ ejus præjudicat lapsus fragilitatis humanæ, unde bene cum de justi casu loqueretur, non addidit in malum: quia etsi malum est quod cadunt, ne tamen in malo quod inciderant hæerere possint citius resurgendo procurant. Aut contra de reprobis. *Impii autem, inquit, corrunt in malum,* quia videlicet impii cum ceciderint, et quod est gravius corruerint, ut Scriptura dicit, id est cum capitalia crimina perpetrarint, ita suo casui delectando consentiunt, ut ab hoc penitendo relevari despiciant.

Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina ejus ne exsultet cor tuum, ne forte videat Dominus et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. Supra justo insidias tendere vetuit, nunc autem ut te perfectum reddat in omnibus, etiam inimicis, cum peccaverint, aut aliquid adversitatis incurrerint, insultare prohibet, ne forte si miserante Domino ad penitentiam salutemque animæ redierint, ac tecum fidelem amicitiam habere cœperint, tunc erubescas, quia illos aliquando despexeris, quos gratia divina ad vitam servaverat, sed quantum potes jacentibus condole, eosque ut resurgere debeant adjuva, et si votum conatumque suum sequitur effectus, gaudebis de sanato, quem male habentem dolueras, sin alias tuæ tamen benevolentia apud Dominum fructu non carebis, et certe ita dicendum, ne gaudeas de casu inimici, ne forte Dominus superbiam tuam, quæ illi absque dubio displicet hoc ordine dejiciens humiliet ut te cadente in peccatum ille respiscens sanetur.

Time Dominum, fili mi, et regem. Juxta quod ipse ait: *Reddite ergo Cæsari quæ Cæsaris sunt, et quæ sunt Dei Deo (Marc. xii);* neque aliquid obstat in Domino et rege patrem et filium intelligere designari, qui uno eodemque sunt divinitatis honore colendi: qui enim non honorificat filium non honorificat Patrem qui misit illum.

Et cum detractoribus ne commiscearis. Illis videlicet qui dicentes se Deum Patrem nosse, Filium Dei in carne apparentem noluerunt recipere.

adversa, quæ tibi pro peccatis irrogantur, pertuleris, A humilique satisfactione duritiam domueris contumaciæ prioris.

Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte saturatus evomas illud. Dulcedinem invenisti cœlestem intellectus quæ spiritualium patrum officio quasi prudentissimarum apium tibi labore ministrata est, vide ergo ne in ea plus sapere appetas quam oportet sapere, ne dum summa intelligere ultra vires quæris, etiam quæ bene intellexeras amittas : potest autem in hoc versiculo typice dictum intelligi, quod in sequenti subjicitur :

Subtrahæ pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatas oderit te. Etsi enim proximi cujuslibet allocutionem vel visitationem melle dulciorem invenis, melius tamen est ut rarius veniendo facias eum semper tuum diligere adventum, quam ut vel una vice tamdiu cum illo maneas, vel toties ad eum venias, donec te videre fastidiat et ne redeas, quærat.

Dens putridus, et pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiarum, et amittit pallium in die frigoris. Et Jeremias ait : *Maledictus qui spem suam ponit in homine, et ponit carnem brachium suum.* Qui recte denti putrido et pedi lasso comparatur, quia qui illud unicum hominis bonum, hoc est, adhærere Deo, ponere in Domino Deo spem suam nescit, iste nec vitæ percipere cibum, nec ad mansionem potest desideratæ salutis pertingere, et talis amittit pallium in die frigoris, quia etsi in serenitate vitæ præsentis habitu religionis videtur indutus, ubi tamen districtio justiciæ ingruerit nudus omnimodis ab ornatu justitiæ parebit, nec eorum consortio dignus, de quibus scriptum est : *Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet et videant turpitudinem ejus (Apoc. xvi).*

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. Nitrum a Nitria provincia, ubi maxime nasci solet, nomen accipit, nec multum a salis Ammoniaci specie distat. Nam sicut salem in littore maris fervor conficit solis, durando in petram aquas marinas quas major vis ventorum, vel ipsius maris fervor, in littora ulteriora projecit ; ita in Nitria, ubi æstate pluviarum prolixiores tellurem infundunt, adurit ardor sideris tantus, qui ipsas aquas pluviales per latitudinem arenarum concoquat in petram, sali quidem vel glaciæ aspectu simillimam, sed nil gelidi rigoris, nil falsi saporis habentem ; quæ tamen, juxta naturam salis in caumate durare, at in nubiloso aere fluere ac liquefieri solet : hanc indigenæ sumentes servant, et ubi opus exstiterit pro jumento utuntur. Unde Judææ peccanti dicit propheta : *Si laveris te nitro, et multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua, dicit Dominus Deus.* Crepitat autem in aqua quomodo calx viva, et ipsa quidem disperit ; sed aquam lavationi habilem reddit. Cujus natura cui sit apta figuræ cernens Salomon, ait : *Acetum in nitro, et qui cantat carmina cordi pessimo ; acetum quippe si mittatur in nitrum, fervescit nitrum pro-*

tinus et ebullit : et perversa mens quando per increpationem corripitur aut per prædicationis dulcedinem bona suadetur, de correptione fit deterior, et inde in murmurationis iniquitatem succenditur unde debuit ab iniquitate compesci.

Si esuriverit inimicus tuus, ciba illum, si sitierit, da illi aquam bibere. Et de corporalibus alimentis, et de spiritalibus potest intelligi.

Prunas enim congregabis super caput ejus, et Dominus reddet tibi. Non de incendiis pœnarum dicit, neque enim doceret te sapientia ut bona inimico perditionis ejus causa ministrares, sed prunas super caput ejus, ardorem charitatis in corde ejus significat, fit enim nonnunquam ut inimicus crebris victus beneficiis odiorum rigore mollito calorem in mente charitatis excipiat. ac de inimico amicus fieri, et eum quem injuste oderat, juste redamare incipiat.

Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. Si hilari vultu audieris detrahentem, tu illi das fomitem detrahendi ; si vero tristi vultu hæc audias, ut dixit quidam vir Dei, discit non libenter dicere, quod didicerit non libenter audiri.

Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa in domo communi. Domatis et excelsus et secretus est locus, quod enim doma Græce, Latine dicitur tectum, denique in Actibus apostolorum ubi Petrus in superiora ad orandum ascendit, pro superioribus in Græco doma scriptum est, melius est ergo in altitudine virtutum manere quempiam liberum a vinculis uxoreis, et a sæculi hujus secretum desiderii, quam cum carnalis usu voluptatis quotidianis nefariæ mulieris contumeliis affici.

Aqua frigida animæ sitiienti, et nuntius bonus de terra longinqua. Dicit Psalmista : *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus.* Aqua ergo frigida quæ sitientis ardorem restringat, et nuntius qui de longe veniens nova quælibet et inopinata gaudia portet assimilantur. Quia et dulcedo divinæ visionis animam diu desiderantem consolatur, atque ab æstu præsentium tribulationum liberam reddit, et angeli quotidie de terra longinqua, hoc est, de superna patria descendentes in mundum, justos vel inter tentationes spe cœlestium roborant vel finitis tentationum certaminibus ad palmam perpetuæ retributionis inducunt.

Fons turbatus pede, et vena corrupta, justus cadens coram impio. Fons et vena vitæ est os et lingua justii, qui meditabitur sapientiam et loquetur judicium, et si hunc a diabolo superari atque in casum redigi contigerit, merito fons turbatus adversario conculcante et vena dicitur esse corrupta. Evenit enim sæpe, ut qui majori scientia præditi fulgebant, ad ultimum plus volentes sapere, quam fragilitati humanæ concessum est, in insipientiæ foveam deciderent, unde consequenter adjungitur :

Sicut qui mel comedit multum, non est ei bonum ; sic qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria. Dulcedo enim mellis si plusquam necesse est, su-

mitur, unde delectat os inde vita comedentis necatur, dulcis quippe est requisitio majoris, sed qui plus hanc scrutari appetit, quam humanitatis agnitio permittit, ipsa hunc ejus gloria premit: quia velut mel sumptum immoderate perscrutantis sensum dum nox capitur rumpit. Non hoc autem solum quisque sapiens attendere debet, ne altiora se quærat, et ne fortiora se scrutatus sit, verum etiam ne ea quæ recte utiliter scire potuit, immoderatis sermonibus sibi minus utilia reddat, unde adhuc apte subnectitur:

Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Sicut enim murum silentii non habet, patet inimici jaculis civitas mentis, et cum se per verba extra semetipsum ejicit, apertam se adversario ostendit, quam tanto ille sine labore superat, quanto et ipsa quæ vincitur contra semetipsam per multiloquium pugnat.

CAPUT XXVI.

Quomodoq; nix in æstate et pluviae in messe, sic indecens est stulto gloria. Et hic versiculus ne indoctis honor docendi committatur præmonet, nix namque æstate, et pluviae sunt in messe persecutiones infidelium, in tempore prædicationis Evangelicæ, quæ dum graviores forte insistent et calorem in multis impediunt dilectionis, et fruges bene operationis fœdant. Quibus recte gloria, quæ stulto confertur, esse similis asseveratur, quia si indocto cathedra docendi tribuitur æque per hoc Ecclesia ut infidelium persecutione læditur, quod esse verissimum Arianae tempestatis calamitas probavit.

Sicut avis ad alia transvolans, et passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. Verba quidem recte avibus comparantur, quia sanando per aera transvolant ab ore videlicet loquentis ad aures usque audientis, sed distant in eo, quia potest fieri, ut avis quolibet volans eo loci resideat, ubi nil ei certæ necessitatis aut utilitatis suppetat, verba autem quæ loquimur non quolibet dispersa in ventum diffuunt atque evanescent, sed in auclorem suum cuncta revertuntur, et vel bene prolata juvant loquentem, vel male edita gravant, ita ut pro omni etiam otioso verbo rationem in die iudicii reddere cogamur, quanto autem magis maledicta, non solum ea quæ malitiosa mente in insontem jaculantur, verum etiam illa, quæ stulta negligentium consuetudine passim in quoslibet proferuntur, non alium sed ipsum [maledictum] opprimunt, neque enim maledicti regnum Dei possidebunt. Non autem sine causa dicit, maledictum frustra prolatum, quia est et maledictum non frustra prolatum, sed justitia divinæ distractionis ira in impios emissum, ut est illud divi Petri in Simonem Magum: *Pecunia tua tecum sit in perditionem* (Act. viii). Et ea quæ in apostatas hæreticos Ecclesiastica animadversione proferuntur anathemata. De quibus Dominus eidem Ecclesiæ dicit: *Quæcunque alligaveris super terram, erunt ligata et in cælis.*

Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne effi-

ciaris ei similis. Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Non hæc invicem sibi met contraria debent videri, non respondere stulto juxta stultitiam ejus, et respondere stulto juxta stultitiam ejus, utrumque enim pro temporum et personarum diversitate concordat, dum et stultus contemnitur, quia non recipit sapientiam, et stulta superbia alia decutitur stultitia, juxta quod et Apostolus dicit: *Factus sum insipiens, vos me coegitiss* (II Cor. xi).

Claudus pedibus, et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum. Potest forte evenire ut sapiens quilibet stultum in legationem mittat, nesciens quia stultus est, nec tamen ipse sapientiæ suæ gloriam perdat, in eo quod de ignoto bonum quod audierat credidit. Claudus est pedibus et iniquitatem bibens, quia et operis boni foris incessum amisit, et interiora sui sensus haustu stultitiæ inebriat.

Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. Qui insipienti, id est, hæretico honorem docendi confert, non minus delinquit, quam qui deos ac delubra gentium cultu veneratur inani.

Quomodo si spina nascatur in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Spina in manu nascitur temulenti, cum in operibus ejus qui carnalibus servit illecebris punctiones oriuntur scelerum, quibus recte parabola, quam stultus proponit assimilatur. Quia etsi verba prudentiæ stultus dicere novit, in his tamen vitiorum punctiones, quibus vel seipsum, vel proximum laceret, vitare non novit; sæpe namque doctor imprudens in eo quod bona dicit, aut suam occulte laudem ab hominibus aut vituperationem quærit aliorum.

Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stultitiam suam. Canis cum vomit profecto cibum qui pectus deprimebat, jecit; sed cum ad vomitum revertitur unde levigatus fuerat, rursus oneratur, et qui amissa plangunt, profecto nequitiam de qua male satiati fuerant, et quæ mentis intima deprimebat, confitendo projiciunt, quam post confessionem dum appetunt resumunt.

Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis illo spem habebit insipiens. Hoc exponens Dominus ait: *In iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident ceci fiant* (Joan. ix). *Dicit piger: Læna in via, leo in itineribus.* Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lecto suo. Multi cum verbum exhortationis audiunt causantur de diabolo, dicentes, velle quidem se viam justitiæ incipere, sed impediri a Satana, ne hanc perficere possint, sicque hujusmodi excusationis sermonibus semper in lecto sui torporis sicut ostium in cardine vertuntur, et modo exire ad operandum, modo ad quiescendum redire proponentes, in suis jacere pravitatibus nunquam desistunt.

Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Septem viros loquentes sententias il-

los dicit, qui septiformi spiritus gratia pleni sacrae A Scripturae nobis scientiam ministraverunt, quibus se sapienterem stultus arbitratur, quia saepe nonnulli adeo mentem ab agendis his quae Dominus praecipit desipientes avertunt, ut ne haec quidem omnia vel posse ab homine, vel debere impleri contendat, et quasi sapientiores his, qui divina eloquia scripserunt, ea hominem facere non posse autumant, quae illi dictante Spiritu sancto hominem facere jusserunt, imo etiam quae multos homines juvante Spiritus ejusdem gratia perfecisse monstrant.

Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit et impatiens commiscetur rixae alterius. Dicit Apostolus: *Noli verbis contendere, ad nihil est utile nisi ad subversionem audientium (II Tim. 11).* Quicumque ergo simplex est sensu et duobus inter se jurgantibus mordaci sermone capta fuerit auricula ejus, cito incipit et ipse quasi canis latrare et contentiones generare, sed hoc sapiens omnimodo vitat.

Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad interiora ventris. Susurronem incensorum litis et bilinguem appellat, qui simulat laudem verborum, et quaerit audire, unde jurgia seminat.

CAPUT XXVII.

Ne gloriaris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Ne securus sis aliquando de futuro tempore, quia etsi hodie te Domino servire conspicias, qualis esse in futurum possis, quomodo vitam finire prorsus praevideri non vales. Beatus enim homo qui semper estavidus.

Grave est saxum, et onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior. Grave quidem satis est quemque vel uno aliquo crimine capitali quasi pondere saxi reprimi, vel quasi granis arenae innumeris peccatis levioribus onerari, sed utroque gravior ira est stulti, quia nimirum haec quo certius quam sint mala patebant, eo acrius animum ut castigentur compungunt, ira vero quia non corporale, sed spirituale est vitium, quo minus deprehenditur, eo amplius gravat, unde non absolute iram, sed iram stulti dicit, saxo et arena graviorem, nam sapientes quomodo actus suos ac sermones, ita mentis quoque motus solenter examinare et castigare satagunt.

Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor et impetum concitati ferre quis poterit? Non de omni ira dicit. Nam de mitissimo ac modesto viro scriptum est, *quia exiit a Pharaone tratus nimis (Exod. 11)*, sed ira stulti, cuius in priore versiculo meminerat, quae ubi exanderit mox viscera pietatis amittit et furor tantum suo novit frena laxare. Alioquin de utili ac necessaria ira dictum est, melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis.

Melior est manifesta correptio quam amor absconditus. Amorem absconditum hoc loco amorem di-

cit illicitum, ut est amor adulterinus qui ob soi turpitudinem merito sapientibus ne redarguatur absconditur. Cui jure manifesta correptio praefertur, quia absque ulla contradictione melius est quempiam desiderio corrigendi clanculo diligere.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta odientis oscula. Melius est a Domino, qui nos ut filios pater erudire consuevit vulnera afflictionum perpeti, quam diaboli blandimentis decipi, qui ut nos caelesti haereditate privet, nostris favere solet erratibus, quasi leve sit malum, quod agimus, et ultra modum peccatorum nostrorum saeviens tribulatio quam Domino dispensante toleramus.

Anima saturata calcabit favum, et anima esuriens etiam amarum pro dulce sumet. Anima divitum qui habent consolationem suam et quibus dicitur a Domino: *Vae vobis qui saturati estis, quia esuriatis (Luc. vi)*, spernit auditam caelestis regni dulcedinem; anima autem eorum, qui esuriunt et sitiunt justitiam, etiam adversa saeculi pro Domino imo ipsam mortem perpeti dulce habet, sciens se per poculum amaritudinis ad gaudia perpetuae salutis esse venturam.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui relinquit locum suum. Sicut avis quae nidum suum negligit, ova sive pullos quos fovemat aliarum avium vel animantium raptui dimittit, sic nimirum ille, qui custodiam virtutum in quibus proficiebat deserit, earumdem virtutum quas habere videbatur immanis spiritibus ipse proditor existit, unde alias dicit: *Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris, quod est aperte dicere: Si principis mundi, id est diaboli, tentatio tibi forte institerit, caveto sollicitus ne a bona operatione cui insudabas desistas.*

Melior est vicinus juxta, quam frater procul. Melior tibi est vicinus aliquis, qui tibi animum fraternae societate connectit, quam germanus frater, qui jura fidei et pietatis communia tecum habere neglexit: quod Dominus in parabola vulnerati a latronibus ejus qui descendebat ab Hierusalem in Jericho, et Samaritani qui curam egit illius manifeste probavit.

Qui benedicit proximo suo, voce grandi de nocte conurgens maledicenti similis est. Voce grandi proximo benedicit, qui cum favore superfluae laudis extollit, vel malis videlicet actibus ejus contra justitiam favendo, vel bona plus justo laudando, sed hic maledicenti assimilatur, quia plurimum laedit eum, cui laudando sive in mala actione confidentiam tribuit, seu in opere recto simplicitatem pari cordis minuit, ut videlicet bonum quod supernae mercedis intuitu inchoarat transitoriae laudis amore consummet.

Ferrum ferro acuitur, et homo exacuet faciem amici sui. Satis bona est consolatio et consilium sapientum, qui ubique se invicem consulendo instruant, *Ferrum ferro acuitur.* Infernus et perditio non re-

plebuntur, similiter et oculi hominum insatiabiles; A locis excelsis. Sequestrati sunt agni ad dexteram, hædi ad sinistram, agni ad vestimentum regis, quia ipse dixit: *Inhabitabo in eis* (II Cor. vi), hædi pro pretio sanctorum, quos noverunt, ignibus veundantur.

CAPUT XXVIII.

Fugit impius nemine persequente. Qui non est in fide fortis, etiamsi nullus persecutor insistat, nunquam [Redundat nunquam, vel legendum nonnunquam] sponte fidem deserit, quando vel latrociniiis, vel perjuriis, vel fornicationibus, vel veneficiis aliisque hujusmodi sceleribus se in infideli similem reddit.

Non enim habebis jugiter potestatem, sed corona tribuetur in generatione generationum. Pastori dicitur Ecclesie. Diligenter adhibe curam eis quibus te præesse contigerit, agnosce animos actaque singulorum, et si quid in eis vitii sordidantis inveneris, citius castigare memento, non enim tu semper oves Dominicas pascendi potestatem habebis, sed æterna est corona, quam percipies, si commissum tibi gradum tuo tempore bene ministraveris.

Justus autem quasi leo confidens absque terrore erit. In occursum bestiarum idcirco leo non trepidat, quia prævalere se omnibus non ignorat, unde justus viri securitas leoni recte comparatur, quia contra se cum quoslibet insurgere conspicit, ad mentis suæ confidentiam refugit, et scit, quia cunctos adversantes superat, quia illum solum digit, quem intuitu nullo modo amittat.

Aperta sunt prata et apparuerunt herbe virentes, et collecta sunt fena de montibus. Aperta sunt modo pascua sacramentorum celestium, quæ diu fuerant typis præclusa legalibus, apparuit novus vigor Evangelicæ veritatis et gratiæ, collecta sunt in pabulum gregis Dominici scripta Patrum veterum. Ablata quidem Judæis superbientibus, fæce divitiæ animadversionis et humilibus Ecclesie populis ad spiritale subsidium data. Juxta quod Dominus illis, *auferetur a vobis, inquit, regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus* (Matth. xxi).

Viri mali non cogitant judicium: qui autem requirunt Dominum, animadvertunt omnia. Omnia animadvertunt electi, hoc est, et futurum esse discrimen universalis judicii, et quibus operibus requies, quibus pœna retribuatur æterna.

Agni ad vestimentum tuum, et hædi ad agri pretium. Agnos innocentes, hædos pœnitentes nuncupat. Agnorum ergo vellere vestieris, dum bonis obedientium discipulorum moribus pastor ipse profeceris, eorumque laudabilia facta cernens, et in ornatu virtutum, et in calore dilectionis ipse gloriosior existiteris. Hædibus agrum comparabis, dum peccatores ad pœnitentiam vocando, sublimiorem tibi in terra viventium locum acquiris.

Qui decipit justos in via mala, in interitum suo corruet, et simplices possidebunt bona ejus. Qui per doctrinam hæreticam decipit amatores justitiæ, ut a veritate devient, ipse quidem pro malis suis pœnam quam meretur incurrit: bona autem si qua gerebat vel utilia scribendo, vel continenter vivendo, aliis in adjutorium cedunt, his nimirum qui hæc legentes sive audientes exempla sibi salutis etiam ab eo quem perisse norunt assumunt.

Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos et in necessaria domus tuæ, et ad victum ancillis tuis. Tanta instantia pecus tibi commissum pasce, ne tibi lac æstate novum, ne frigore desit, sed tibi semper tuisque sufficiat, id est tam sedulo doctrinæ insta ut etiam quondam pœnitentes ad officium docendi provehas, quatenus per illos, qui pridem pro fœditate victorum ad sinistram judicis videbantur esse ponendi, modo rationabile et sine dolo lac verbi parvulis sensu ministretur: fit autem lac caprarum ad victum ancillis, quando, hi, qui nondum amore perfecto, sed adhuc timore servili Domino deserviunt, per exemplum vel verba eorum, qui per pœnitentiam salvi facti sunt, vivificis verbi apulis reficiuntur, atque ut ad majora virtutum proficiant incrementa juvantur. Quidam hoc quod dictum est, *aperta sunt prata et apparuerunt herbe virentes, et collecta sunt fena de montibus; agni ad vestimentum tuum, et hædi agri pretium*, ita exposuit: Aperta sunt monumenta, apparuerunt corpora rediviva, sequestrati sunt peccatores a sanctis, fenum ad comburendum de

In exultatione justorum multa gloria. Quia videlicet non de præsentibus divitiis, sed de æternis in futuro bonis exsultant: non de rebus mundi, quæ non vident, sed de creatore mundi, cujus visionem sperant lætantur, dicente Psalmographo: *Lætamini in Domino et exultate, justi* (Psal. xxxi); vel certe in exultatione justorum multa fit gloria, quia quoties electos in hac vita pro eventibus Ecclesie prosperis exsultare contigerit, multa Domino gloria ex plurimorum fide ac piis operibus datur.

Regnantibus impiis ruinæ hominum. Sicut multi gloriam Deo dare incipiunt, cum justos in profectui virtutum gaudere conspiciunt, ita quoties reprobi regnum tenent, multos suæ perfidiæ complices exhibent. Quod et de paganis, et de hæreticis et de malis catholicis recte potest accipi.

Beatus homo qui semper est pavidus: qui vero mentis est duræ corruet in malum. Sequentis ira judicii tanto tunc districtior portabitur, quanto nunc et inter culpas minime timetur, unde alibi scriptum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum.* Sic ergo utraque conjungenda sunt, ut unum semper ex altero fulciatur.

Leo ruginens et ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem. Et de principibus paganis, et de hæreticis potest intelligi qui populi pauperis, id est, sanctæ Ecclesiæ vel paticiam vel sapientiam ferina sævitia tentant.

Hominem qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fuerit, nemo sustinet, a qui operatur terram suam saturabitur panibus, qui sectatur otium replebitur egestate. Sive terram agri sive terram corpusculi, qui exercet, saturabitur, ille frumento, iste virtutibus, qui utraque spernit replebitur egestate.

Vir qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quod egestas superveniat ei. Profecto enim qui augere opes ambit, peccatum negligit, more avium captus, cum escam terrenarum rerum avidus inspicit quo stranguletur peccati laqueo non agnoscit, cum quilibet præsentis mundi bona desiderat, et quæ de futuro damna patiatu ignorat.

Cum surrexerunt impii, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur justii. Eisdem homines, quos justos appellat, quia videlicet justum statutumque a Deo humanæ conditionis ordinem servant, unde in libro beati Job de pœnitente quolibet perverso dicitur, *Respiciet homines et dicit: Peccavi (Job. xxxiii).* Quod est aperte dicere: respiciet eos, qui naturam humanæ creationis recte custodiunt, et se peccando jumentis assimilatos esse cognoscent. Patet ergo sensus, quia fervente impiorum persecutione abscondentur sæpe fideles, sæpe vel non ausi vel non permisi ad publicum procedere, dicente Domino: *Si vos persecuti fuerint in civitate ista, fugite in aliam (Matth. x).* Ubi autem, perditis auctoribus, persecutio cessaverit, augustior post pressuras fidelium gloria clarescit. Sed et infidelium plurimi, visa infidelitatis damnatione, fidei gratiam suscipiunt, juxta id quod scriptum est: *Pestilente flagellato, sapientior erit parvulus (Prov. xxi).*

CAPUT XXIX.

Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus. Qui fictis sermonibus proximum laudat, illi quidem parat insidias quibus in periculum incauti operis aut verbi securior factus incidat. Sed videamus utrum retia fraudulentum eum cujus gressibus expanduntur, an potius illum a quo expanduntur involvant, sequitur.

Peccantem virum iniquum involvet laqueus, et justus laudabit atque gaudebit. Non ergo justo laqueus peccantium etiamsi corporaliter perimat nocet, ipsos autem reprobos insidiæ, quas proximis parant, in perpetuum damnant gaudentibus justis, ac rectum conditoris judicium laudantibus vel de sua ereptione vel de perditione pravorum. Denique clausulam prioris versuculi, antiqua editio manifeste posuit, retia circumdat suis pedibus, ex ambiguo enim Græco quod est ἀντὸν utrumque interpretari potest.

• Erat hoc loco vacuum aliquod in ms.

Nam qui fodit foveam proximo suo, incidet in eam ipse, ut alibi dictum est.

Vir, sapiens si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem. Doctor sapiens si cum infideli et contumaci contenderit, sive tormenta reproborum, seu gaudia narret honorum, frustra erga insensatum laborat, sive lamenta pœnitentiæ suadeat, seu bonæ operationis quæ sint præmia dicat, non auditur a stulto: hinc et Apostoli Judæis dicebant: *Lamentarimus vobis, et non plauristis; cecinimus vobis, et non saltastis (Matth. xi).*

Totum spiritum suum profert stultus. Impatientia impellente agitur ut totus foras spiritus proferatur. Quem idcirco citius perturbatio ejicit, quia nulla interius disciplina sapientiæ circumcludit.

Sapiens autem differt et reservat in posterum. Læsus enim in præsens ulcisci se non desiderat, quia etiam tolerans parci optat; sed tamen vindicari omnia extremo judicio non ignorat. Hunc locum antiqua translatio sic habet: *Totam iram suam profert impius, sapiens autem eam paulatim dispensat per partes.* Quia nimirum stultus ad ultionem sui iræ perturbatione succenditur; sapiens autem paulatim eam maturitate consilii ac moderationis extenuat et expellit.

Pauper et creditor obviaverunt sibi, utriusque illuminator est Dominus. Pauper est humilis verbi Dei auditor, creditor autem qui ei verbi ejusdem pecuniam prædicando committit, qui obviant sibi cum in unam eandemque pietatis gratiam conveniunt, et utriusque illuminator est Dominus, quia neque ille sine divinæ munere pietatis prædicare, neque iste potuit credere. Veridica namque manet veritatis sententia, qua dicit, *quia sine me nihil potestis facere (Joan. xv).*

Rex qui judicat pauperes in veritate, thronus ejus in æternum fundabitur. Et Psalmista de Christo rege: *Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi, virga æquitatis, virga regni tui (Psal. xliiv).*

Virga atque correptio tribuet sapientiam; puer autem qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam. De hac virga Apostolus ait ad Corinthios: *An vultis in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? (I Cor. iv.)* Puer namque, quem frequentissime corripiendum et erudiendum admonet, populus Dei est, qui si non assiduis monitis et increpationibus sacerdotum fuerit castigatus, confusionem generat Ecclesiæ, detrahentibus his qui foris sunt religioni fidei Christianæ, unde recte subjungitur:

Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus, qui custodit legem beatus est. Quia nimirum cum cessaverit sacerdotalis eruditio, solvetur continuo disciplina divinæ legis, qua populus ad beatitudinis præmia pertingere debuerat.

Vidisti hominem velocem ad loquendum, stultitia magis speranda est quam illius correptio. Grave quidem vitium stultitiæ, sed non levius est verbositatis,

uam sæpe contigit, ut hebes aliquis et ipsarum quoque nescius litterarum, citius verba salutiferæ correctionis accipiat, quamvis qui affluentia præditus sermonis magis sua quæ novit vel quæ se nosse autumat jactanter proferre, quam dicta sapientium audire contendit.

Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea illum sentiet contumacem. Qui delicate a pueritia nutrit corpus suum, quod animo debuerat subjugare, is ubi ad annos adolescentiæ pervenerit, lascivum hoc, et indomabile sentiet, hunc versum alia translatio pulchre habet; *qui delicatus a pueritia servus erit, novissime autem contristabitur in se.* Contristabitur namque sero malorum pœnitens in se, qui se meminisset noluisset in tenera adhuc ætate a suis voluptatibus ad regulam continere prudentium.

Vir iracundus provocat rixas: et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccata proclivior. Janua omnium vitiorum iracundia est, qua clausa, virtutibus intrinsecus dabitur quies.

Qui cum fure partitur, odit animam suam; adjurantem odit et non indicat. Auditorem suum sapientia non solum a peccatis abstinere, sed a peccantum se contubernio docet cohibere, ne forte a districto iudice mereatur audire: *Si videbas furem, simul curres cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas.* Non enim fur solummodo, sed etiam ille reus tenetur, qui conscius furti, quærente possessore pecuniam quam perdidit, non vult indicare cum valet. Verum ne quis causetur metu se personæ potentioris neque a furum consortio separari, neque prodere posse quod novit, apud subditur:

Qui timet hominem, cito corrumpet; qui sperat in Domino sublevabitur. Cui congruit illud Evangelicum: *Nolite timere qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (Math. x).*

CAPUT XXX.

Verba Congregantis filii Vomentis. Huc usque parabolæ Salomonis quas transtulerunt viri Ezechix regis Juda. Hinc rursus verba Salomonis ab ipso alias dicta, et forsitan ipse ab eo quod Græce Ecclesiastes dicitur, nunc, interpretato in Latine nomine illo, *congregans* appellatur. Ecclesia enim *congregatio* vocatur.

Visio quam locutus est vir cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus, ait. Visio, inquit, quam locutus est, quia quod vidit apud Deum secretiora contemplando patefecit hominibus foras loquendo, quisquis enim Dei spiritu confortatur, hæc quæ sequuntur humili corde profatur:

Stultissimus sum virorum, et sapientia hominum non est mecum. — Filii enim sæculi hujus prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt (Luc. xvi); et apostolus: Si quis, inquit, videtur sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sapiens (I Cor. iii); et ipse de se suisque similibus, in quibus Deus: Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (I Cor. i).

Non didici sapientiam, et novi sanctorum scientiam.

A Non didicit Salomon ab homine sapientiam, sed Deo gratis offerente percepit, ut sanctorum scientiam nosset, sed et Apostolus, qui ait: *Nos stulti propter Christum (II Cor. iv)*, ipse iterum dicit: *Sapientiam autem loquimur inter perfectos (I Cor. ii)*, sapientiam vero non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi qui destruuntur.

Quis ascendit in cælum atque descendit. Hæc sanctorum scientia quæ a sapientibus sæculi stultitia putatur, quia videlicet Dei Filius in assumpta carne post mortem et resurrectionem suam ascendit in cælum, ac nostræ resurrectionis tempore descensus est de cælo ad judicandos vivos et mortuos.

B *Quis continuit spiritum in manibus suis?* Omnis spiritus et humanus, et angelicus, et animalium, et procellarum, ne deficiat, Dei potentia continetur.

Quis colligavit aquas, quasi in vestimento? De ipso et Psalmista: *Congregans sicut in utrem aquas maris (Psal. xxxiii).*

Quis suscitavit omnes terminos terræ? et nunc omnia, quæ per orbem vivunt et crescunt, homines, animantia, germina, Dominus ut sua quæque vita subsistant excitat, et in die iudicii cunctum a quatuor ventis cæli genus humanum a morte suscitabit.

Quod nomen ejus, et quod nomen filii ejus, si nosti? De Dei Patris et Filii nomine dicit, cujus mysterium sæcularis sapientia naturaliter scire non potest, quamvis unum esse Deum, qui omnia fecerit per ea, quæ mirabiliter facta videt, intelligere potest. Si nosti, inquit, subauditur, tu qui de tua te jactans sapientia, nostræ fidei mysteria, stultitiam nuncupare præsumis.

C *Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se.* Hæc et tota Christi Ecclesia novit, et illi maxime sentiunt qui Deo secum morante terrenæ sapientiæ fastum contemnunt, quia nimirum omnis sermo divinæ auctoritatis corda electorum et igne charitatis accendit, et scientia veritatis illustrat, et vitiorum sordes, si quas in eis invenerit, consumit, et ab hostium insidiis sperantes in se cunctisque defendit adversis. Verum solertius intuendum, quia proprietatem Græci sermonis quod est *πεπρωμένον*, Latina translatio uno verbo non explicat. Unde aliquando *ignitum*, aliquando *igne examinatum* transfertur, ut, *ignitum eloquium tuum vehementer, et argentum igne examinatum (Psal. cxviii, Psal. xi)*, quod utrumque in Græco uno verbo dicitur τὸ πεπρωμένον, et hoc quod huic Salomonis sententiæ simillimum sonat, *Eloquia Domini igne examinata*, id est, *πεπρωμένα protector est omnium sperantium in se (Psal. xvii)*. *Πεπρωμένον* ergo significat quod tanquam conflatum igne purgatum sit. Sicut enim quæcunque metalla igne conflata sordem in se alienam atque inutilem non continent, totum quicquid in eis residet verum et perfectum et omni vitiorum sorde purgatum est, ita eloquium Domini æternorum in se bonorum fidem testans, hinc illud est Domini: *Iota unum, aut unus apex, non præteribit a lege donec omnia fiant (Math. v)*

Vera enim omnia sunt et extra omnem ambiguitatem A
 et extra omnem ambiguitatem A neno pravæ allocutionis morti perpetuæ subjugari
 et extra omnem ambiguitatem A contendit.

Non addas quidquam verbis illis, et arguaris, inveniarisque mendax. Ne corrumpas eloquia sanctarum Scripturarum, quod quidam hæretici, ne his convincerentur, fecisse noscuntur.

Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me. Mendacitatem et divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria, etc. Hæc adhuc vir eam quo est Deus, sermonia ejus igne radiatus, ad ipsum Dominum conversa voce profatur, obsecrans ne vanitatem sæculi nunquam vel verba mendacia veritati cœlestium præponat Scripturarum, nec rursus vel copia vel inopia transeuntium rerum in oblivionem decidat æternorum.

Generatio quæ patri suo maledicit, et matri suæ non benedicit. Cum superius puritatem sibi vitæ a Domino dari peteret convertens subito intuitum ad contemplandam pravorum nequitiam quantis hæc sit involuta miseris, quam longe a veritatis distet, insinuat. *Est, inquit, generatio nefandorum, quæ etsi bona quælibet agit, perdit.* Hæc in eo quod honorem parentibus non defert.

Generatio quæ sibi munda videtur, et tamen non est lota a sordibus suis. De hac generatione loquitur Psalmista, *Quoniam Deus dissipat ossa hominum sibi placentium (Psal. LII).*

Generatio cujus excelsi sunt oculi, et palpebræ ejus in alta surrectæ. Hujus consortium generationis vitabat Psalmista cum dicebat : *Domine, non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei (Psal. CXXX).*

Generatio quæ pro dentibus gladios habet, et comandit molaribus suis. De hac Psalmista : *Filii hominum, dentes eorum arma et sagittæ : et linguæ eorum, machæra acuta.*

Ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Ad hoc linguam armant persecutores Ecclesiæ ut innocentes Christi et humiles trucident. Quod si diligenter considerare volueris, invenies has generationes congregationes esse nequissimas Judæorum et hæreticorum, Judæorum ergo generatio patri suo maledixit, illi videlicet qui ait : *Filius meus primogenitus Israel,* quando filium ejus venientem in carne negavit, et matri suæ non benedixit, Synagogæ cujus fidei præsentiam in Patribus ac prophetis de Christo habuerat detraxit. Novatianorum generatio munda sibi videtur, dicens se poenitentia opus non habere, et tamen non potest munda esse a peccatorum sordibus, quæ fontem poenitentia peccantibus veniam negando præcludit, item generatio Arianorum excelsos habet oculos, et palpebras super Deum erectas, inquirens quid fuit antea, et quia fuit tempus quando non fuit filius, vel quæ est Spiritus sancti potestas æqualis inæqualis. Item generatio quæ pro dentibus gladios habet, illa est congregatio, quæ suam perfidiam etiam aliis intimare satagit, et sicut corpora solent gladiis sterni, ita animas audientium ve-

neno pravæ allocutionis morti perpetuæ subjugari contendit.

Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes : Affer, affer. Sanguisuga est diabolus, qui siti peccandi ac peccata suadendi incessanter accenditur. Huic duæ sunt filia, quia duæ specialiter humani generis illecebræ, hunc antiqui hostis [animum] imitantur, nam et luxuriæ quo liberius frena laxantur, eo noxius delectatur, et, sicut quidam ait poetarum,

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.

Tria sunt insaturabilia, et quartum quod non dicit : Sufficit. Infernus, et os vulvæ, et terra, quæ non satiatur aqua, ignis vero non dicit : Sufficit. Infernus nunquam redundat : meretrix similiter vicina ejus, corpus non satiatur deliciis; et avarus nunquam dicit, Sufficit. Quidam infernum interpretantur diabolus, qui insaturabilis sit de seductione humana; os vulvæ et terram quæ non satiatur aqua, ut supra; ignem qui non dicit, Sufficit, incendium gehennæ, quod nunquam desinat, sed eos qui peccatis finem ponere noluerunt infinito ardore comburat.

Oculum qui subsannat patrem et despiciit partum matris suæ, effodiant corvi de torrentibus et comedant illum filii aquilæ. Perversi dum divina judicium reprehendunt, subsannant patrem; et quilibet hæretici dum prædicationem sanctæ Ecclesiæ deridendo contemnunt, partum matris despiciunt, quia de ipsa exeunt, qui contra ipsum loquuntur. *Ex nobis, inquit, exierunt, sed non erant ex nobis.* Quorum intentionem dum prædicatores catholici de Scripturarum divinarum fluentis procedentes increpando revincunt, quasi oculum nefandum corvi de torrentibus effodiunt. *Et filii aquilæ comedunt.* Corvi etenim vocantur doctores sancti, quia per humilitatis gratiam peccati in se nigredinem confitentur; filii autem aquilæ, quia per gratiam ejus sunt renati, qui in habitu assumptæ humanitatis ad cœlestia transvolavit : unde et alibi filii sponsi appellantur.

Tria sunt difficilia mihi, et quartum quod penitus ignoro : viam aquilæ in cælo, viam colubri super terram, viam navis in medio maris, et viam viri in adolescentia sua. Quantum ad historiam ita est ut scriptum est, sed quia per parabolas loquitur, via aquilæ in cælo difficile invenitur, hoc est, subtilitas inimici, qua circa cœlestium virorum corda volitat magno cum labore deprehenditur. Similiter et via colubri super terram, id est, astutiæ hostis venenati quibus insidiari non desinit eis, quos in petra fidei fundatos esse conspicit, nec non et via navis, in medio mari, hoc est, via iniquitatis quæ per amaras sæculi hujus undas, immunorum spirituum flatibus agitata, tanta subtilitate discurrit, ut vel vix vel nullatenus ejus possit iter deprehendi. Nam quod aquila malignum hostem significet testatur propheta, qui ait : *Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cæli (Thren. IV),* id est, homines qui nos persecuti sunt, tam sævi fuerunt, ut ipsis dæmonibus crudeliores esse viderentur.

Quod coluber diaboli sæpe insinuet, et in primi hominis transgressione probatum est, et cum vir sapiens aiebat, quasi a facie colubri fuga peccatum (Eccli. xxi). Navis quoque, quod levitatem designet eorum qui circumferuntur omni vento doctrinæ, demonstrat propheta qui ait: *Et Chaldaeos in navibus suis gloriantes (Isa. xliii)*, hoc est, immundos spiritus de fragilitate atque instabilitate mentis humanæ sese extollentes, et de illius ruina quasi victores lætantes. Sicut ergo illa tam callida sunt ut inveniri nequeant, sic adolescens, qui viam veritatis deseruit, difficile cogitatu est, quo se per omnes horas, in quot cogitamenta, vecors vaga mente declinet.

Et talis est et via mulieris adulteræ, quæ comedit et tergit os suum et dicit: Non sum operata malum. Adulteræ quoque mens, in similitudinem eorum quæ commemoravit superius, instabilis semper et vaga est; quæ ubi admissum turpitudinis suæ celare potuerit, negat se aliquid patrasse facinoris.

Quatuor sunt minima terræ, et ipsa sunt sapientiora sapientibus. Minores videntur in terra sæpe iusti quam reprobi, id est, humiliores, et huic mundo abjectiores, sed tamen sapientiores sunt sapientibus mundi, in eo quod æterna et cœlestia bona sapiunt, ac pro his appetendis, quæ illi non norunt, adversa quæque sæculi fortiter pati desiderant.

Formicæ, populus infirmus qui præparat in messe cibum sibi. Et Ecclesiæ populus, ut fortitudinem mentis custodiat, infirmum se temporaliter adversariis sævientibus ostendit, Domino per Evangelium dicente: *Ego autem dico vobis non resistere malo; sed si quis te percusserit in dextera maxilla tua, præbe illi et alteram (Matth. v)*. Qui in hac vita præparat sibi fructus bonorum operum, quibus vitam mereatur habere perennem.

Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum. Et hic plebem Ecclesiæ designat, quæ invalida dicitur, vel quia, ut supra diximus, suas injurias ulcisci ipsa non quærit, vel quia suis viribus nil fidere, sed in auxilio Redemptoris sui salutem sperare didicit, et hoc est, illam cubile in petra collocare, cujus præsidio adversos vitet incursum, Domino dicente cum Psalnistâ: *Esto mihi in lapidem fortissimum et in domum munitam, ut salves me, quia petra mea et munitio mea tu es.* Pro lepusculo antiqua translatio *chyrogrillum* posuit. Est autem animal non majus ericio, habens similitudinem muris et ursi, cujus in Palesinæ regionibus magna est abundantia, semperque in cavernis petrarum et terræ foveis habitare consueverunt. Notandumque quod in psalmo ubi nos canimus, *Petra refugium herinaceis*, in quibusdam codicibus, *leporibus*, in quibusdam *chyrogrillis* invenitur: sed et in hac Salomonis sententia quædam exemplaria pro *lepusculo herinaceum* habent. Nam et in libro Hebræorum Nonium invenimus idem verbum Hebræum *saphan*, in Jeremia, et *chyrogrillum*, et *lepo-*

PATROL. CXI.

rem, et herinaceum a sancto Hieronymo interpretatum.

Regem locusta non habet, et egreditur universa per turmas. Locustam quidam gentium plebem interpretantur, quæ quondam sine rege, id est sine Christo, sine propheta, sine doctore existens, non in unitatem fidei congregata ad spiritalem pugnam contra diabolum properat. Potest autem in locusta anachoretarum concors unitas accipi, quæ cum homine præceptore nullo in suis latibulis regatur, infatigabili tamen instantia in suis quæque locis Christo militare, et male pullulantia carnalium voluptatum germina consuevit absumere.

Stellio manibus nititur, et moratur in ædibus regis.

Stellio qui manibus nititur, quia nimirum alas, quibus feratur, non habet, et moratur in ædibus regis, illorum significat humilitatem, qui cum sint juxta naturam tardi ingenio, solertia tamen industriæ suæ, vel ad divinarum notitiâ Scripturarum vel ad virtutum gratiam, quibus ingressum regni cœlestis mereantur, attingunt. Plerumque etenim aves quas ad volandum penna sublevat in vepribus resident, et stellio, qui ad volatum pennas non habet, nitens manibus, regis ædificium tenet. Quia nimirum sæpe ingeniosi quique dum per negligentiam torpent, in pravis actibus remanent, et simplices quos ingenii penna non adjuvat ad obtinenda æterni regni mœnia virtus operationis levat.

Tria sunt quæ bene gradiuntur, et quartum quod incedit feliciter: leo, fortissimus bestiarum, ad nullius pavet occursum; gallus succinctus lumbos; et aries; nec est rex qui resistat ei. Ipse hoc loco leo ponitur, de quo scriptum est: *Vicit leo de tribu Juda*; qui fortissimus bestiarum dicitur, quia in illo hoc quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Qui ad nullius pavet occursum; dicit enim: *Venit princeps hujus mundi et in me non habet quidquam (Joan. xiv)*. — *Gallus succinctus lumbos*, id est, prædicatores sancti inter hujus noctis tenebras verum mane nuntiantes; qui succincti lumbos sunt, quia et membris suis luxuriæ fluxa restringunt. *Et aries: nec est rex qui resistat ei.* Quem alium hoc loco arietem accipimus, nisi primum intra Ecclesiam ordinem sacerdotum? de quibus scriptum est: *Afferte Domino filios arietum (Psal. xxviii)*. Qui per exempla sua gradientem populum quasi subsequentem ovium gregem trahunt, quibus spiritaliter recteque viventibus, nullus rex sufficit omnino resistere, quia cui libet persecutor obviet, intentionem eorum non valet præpedire. Et quia post hæc autem Antichristus apparebit, hoc quartum subdit dicens:

Est qui stultus apparuit postquam elatus est in sublime: si enim intellexisset, ori imposuisset manum. Ipse quippe in sublime elevabitur cum Deum se esse mentietur. Sed elevatus in sublime stultus apparebit, quia in ipsa elatione sua per adventum veri deficit. *Quod si intellexisset, ori imposuisset manum.* Id est, si supplicium suum, cum superbe exorsus est, prævidisset, bene aliquando conditus in tantæ jac-

tatione superbiæ non fuisset elatus. De quo nequam moveat quia superius dictum est : *Quartum, quod incedit feliciter*. Tria quippe incidere benedixit, et quartum feliciter : non enim omne quod feliciter, bene ; neque in hac vita omne quod bene, feliciter ; nam leo, gallus et aries bene incedunt, sed non hic feliciter, quia persecutionum bella patiuntur ; quartum vero feliciter et non bene incedit, quia in fallacia sua Antichristus graditur, sed juxta breve tempus vite præsentis ipsa illi fallacia prosperatur.

Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum : et qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Ubera fortiter premimus, cum verba sacri eloqui subtili intellectu pensamus, qua pressione, dum lac quærimus, butyrum invenimus, quia dum nutrirî vel tenui intellectu quærimus ubertate internæ pinguedinis unguimur, quod nec nimie nec semper agendum est, ne dum lac quæritur, ab uberibus sanguis sequatur, quia dum verba sacri eloqui plusquam debent discutunt, in carnalem intellectum cadunt ; sanguinem enim elicit qui vehementer emungit, quia carnale efficitur hoc quod ex nimia spiritus discursione sentitur.

Et qui provocat iras, producit discordias. Quid præcedente parabola juxta litteram significaret aperit, quia qui modesto sermone proximum allocutus gratum accipit responsum, quasi de uberibus in quibus lac quærebat butyrum exprimit. At qui inepto verbo iram discordiamque fraterno ex corde provocat quasi ultra modum emungens ubera sanguinem pro læte reperit.

CAPUT XXXI.

VERBA LAMUELIS REGIS. VISIO QUAE ERUDIVIT EUM
MATER SUA.

Lamuel interpretatur, *in quo Deus*, et ipse est de quo supra, eodem nomine in Latinum verso, dicitur visio, quia locutus est cum quo est Deus. Mater autem quæ hanc eum visionem docuit, non alia melius quam divina gratia intelligitur, quæ illum in corde invisibiliter erudit intellectum sapientiæ, quam foris hominibus ipse ministraret ; quamvis et ipsa carnalis mater Salomonis hæc eum parvulum docuisse recte possit intelligi : quæ quidem ipse, quia sapientior dicta cognoverit, operi Parabolarum suarum inferre voluerit ; et ideo recte postquam dictum est in titulo *verba Lamuelis regis*, additum est continuo, *visio qua erudit eum mater sua*. Quia cum in regnum unctus spiritum sapientiæ percepit, vidit in eodem spiritu quam prudenter se mater bona docuerit.

Quid, electe mi, quid, electe uteri mei. Subaudis, quid tibi dicam, fili, qui, de utero meo natus, electus es in regnum.

Quid, electe votorum meorum ? Id est, qui electus es in hoc quod tota devotione desiderabam.

Ne dederis mulieribus substantiam tuam. Patet litteræ sensus, sed et virtutum nostrarum substantias corruptionibus vitiorum contaminare prohibetur.

Et divitias tuas ad delendos reges. Divitias suas

dat ad delendos reges, qui terrenis deliciis hominum corda corrumpit, ne cœlestia bona requirant, in quibus perpetuo possent regnare cum Domino. Delentur enim reges per divitias, quando quilibet summi regis corpori adunati per fidem, nihilominus per illecebras sæculi merentur eradicari de terra viventium.

Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum. Et hæc et sequentia patent juxta litteram ; allegorice autem præcipit ne vino, in quo est luxuria, inebriet mentes fidelium, qui sunt membra regis æterni.

Quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas. Nil de secretis cœlestibus cogitatur, ubi regnat voluptas carnalis, sed ea tantum carnales quæ sunt visibilia sectantur.

Ne forte bibat et obliviscatur iudiciorum et mutet causam filiorum pauperis. Ne terrenis ebriatus illecebris obliviscatur pauperem Christi, qui et ipse pauper est factus pro nobis.

Date siceram mœrentibus et vinum his qui amaro sunt animo : bibant, egestatis suæ et doloris non recordentur amplius. Siceram et vinum hoc loco sempiternam divinæ sapientiæ consolationem dicit, quæ illis est exhibenda cordibus quæ in infimis consolari relugiunt, et quidquid occurrit in præsentî amaro animo suscipiunt, solis, quæ nondum vident, gaudiis cœlestibus tota mente in hærentes, juxta eum qui dixit : *Negavit consolari anima mea : memor fuit Dei, et delectatus sum*. Item, *date siceram mœrentibus et vinum bibere his qui amaro sunt animo*, etc. His qui pro pœnitentia actuum pristinorum mœrore atque tristitia deprimuntur, spiritualis scientiæ jucunditatem, velut vinum quod lætificat cor hominis, affluenter infundite, eosque salutaris verbi crapula refovet, ne forte jugitate mœroris ac lætali desperatione demersi, abundantiore tristitia abscondantur, qui ejusmodi sunt.

Aperi os tuum muto et causis omnium filiorum qui pertranseunt. Pro causa pauperum, qui per se loqui in iudicio non valent, ipse loqui memento, et eos defendere curato, qui patriæ cœlestis intuitu hujus vite viam ocuis transire satagunt. Aliter os aperire muto præcipit, populo gentium fidei verbum prædicare, qui divina eloquia prius personare nesciebat, et non tantum Judæis, sed et cunctis per orbem nationibus curam salutis impendere.

Aperi os tuum, decerne quod justum est, et judica inopem et pauperem. Sicut in versu superiore pro causa et in ereptione pauperis os aperire præcepit, ita in isto ipsum pauperem ubi erraverit, juste castigare ac judicare admonet. Juxta quod et Moyses ait : *Et pauperis in iudicio non misereberis* (Exod. xxxiii). Quod utrumque Dominum facere propheta insinuat dicens : *Sed judicabit in justitia pauperes et arguet in æquitate pro mansuetis terræ* (Isa. xi).

Huc usque verba Lamuelis.

Minc sapientissimus regum Salomon laudes sanctæ Ecclesiæ versibus paucis, sed plenissima veritate de-

cantat. Constat namque idem carmen versibus viginti et duobus juxta ordinem videlicet Hebræorum ac numerum litterarum, ita ut singuli versus a singularis litteris incipiant. Cujus ordine perfectissimo alphabeti typice innuitur quam plenissime hic vel animæ cujusque fidelis, vel totius sacræ Ecclesiæ, quæ ex omnibus electis animabus una perficitur, catholicæ virtutes ac præmia describantur.

Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium ejus. Mulier fortis Ecclesia catholica vocatur: mulier videlicet quæ spirituales Deo filios ex aqua et Spiritu sancto gignere consuevit; fortis, quia cuncta sæculi adversa simul et prospera pro conditoris sui fide contemnit: quam ipse, in carne apparens, infirmam quidem invenit, sed in ventilatione sua, hoc est pia visitatione, fortem reddidit; unde post ejus redemptionem ad cælos rediens, supernis civibus gaudens aiebat: *Congratulamini mihi, quia inventi ovem quæ perierat* (Luc. xv). Videns ergo Salomon genus humanum innumeris implicatum erroribus, quodque ad ejus salvationem nullus patriarcha, nullus propheta, nullus omnino electorum, præter solum mediatorem Dei et hominum, sufficeret, ait: *Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium ejus*; ac si aperte futuram Domini gratiam admirando protestetur; Quis tantæ virtutis, quis talis est meriti, qui de tot incredulis ac scelestis mundi nationibus unam sibi electorum Ecclesiam congreget, quam sua gratia fortem atque inseparabilem, adversantibus cunctis efficiat. Non hic certe nostri similis, non nostro est tempore venturus, sed in fine sæculorum est de cælo Deus homo descendurus, qui nos sua passione ac morte redimat. Hoc est enim quod ait, *procul et de ultimis finibus pretium ejus*; procul, videlicet statu temporis quod a diebus Salomonis usque ad partum Virginis intererat; de ultimis autem finibus, quia a summo cælo egressio ejus, qui non aliud pro nostra redemptione pretium quam seipsum obtulit. Unde Apostolus: *Qui, inquit, dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis, oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis* (Ephes. v). Quamvis et ita recte possit intelligi pretium sanctæ Ecclesiæ procul positum fuisse, quia incarnatio verbi Dei conversatio inter homines, passio ac resurrectio longe a nostræ esset naturæ conditione discreta. Quoniam videlicet ille et quando voluit et de qua voluit matre natus est, et sine peccato vixit in mundo, et quando voluit et qua voluit morte discessit a mundo, tempus quoque resurrectionis et ascensionis suæ in potestate habuit, et cum hujusmodi, in quibus tam a nobis procul, quam cælum distat a terra; quia vero Ecclesiam quam redemit Dominus, non solum verbum salutis suscipere, sed et constanter pro illo certare, et hoc ipsum per mundum prædicare donavit, merito subjungitur:

Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit. Virum sacræ Ecclesiæ Dominum ac Redemptorem ejus, qui etiam pretium ejus fieri dignatus est dicit,

unde et Apostolus credentibus ait: *Respondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (II Cor. i). Quod ergo dicitur, *confidit in ea cor viri sui*, ab humana nimirum consuetudine tractum est. Sicut enim is qui fortem fidelemque et castam habet conjugem, confidit in ea certissime, quia nil contra suam voluntatem agere, nulla adulterina saltem cogitatione possit attaminari, cuncta pro suo amore etiam adversa libenter tolerat, et quoscunque valet ad suam amicitiam convertere desideret: sic nimirum, sic Dominus et Redemptor noster in Ecclesia confidit, novit enim spiritum gratiæ quem dedit, novit virtutem charitatis quam ejus præcordiis infudit. Ideoque non dubitat eam non solum a suæ fidei integritate nequaquam posse corrumpi; sed etiam perseveranter insistere ut plures ad ejusdem fidei congreget unitatem. Hoc est enim quod sequitur, *et spoliis non indigebit*: spoliat enim diabolus Ecclesiam, cum per prædicatores suos eos quos ipse deceptorat ad veritatis iter revocat, et bene dicitur, *spoliis non indigebit*, quia nunquam cessabit Ecclesia liberatas a diabolica fraude animas Christi fidei restituere, donec completo mundi cursu suorum quoque præfinita compleatur summa membrorum. Verum quia quidquid boni sancta Ecclesia vel anima quæque fidelis agit, hoc desuper accipit, recte subditur:

Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vitæ suæ. Reddit quippe anima Christo bonum, cura perceptis ab eo vitæ muneribus recte vivendo respondet, cum ea quæ ipsa scire vel facere ab illo adjuta potuit etiam aliis intimare satagit. Bene autem cum dixisset *reddet ei bonum*, protinus addidit, *et non malum*, quia sunt profecto qui acceptis a Domino bonis mala rependunt, vel fidei mysteria, quæ perceperunt hæretica fece sædando, vel fidem quam professione servant pravis operibus blasphemando, vel mores bonos quibus cum fide recta deserviunt per colloquia mala corrumpendo, sed nec illi bona quæ acceperunt Domino reddunt, qui non in his quæ bene inchoant usque ad finem vitæ præsentis persistere curant, unde merito cum dixisset, *reddet ei bonum et non malum*, ut perseverantiam boni necessariam demonstraret adjunxit, *omnibus diebus vitæ suæ*; cui simile est illud evangelicum: *Serviamus illi in sanctitate et justitia coram ipso omnibus diebus nostris* (Luc. i). Quibus sane operibus, quibus justitiæ vel sanctitatis fructibus potissimum sit insistendum ei qui bonum quod accepit Domino gratus rependere satagit subsequenter insinuatur cum dicitur:

Quæsit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum. Hujus principium versiculi fortis mulier, hoc est sancta Ecclesia etiam juxta litteram accipere et observare consuevit, juxta illud propheticum: *Cum videris nudum, operi eum; et carnem tuam ne despexeris* (Isa. LVIII). Operatur autem non supervacuo et cæco labore, sed eo utique consilio ut ab ipso suo viro Domino, videlicet Christo, in judi-

cio mereatur audire : *Nudus fui et operuistis me ; et A* quamdiu fecistis uni de his minimis meis , mihi fecistis (*Matth. xxv*). Operatur autem consilio manuum suarum , hoc est earum personarum , per quas elemosynam pauperibus tribuit , in quorum opere devoto illo saluberrimo utitur consilio ut cum dispergit , dat pauperibus , non ipsa ab hominibus laudetur ad tempus , sed justitia ejus maneat in sæculum sæculi , cornu ejus exaltetur in gloria . Possunt autem mystice in lana qui ovinus est habitus omnia pietatis et simplicitatis opera quæ proximis impendimus accipi : potest in lino quod ex terra virens oritur , sed longo ac multiplici exercitio amittit humorem nativum atque ad gratiam novi candoris pervenit , castigatio nostræ carnis intimari , cui dum ingenitas vitiorum sordes per continentiam excoquimus , B dignam profecto eam qua Christum induamus efficiamus , juxta illud apostolicum : *Quotquot ergo in Christo baptizati estis , Christum induistis (Gal. iii)* . Quærit ergo mulier fortis lanam et lium et operatur consilio manuum suarum , cum Ecclesia sancta sollicite perquirat , quibus se pietatis fructibus exercent , quomodo a carnalibus emundet illecebris , et hoc utrumque consilio prudentissimo , hoc est , supernæ solummodo retributionis facit intuitu , cujus retributionis æquens quoque versiculus apertius meminit , dum subditur :

Facta est quasi navis institoris de longe portans panem suum . Institorem negotiatorem dicit , qui pro eo sic vocatur ab antiquis , quod acquirendis multiplicandisque mercibus sedulus insistat . Facta est C ergo fortis mulier quasi navis institoris , quia sicut navis institoris onusta mercimoniis quæ in sua patria magis abundant , porro per mare petit peregrina , ut illic venditis quæ attulerat , chariora domum reportet ; sic nimirum sancta Ecclesia , sic anima quæque perfecta virtutum divitiis gaudet onustari , quibus majora divinæ gratiæ dona mercetur . Optimum est namque commercium , cum bona , quæ valemus , operantes , primo hanc a Domino mercedem recipimus , ut ad majora semper agenda proficiamus , dehinc et vitam percipimus sempiternam . Facta est ergo anima sancta quasi navis institoris , quæ transit desiderio fluctus sæculi præsentis , sola , quæ se in cælis accipere sperat , æterna gaudia meditatur , et pro his abundantius adipiscendis quidquid valet D instanter agere , quidquid adversum occurrerit , fortiter superare contendit . De qua recte dicitur quia longe portat panem suum , quia in cunctis quæ temporaliter bona agit , æternam solummodo retributionem exspectat . Solam vivi panis saturitatem desiderat , ejus nimirum qui suis auditoribus pie potenterque promittit : *Venite ad me , omnes qui laboratis et onerati estis , et ego reficiam vos (Matth. xi)* . At contra in proximo panem suum recipit , et non hunc de longe trans maria portat , qui in eo quod juste vivere videtur , humani tantum favoris præmia expetit , neque ullo vitæ permanentis intuitu , ea quæ in iunis labuntur exsuperare et calcare satagit ; de

qualibus ipse terribiliter intonat : *Amen , dico vobis , receperunt mercedem suam (Matth. vi)* .

Et de nocte surrexit , deditque prædam domesticis suis et cibaria ancillis suis . Sicut totus labentis sæculi cursus perenni diei ac noctis alternatione variatur , et dies quidem ad operandum , nox ad quiescendum naturaliter condita est , sic totum præsentis Ecclesiæ tempus gemino quodam quietis et operis statu decernitur : quasi enim nocte quiescit , cum aliqui fidelium ejus , intermissa ad tempus sollicitudine externa , sibimet vacare seque ipsos spiritaliter incipiunt curare , vel lectionibus videlicet sacris , vel orationibus , ac lacrymis sese vel aliis hujusmodi studiis secretius exercendo . Surgit autem de nocte , cum in eisdem suis fidelibus ad agenda etiam proximorum curam se sollicita accingit : quod fraternæ administrationis opus duobus modis exercet ; consuevit : quia et eos qui foris errabant ad fidei gratiam convocat , et illos qui fidei sacramentis jam sunt imbuti , ut bonis operibus amplius insistant , excitare non desinit ; unde bene dicitur : *Deditque prædam domesticis suis , et cibaria ancillis suis* . Dat namque prædam domesticis suis , cum eos quos antiquo hosti docendo eripere potuit , societati illorum qui in fide præcessere , reconciliat ; dat et ancillis cibaria , cum humiles quosque , debito timore sua jussa servantes , ne sub pio labore lassescant , supernæ mercedis commemoratione reficit .

Consideravit agrum et emit eum : de fructu manuum suarum plantavit vineam . Agrum dicit possessionem supernæ hæreditatis , de qua benedicens filium patriarcha loquitur : *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus (Gen. xxvii)* . Odor quippe sanctorum est sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus , quia tota mentis intentione continentur quæ sit plenitudo benedictionis in patria regni cælestis . Consideravit ergo Ecclesia agrum et emit eum , quia studiose didicit quæ sint gaudia vitæ perennis , et pro eorum perceptione quidquid potuit laborare contendit : quæ etiam de fructu manuum suarum plantavit vineam , quia de fructiferis fidelium suorum factis sive verbis Scripturam sanctam condidit , per quam mentes audientium in fide et dilectione ebriaret sui Redemptoris . Nec ab re est si vineæ nomine ipsam Ecclesiam , quæ per mulierem fortem est designata , sentiam esse figuratam , et eos esse propagines vineæ , qui sunt filii mulieris : mulier autem vineam plantavit , cum Ecclesia primitiva , latius per orbem missis prædicatoribus , fidei semina dispersit . Consideravit namque agrum , cum per orbem universum , vitiorum spinetis horrentem , cultore spiritali opus habere perspexit . Emit vero eum , cum , missis ubique doctoribus , talentum verbi audituris contulit , ut eos credentes felicissimo Christi mancipatui subderet . Plantavit autem in eodem agro vineam , cum in novis credentium populis Ecclesiam plena evangelicæ veritatis institutione firmavit : quam quidem vineam de fructu manuum suarum plantavit , quia non solum verbo instituebant apostoli

apostolorum successores populos quos erudiebant, A verum etiam in testimonium bonæ operationis miraculorum quoque signa verbis doctrinæ jungebant. Sed et usque in die, imo usque ad finem sæculi, mulier fortis considerat agrum et emit eum, ac de fructu manuum suarum plantat vineam; quia sancta Ecclesia semper sollicita perquirat quos ad fidem convertere possit, et quoscunque dociles invenerit, hos, data verbi pecunia, in servitium Christi emit, atque in eis vineam Christi plantare vel potius eos vineam Christi facere satagit. Et quia quisquis alterum docere desiderat, primo ipse et a malis abstinere et bonis se debet actibus exercere, recte subjungitur:

Accinxit fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum. Accinxit ergo Ecclesia lumbos suos fortitudine, cum supernorum desideriis intenta, carnalibus illecebris succumbere despexit. Roboravit brachium suum, cum se ad agenda virtutum opera præparavit. Et bene primo lumbos fortitudine accingere, ac postmodum roborare dicitur, quia nimirum actio boni operis acceptabilis esse Deo minime valet si non fluxa luxuriæ quis prius a carne simul et mente restringat; unde propheta: *Quiescite, inquit, agere perversæ, discite bene facere (Isai. 1);* et Dominus ipse: *Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes.* Lumbi videlicet præcincti, ne luxuriæ subdamini; lucernæ vero ardentes, ut bonis fulgeatis operibus.

Gustavit et vidit quia bona est negotiatio ejus: non exstinguetur in nocte lucerna ejus. Quod ait, *negotiatio ejus*, agri utique significat illius de quo supra ait: *Consideravit agrum et emit eum.* Gustavit igitur Ecclesia sancta, gustavit anima quæque perfecta, id est, intimo mentis desiderio cognovit quia bona est negotiatio vitæ immarcessibilis, quam, relictis illecebris temporalibus, æternam mercedem in cœlis; gustavit etiam, id est, aperte didicit, quia bonum est per instantiam prædicandi quoscunque valet ad vitam veritatis adducere, atque ideo nullis tribulationum tenebris, nec ipsa morte post est [*Forsan, retardari potest*]. Lucerna nocte exstinguitur, quamvis in die videtur ardere; quia, sicut Dominus ait, *ad tempus credunt et in tempore tentationis recedunt (Luc. viii),* sed et illorum nocte media exstinguitur lucerna, qui veniente iudice oleum charitatis in vasis præcordiorum suorum non habuisse probantur, dum perditio falsarum rumore virtutum, vera tenebrosorum haurit tormenta factorum. Quod si noctem hoc loco, pro quiete volumus accipere, juxta hoc quod supra dicitur: *Et de nocte surrexit*, id est, ad operandum se post quietem præparavit, apte dicitur, quod lucerna sanctæ Ecclesiæ non exstinguatur in nocte, quia et cum a negotio quiescit actionis vacat liberius luci supernæ contemplationis, cumque a publicis cessat operibus, curat se ardentius vel auditivi sanctæ lectionis, vel laudibus mancipare divinis, juxta exemplum videlicet mulieris industriæ, quæ non solum interdum necessariis solet instare laboribus; sed et

A noctu sæpius accenso lumine lucernæ parilem rei familiaris agere curam.

Manus suas misit ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum. Fortia dicit perfecta in Christi charitate opera, quibus se gaudens Ecclesia, certa supernæ retributionis expectatione, subdidit, verbi gratia: *Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum et odio habebis inimicum tuum, ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, etc. (Matth. v).* Et de virginitate servanda: *Qui potest capere capiat (Matth. xix).* Et de contemnendis divitiis: *Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende quæ habes et da pauperibus, etc. (Ibid.).* Nam populus Synagogæ, cui dictum est: *Si volueritis et audieritis, bona terræ comedetis*, tanto infirmior erat in opere justitiæ, quanto minus spe perpetuæ remunerationis erectus. At Ecclesia, quæ audit a Domino: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum (Matth. iv),* merito per hujus præceptionem dura quoque longanimiter suffert. Unde rursum de ejus fortitudine dicit: *Regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud (Matth. x).* — *Et digiti, inquit, ejus apprehenderunt fusum.* Solent feminæ nentes fusum in dextera, colum tenere in sinistra: in colo enim lana involuta est, quæ filo ducenda et nendo transeat in fusum: Sæpe autem in Scripturis dextera vitam perpetuam, læva præsentia Dei dona significat, opulentiam videlicet rerum, pacem temporum, sospitatem corporum, scientiam quoque Scripturarum et cœlestium perceptionem sacramentorum. Hæc et hujusmodi bona cum, Domino largiente, percipimus, quasi lanam colo involutam in læva gestamus: at cum et pro amore cœlestium salubriter exercere incipimus, jam lanam agni immaculati de colo in fusum, de læva in dexteram trajicimus. Quia de bonis nostri Redemptoris, de exemplis operum ejus stolam nobis gloriæ cœlestis ac vestem charitatis nuptialem facimus. Digiti namque quibus apprehendere fusum dicimur, ipsam intentionem discretionis, qua quisque operatur, insinuant. Ea nimirum ratione quia nulla corporis nostri membra pluribus sunt distincta articulis ac flexibus apta quam digiti. Quicunque ergo veraciter dicere cum Apostolo potest: *Nostra enim conversatio in cœlis est, unde etiam salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum (Philip. iii),* hujus profecto digiti dextri apprehenderunt fusum, quia discretionem sedula pro æternis bonis laborare didicit. Et bene dicitur, *apprehenderunt*, ut vivacius commendetur quanto studio, quanta festinatione, in hujus vitæ incerto pro certis apud Deum præmiis agere debeamus. Quid autem mulier fortis, id est Ecclesia sancta, vel anima quæque perfecta, per fusum intellectualem sit operata, subsequenter aperitur:

Manum suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pauperem. Quod et de operibus eleemosynarum quæ generaliter sunt in pauperes accipi potest; sed melius de verbo Dei, quod indumentum salutis animabus confert, intelligitur. De quo beatus Job glo-

riatur, dicens : *Justitia indutus sum , et vestivi me sicut vstimento et diademate judicio meo (Job. xxix).* Aperuit autem Ecclesia manum inopi, cum mysteria fidei ignorantibus per operarios veritatis revelavit; palmas extendit ad pauperem, cum longe lateque prædicatores ad imbuendas æternæ salutis indigas nationes dispersit.

Non timebit domui suæ a frigidibus nivis, omnes enim domestici ejus vestiti duplicibus. Frigora nivis corda sunt reproborum, perfidiæ suæ torpore rigentia; de quibus ait Dominus : *Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum (Matth. xxiv).* Quia ille utique nive[F. add. designatur]pessimus qui ob primæ superbæ meritum de cœlo corruens in profunda tenebrarum, nihilominus se velut angelum lucis adhuc stultis ostentare præsumit, habitumque meritorum suorum candori niveo similem fraudium suarum nesciis præfert, quod quidem Domini et angelorum ejus est proprium in habitu niveo claritatem suæ designare virtutis. Non timebit autem Ecclesia domui suæ a frigidibus memoratæ nivis, quia Domino pollicente credit quod portæ inferi non prævalebunt adversus eam. *Omnes enim domestici ejus vestiti duplicibus, et sapientia videlicet ad repellendas hæreticas falsorum fratrum doctrinas, et patientia ad tolerandas apertorum hostium pugnas; vel certe vestiti sunt duplicibus, quia promissionem habent vitæ quæ nunc est, et futuræ : nunc in peregrinatione temporali, divino auxilio ne deficiant adjuvi : tunc in patriæ perpetis habitatione divinæ gratia visionis ut felices semper vivant allevati.* Item domestici ejus induti veste sunt duplici, una operis, altera mentis, fidei habentes factorumque velamina, et sacramentis, videlicet sui Redemptionis, imbuti, et informati exemplis; sic enim sit illud Apostoli : *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis (Gal. iii).* Possunt autem frigora nivis etiam tormenta æterna intelligi, quæ igari et frigore mixta esse legimus, cum dicitur : *Ubi erit fletus et stridor dentium (Matth. viii), fletum quippe oculis ignis et funus, stridorem vero dentibus solet frigus gignere; unde et beatus Job, de pœnis reproborum loquens æternis, ad calorem, inquit, nimum transibunt, ab aquis nivium (Job. xxiv).* Sed ab his Ecclesia domui suæ non timebit, quia quicumque pereunt, ad domum illius non pertinebant, nec veste ipsius spiritali erunt induti, tametsi mysteriis ejus ad tempus videbantur instituti. Denique legimus in Evangeliiis, ejectum de domo convivii illius hominem qui vestibus operum inmundis hanc intrare præsumperat, et in tenebras exteriores, ubi esset fletus et stridor dentium, esse projectum : merito utique in frigora pœnæ religatum, quia indumentum pietatis habere neglexerat.

Stragulatam vestem fecit sibi : byssus et purpura indumentum ejus. Stragulata vestis, quæ variante textura solet firmissima confici, fortia Ecclesiæ opera et diversa virtutum ejus ornamenta significat, de quibus Propheta in summi regis, viri videlicet illius, laude cecinit : *Astitit regina a dextris tuis in*

vestitu deaurato, circumnacta varietate (Psal. xlii). — *Byssus quoque et purpura indumentum ejus.* Byssus in castitate puræ conversationis, purpura in effusione pretiosi sanguinis. Byssus namque candidi coloris est, purpureus autem color et de sanguine animantis quod purpura vocatur, efficitur, et ipse sanguinis habet speciem. Unde pulchre dictum est a Patribus quia sancta Ecclesia, electorum floribus vernans, in pace habet lilia, in bello rosas. Item quia byssus de terra virens oritur, sed per exercitationes longas et multifarias amisso humore ac virore nativo, ad decorem candidæ vestis perducitur, purpura autem regalis est habitus. Byssus induitur Ecclesia, cum castigant corpora sua electi et servituti subjiciunt; purpura autem, cum eandem continentiam non ob favorem vulgi, sed pro acquirenda beatitudine regni perennis exercent. Sed hic virtutum habitus in præsentibus quidem nescientibus videtur contemptibilis, sed in futuro qualis fuerit manifeste patebit. Unde pulchre in Apocalypsi sua Joannes sanctorum se vocem audisse refert, dicentium : *Gaudeamus et exultemus, quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se, et datum est ei ut cooperiat se byssinum splendens, candidum. Byssinum enim, justificationes sunt sanctorum (Apoc. xix).*

Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senioribus terræ. Vir sanctæ Ecclesiæ, vir cujusque fidelis animæ, Dominus est, qui videbatur ignobilis, cum ante tribunal præsidis staret judicandus, cum probra, flagella, sputa et ipsam crucis mortem susciperet; sed nobilis apparebit cum venerit judicandus orbem in æquitate et omnes angeli cum eo; *tunc sedebit, inquit, in sede majestatis suæ, et congregabuntur ante eum gentes, et separabit ab invicem, et reliqua.* Nobilis, inquit, in porta vir ejus, quia veteres in portis sedere ad judicandum solebant, ut venientes ad civitatem aliunde paratum continuo responsum judicantis acciperent, et nec rusticos vel pastores insolita urbis ædificia stupefacere, nec rursus pacem urbis intrinsecam frequens litigantium controversia fœdaret. Nobilis ergo erit Dominus in portis suæ civitatis, quia qui etiam nunc contemnendus putatur a multis, ubi sæculi finis adfuerit, ubi ingressum patriæ cœlestis aperuerit electis, jam cunctis patebit sublimis. Sedebit autem cum senatoribus terræ, illis videlicet quibus ipse promittit dicens : *Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xiv).*

Sindonem fecit, et vendidit, et cingulum tradidit Chananeo. In linteo sindonis subtilis intexio signatur sanctæ prædicationis, in qua molliter quiescit, quia meas in illa fidelium spe sempiterna refectur; unde et Petrus animalia in linteo demonstrantur, quia peccatorum animæ, misericorditer aggregatæ, in blanda fidei quiete continentur. Hæc ergo sindonem fecit, et vendidit, quia fidem, quam credendo texerat, loquendo dedit, et ab infidelibus vitam

rectæ conversationis accepit; quæ et Chanaanæ A
 cingulum tradidit, quia per vigorem demonstratæ
 justitiæ fluxa opera gentilitatis destruxit, ut hoc
 quod præcipitur vivendo teneatur: *Sint lambi vestri
 præcincti* (Luc. xi). Bene etenim nomine Chanaan,
 qui et gentiliam populum procreavit, et interpreta-
 tur *commutatus*, conversa ad fidem gentilitas de-
 signatur, quæ, felicissima commutatione, a vitliis ad
 virtutes, a diabolo transmigravit ad Christum; unde
 et in ejusdem laudem psalmus quadragesimus
 quartus scribitur, cujus titulus est: *In finem, pro
 his, qui commutabuntur, filii Core, canticum pro
 dilecto*. Filii autem Core, filii Calvariæ interpreta-
 tur, qui sunt filii Dominicæ crucis, dicentes: *Mihi
 absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi*
 (Gal. vi). Quomodo autem commententur sequentia
 psalmi ejusdem docent, ubi dilectus ipse, id est
 Dominus, scilicet Ecclesiæ dicit: *Audi, Alta, et ride,
 et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum
 et domum patris tui*. Commutari namque illam desi-
 derat, quam, ut filiam habere valeat, domum patris
 prioris, id est hostis antiqui, jubet oblivisci.

*Fortitudo et decor indumentum ejus, et ridebit in
 die novissimo*. Fortitudo ad tolerandam perversorum
 improbitatem, decor ad exercendam virtutum gra-
 tiam: decor, quia operatur justitiam; fortitudo,
 quia persecutionem patitur propter justitiam: et ideo
 ridebit in die novissimo, id est, gaudebit in retribu-
 tione regni cœlestis, quæ dolebat in certamine vitæ
 præsentis. Mos etenim Scripturæ est pro gaudio
 risum ponere, sicut et Dominus ait: *Beati qui nunc
 fletis, quia ridebitis* (Luc. vi); et beatus Job: *Os
 autem veracium replebitur risu*. Similem sane huic
 sententiam Propheta de Domino ac salvatore hujus
 fortissimæ mulieris posuit, dicens: *Dominus regnavit,
 decorem induit, induit Dominus fortitudinem* (Psal.
 xcii). Cum enim prædicaret Evangelium regni, aliis
 placebat, aliis displicebat; alii bene loquebantur,
 alii detrahebant, lacerabant, mordebant, convicia-
 bantur; ad eos ergo quibus placebat, decorem in-
 duit; eos quibus displicebat, fortitudinem. Imitare
 ergo et tu Dominum tuum, ut possis esse vestis
 ipsius; esto cum decore ad eos quibus placent bona
 opera tua, esto fortis adversus detractores.

*Os suum aperuit sapientiæ, et lex clementiæ in
 lingua ejus*. Ad hoc tantum loquens os aperuit ut sa-
 pientiam doceret, juxta illud Apostoli: *Omnis sermo
 malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus
 ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus*
 (Ephes. iv); vel certe os cordis aperuit ad discen-
 dam ab ipsa sapientia interiori veritatem, quam alios
 foras doceret. Utrique autem sensui, quia utrumque
 facit Ecclesia, concinit apte quod sequitur: *Et lex
 clementiæ in lingua ejus*, illa videlicet, ut non sta-
 tim more legis Mosaicæ, peccantes puniret, cujus
 exemplum clementiæ ab ipsa Dei sapientia Domino
 et Salvatore nostro manifeste percepit, cum oblata
 ei peccatrice muliere: *Si quis, inquit, sine peccato*

• Videtur aliquid deesse.

est, primus in illam lapidem mittat (Joan. viii), et
 sic eam crimine quod patrarat, sub conditione au-
 plius non peccandi, miseratus absolvit.

*Consideravit semitas domus suæ, et panem otiosa
 non comedit*. Semitas domus suæ considerat, quia
 cunctas suæ conscientiæ cogitationes subtiliter inqu-
 stigat. *Panem otiosa non comedit*, quia hoc, quod de
 sacro eloquio intelligendo perceperit, ante æterni
 judicis oculos exhibendo, a patriæ cœlestis. Semita
 domus illius præcepta justitiæ, quibus ad æternam
 vitæ mansionem pervenitur: quas profecto semitas
 anima bene considerat, cum et diligenter quibus
 actibus ad superna perveniri debeat inspicit, et quæ
 agenda dicit sedula exercere non desinit. Panem
 quoque otiosa non comedit, cum sacrificium Domi-

B
 nici corporis percipiens studet imitari actu quod in
 mysterio celebrat, multum sollicita ne indigne pa-
 nem Domini comedendo et calicem bibendo, judi-
 cium sibi manducet et bibat; sed ut patiendo pro
 Christo ac lacrymas fundendo, bonis quoque acti-
 bus insistendo, passionem et exempla ipsius quan-
 tum valet, sequatur. Potest et simpliciter accipi
 quod panem otiosa non comedit mulier fortis, juxta
 illud Apostoli: *Qui non operatur, nec manducet* (1
 Thes. iii), et ipse de se, Quoniam ad ea quæ mihi
 opus erant, et his qui mecum sunt, ministraverunt
 manus istæ. Unde merito luxuriantes viduas ar-
 guens adjungit: *Simul autem et otiosæ discunt cir-
 cumire domos* (1 Tim. v), non solum otiosæ, sed ver-
 bosæ et curiosæ.

C
*Surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædica-
 runt, et vir ejus laudavit eam*. Quod futurum pro
 certo noverat more prophetico quasi jam factum
 refert: surgent enim filii Ecclesiæ, videlicet omnes
 electi, in novissimo carnis mortalitate donati, et
 tunc matrem suam, quæ eos ex aqua et Spiritu
 sancto genuit, beatissimam prædicant, quæ nunc
 ab infidelibus quasi misera contemnitur; et revera,
 sicut Apostolus ait (1 Cor. xv), *Si in hac vita tan-
 tum sperantes sumus in Christo, miserabiles su-
 mus omnibus hominibus*; quia vero pro vita alia in
 præsentem militamus, merito cum apparuerit judi-
 crimus, matrem nostram, quæ ex omnibus justis
 collecta, una Christi columba, sponsa et amica voca-
 tur, beatissimam prædicabimus. Surgat et vir ejus,
 D
 et laudabit eam, dicens in judicio: *Venite, benedicti
 Patris mei, possidete paratum vobis regnum a con-
 stitutione mundi: esurivi enim et dedistis mihi man-
 ducare, etc.* (Matth. xxv). Qui quidem ipse primi-
 tiæ dormientium resurrexit a mortuis, sed in die
 judicii manifestius omnibus quos sua laude dignos
 judicaverit, quanta sit ejusdem suæ resurrectionis
 gloria demonstrabit. Potest etiam hoc quod dicitur,
surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt,
 et etiam in hoc tempore convenienter accipi, cum
 quilibet fidelium, transcensis sæculi ærunnis, ad
 cœlestia regna perducuntur; sedere namque ad hu-
 niliationem aliquos, surgere ad gloriam pertinet;
 unde dicitur, *olim in cilicio pœniterent*, id est, hu-

miliati; et propheta: *A facie manus tuæ sedebam solus, quia comminatione replesti me (Jerem. xv)*; sed et Psalmista: *Vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris (Psal. cxxvi)*, quod est aperte dicere, Quid in præsentî quæritis gaudere, quod electis in futuro reservatur? Non enim potestis in hac vita, id est, ante lucem supernæ retributionis, gloriam veræ felicitatis habere: quin potius postquam hic humiliati fueritis ad tempus, illic vos in perpetuum veraciter exaltandos sperate, vos quibus amarum est omne quod sæculi amatoribus jucundum videtur et dulce. Surgunt ergo filii Ecclesiæ, et beatissimam prædicant, cum cœlestibus bonis sublimati, quanta sit illius patriæ beatitas, cuius participes esse meruerunt, aspiciunt, et hanc debita laudatione in divina visione concelebrant: laudat eam et vir ipsius, cum bona quæ ipse donavit remunerat. Quibus autem verbis eam laudet consequenter ostenditur, cum dicitur:

Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Multas filias ecclesiarum dicit hæreticorum et malorum turbas catholicorum, quæ filia dicuntur vel Christi vel Ecclesiæ, quod etiam ipsæ sunt Dominicis renatæ sacramentis, et adoptionem filiorum quam custodire cœperunt [*F. omitt. rennerunt*]; unde et Joannes ait: *De nobis exierunt, sed non erant ex nobis.* Quæ congregaverunt divitias, videlicet bonorum operum, orationes, jejunia, eleemosynas, afflictionem et castimoniam carnis, continentiam linguæ, meditationem Scripturarum et cætera hujusmodi, quæ sunt veræ divitiæ spiritus, ubi pura mentis simplicitate geruntur; ubi autem sine fide, quæ per dilectionem operatur, fiunt, nihil agentibus præsent. Sed et illæ filia frustra congregarunt divitias, de quibus Dominus ait: *Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? et in tuo nomine dæmonia ejecimus? et in tuo nomine virtutes multas fecimus? et tunc confitebor illis quia nunquam novi vos (Matth. vii)*; sed omnes istiusmodi filias Ecclesia catholica supergreditur, quæ fide casta et opere perfecta, Redemptoris sui vestigia sectatur.

Fallax gratia, et vana est pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Fallax est gratia laudis, quam ab homine accipit, vana pulchritudo castitatis vel operationis bonæ, quam hominibus ostendit anima quæ timore caret divino; at illa conscientia vera est laude digna, quæ timorem Dei in omnibus servat, ipse est enim principium cunctarum custosque virtutum, Scriptura cicerante: *Timor Domini principium sapientiæ (Prov. 1)*; et iterum: *Qui timet Deum, nihil negligit.* Hinc est enim quod ideo beatus Job et in prosperitate virtutibus incomparabiliter floruit, et in adversitatibus insuperabilis hosti permansit, quia veraciter dicere potuit, Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum et pondus ejus ferre non potui. Fallax est ergo simulatorum gratia, vanus decor operis stultorum, Ecclesia autem, quæ in timore incolatus sui tempore conservatur, quoniam ardentes virtutum lampadas venienti ad iudicium suo Sponso offeret, jure ab eo laudata januam cum eo regni cœlestis intrabit. Qualiter autem eam laudet, terminali versu docetur:

Date ei de fructu manuum suarum, et laudent eam in portis opera ejus. Hæc sunt enim verba viri illius, de quo dictum est: *Vir ejus et laudabit eam, id est, Dei et Salvatoris nostri, qui angelis in sine præcepturus est ut Ecclesiam post hujus vitæ certamen, post triturationem afflictionum terrestrium, ad cœlestis regni gaudia introducant, ac vitæ immortalis sibi sociam aggregent, juxta illud evangelicum: Triticum autem congregate in horreum meum (Matth. 1).* — *Date, inquit, ei de fructu manuum suarum, quia fructum spiritus ferre curavit, charitatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modestiam, continentiam, fidem, patientiam, pro hoc illi debitam rependite mercedem. Et laudent eam in portis, hoc est, in iudicio, sive in ingressu patriæ cœlestis, non hominum favores supervacui sed opera ipsa quæ feci, examinante, probante ac remunerante illo cuius hæc donante gratia perfecit: a quo ut laudari mereamur in futuro concedat ipse propitius, nos eum dignis in præsentî vita collaudare servitiis. Amen.*